Liviu Vălenaş
convorbiri cu Gheorghe Barbul

Mareşalul Ion Antonescu şi frontul secret

Editura Marineasa
Timişoara

Consilier literar - Viorel Marineasa
Imprimat la TIPOGRAFIA MARINEASA
Str. Mureş nr. 34, Timişoara, România

Cuvântul autorului

Gheorghe Barbul era cunoscut chiar şi în România comunistă, unde se făcuse totul pentru a şterge câte ceva din istoria ţării, prin cartea lui Aurel Simion, „*Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din August 1944*“, dar şi datorită unui interviu acordat de Gheorghe Barbul postului de radio „*Europa Liberă*“. Numele său impunea respect, pentru că era legat oricum de persoana mareşalului Antonescu, care întrupa valorile de patriotism, verticalitate morală şi onoare, calităţi din păcate rare azi în România...

În Germania, am primit de la Ion Solacolu revista „*Dialog*“, nr. pe octombrie 1993/ianuarie 1994, un număr special consacrat actului de la 23 august 1944 „*Puncte de vedere - sau despre schimbarea alianţelor României: - de la Titulescu la Antonescu*“), printr-o masă rotundă, la care a luat parte Ion Solacolu (ca moderator), Horia Georgescu, Dinu Zamfirescu şi Gheorghe Barbul. Volumul mai cuprindea şi un lung epistolar între Gheorghe Barbul şi Ion Solacolu, epistolar mult mai interesant decât masa rotundă. Toate acestea m-au făcut să fiu foarte tentat să-l cunosc şi eu pe ultimul aflat în viaţă din cei apropiaţi mareşalului Ion Antonescu, adică pe Gheorghe Barbul.

Între 8 şi 9 octombrie 1994 s-a desfăşurat la Bucureşti un simpozion internaţional, consacrat actului de la 23 august 1944. Invitat în casa doamnei Simina Mezincescu, la un *party* dat cu ocazia acestui simpozion, l-am văzut în fine pe Gheorghe Barbu, venit pentru prima dată în ţară după 47 de ani... Am convenit să vin la Paris şi să facem interviul dorit de mine. Pe 29 octombrie 1994 eram la Paris, în cochetul apartament ocupat de soţii Barbul. Cu această ocazie am cunoscut-o şi pe doamna Maura Barbul, distinsa soţie a lui Gheorghe Barbul. Discuţiile au fost antamate pe parcursul a două zile, fiind reţinut şi la un prânz ardelenesc, care pentru mine, nu reprezenta nimic nou sub soare...

Gheorghe Barbul şi-a exprimat nedumerirea sa, privitoare la persoana subsemnatului. M-a întrebat unde am trăit până atunci (...). I-am spus că de un de zile trăiesc în Germania, iar înainte am trăit numai şi numai în România. „*Cum, numai în România comunistă?*“, s-a mirat Gheorghe Barbul, „*este imposibil, dumneata ai un alt bagaj de cunoştinţe şi altă mentalitate decât cei care s-au născut şi au trăit sub comunişti!*“.... „*Nu, dumneata, eşti din aceleaşi matriţe ca noi, care am trăit într-o altă Românie, nu mai înţeleg nimic*“... Am trebuit să-i explic lui Gheorghe Barbul, că am fost altfel educat în familie, în spiritul de a respinge tot ce este legat de comunişti şi comunism şi în acest sens, de mic, am învăţat adevărată istorie românească. După 1965, adică după „mica deschidere românească“, s-au publicat în România multe cărţi de istorie, o mare parte din ele excelente, trebuiau însă puţin „decriptate“, adică eliminate pasajele privind rolul PCdR şi al „Geniului Carpaţilor“. Era o „decriptare“ foarte simplă, pasajele respective, de foarte multe ori, erau puse intenţionat de autori, ca „nuca în perete“... I-am explicat d-lui Barbul, că *aceia care pretind că nu cunosc adevărata istorie a României, dând vina pentru acest lucru pe comunişti, mint, căci cine a vrut neapărat să se instruiască, a putut face acest lucru*. Desigur, această cunoaştere a fost dificilă înainte de 1963, dar după aceea a fost posibilă, desigur cu greutăţi inerente. Gheorghe Barbul mi-a dat dreptate, şi el utilizase cărţi, foarte bine documentate, apărute în România în perioada „ceauşismului ştiinţific“, este vorba în special de excelentul volum al lui Aurel Simion, „*Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din August 1944*“, sau o culegere de documente, apărută sub „îngrijirea“ generalului Ilie Ceauşescu... Volens-nolens, am căzut de acord, că ţara românească a căzut într-o stare de prostaţie şi laşitate, devenită evidentă mai ales după aşa zisele evenimente din decembrie 1989, „evenimente“, care în România nu au reuşit să cureţe ţara de reziduurile comunisto-securiste.

Interviul meu a fost transmis de Televiziunea din Oradea (TVO) şi apoi am încercat să-l public în presa centrală. Însă revista „*22*“, cotidianul „*Ziua*“ şi „*Evenimentul Zilei*“, nu s-au arătat interesate. Este greu de spus dacă s-a opus pur şi simplu Securitatea publicării acestui material în presa centrală, sau pur şi simplu am fost

blocat de complexele unor oameni care stăteau cam prost la capitolul cultură istorică. Dar nici pe plan local, la Oradea, nu am avut mai mult succes. Cotidianul

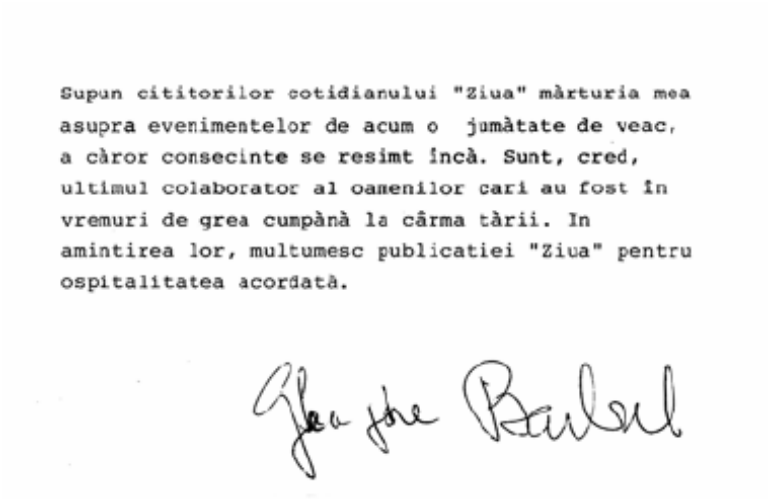
Supun cititorilor cotidianului "Ziua" mărturia mea asupra evenimentelor de acum o jumătate de veac, a căror consecinte se resimt încă. Sunt, cred, ultimul colaborator al oamenilor cari au fost în vremuri de grea cumpănă la cârma tării. In amintirea lor, multumesc publicatiei "Ziua" pentru ospitalitatea acordată.

Gheorghe Barbul

„*Crişana*“ (fostul organ județean PCR), după ce l-a ținut în sertar vreo două luni., a sfârşit prin a mi-l returna. Până la urmă l-a preluat, pentru publicarea în serial „*Jurnalul de Dimineață“* (în spatele căruia stătea de fapt Serviciul Român de Informații - Bihor), dar care, „prin ordin de sus“, a oprit publicarea serialului, chiar pe la început. Probabil nu convenea guvernanților comunisto-securişti ai României faptul că nu era atacat Regele Mihai, ca să nu mai vorbim de persoanele intervievatului şi „intervievatorului“, reacționari de-a binelea...

Deşi Gheorghe Barbul a suportat o grea operație în 1996, a trecut cu bine prin această încercare şi a revenit rapid la masa de scris. Profitând de acest lucru, am reluat discuțiile, pentru că mai erau multe detalii care lipseau şi în plus, am putut publica notele diplomatice secrete, care însoțeau efortul României de a ieşi din cel de al doilea război mondial. Prezentul volum este deci încă o contribuție, la cunoaşterea anilor guvernării Ion Antonescu, la înțelegerea

personalității celui de al treilea mareşal din istoria României. Ultimul mareşal...

Mulțumesc pe această cale, încă o dată d-lui Gheorghe Barbul (care a avut enorma bunăvoință de a parcurge de două ori textul volumului, în integralitatea sa), d-nei Maura Barbul şi editurii *Marineasa*, care a asigurat cele mai bune condiții tipografice pentru această carte. Mulțumiri mamei mele, Antonia Clara Marnea şi fiului meu, Adrian Vălenaş, pentru sprijinul acordat la redactarea pe computer a textului.

Nürnberg, 21 iulie 2000

Liviu Vălenaş

Date biografice

Gheorghe Barbul s-a născut la 22 august 1915 în comuna Vârfurile din județul Arad. Este al treilea fiu al soților Eugen Barbul şi Lucreția Ionescu. Părinții săi locuiau în Budapesta, tatăl fiind prim-bibliotecar al Bibliotecii Naționale Maghiare. După înfrângerea trupelor lui Bela Kun de către armatele române, familia s-a mutat în Ardeal, la Cluj, unde Gheorghe Barbul a urmat şcoala primară şi două clase de liceu. Studiile secundare le-a continuat la Viena şi la Paris, luându-şi bacalaureatul la sfârşitul anului şcolar 1932. Se înscrie la Universitatea „Regele Ferdinand" din Cluj, unde în 1936 obține diploma de licențiat în Drept şi Economie Politică. În toamna aceluiaşi an pleacă la Berlin pentru a-şi pregăti teza de doctorat de drept internațional public şi pentru a participa la cursurile şi la seminariile de filozofie ale ontologului Nicolai Hartman.

Revine în țară în primăvara anului 1940. Este numit în august 1940 secretar al Comisiei române pentru negocierile cu Ungaria de la Turnu Severin, prezidată de Valer Pop. Tot în calitate de secretar al Comisiei, însoțeşte pe Valer Pop la arbitrajul de la Viena. După întoarcerea în țară face legătura între Ion Antonescu şi Valer Pop, a căror acțiune duce la abdicarea lui Carol al II-lea.

Le cererea Conducătorului Statului, generalul Ion Antonescu, însoțeşte pe Valer Pop la Berlin, unde acesta este trimis pentru apărarea drepturilor românilor din Nordul Transilvaniei, cedată Ungariei. Face săptămânal naveta între Berlin şi Roma, unde Mihai Manolescu este însărcinat să întreprindă aceleaşi demersuri, în acelaşi sens, pe lângă guvernul italian. După terminarea acestei misiuni, este trimis la Budapesta pentru a participa la negocierile româno-maghiare pentru aplicarea arbitrajului de la Viena.

Rechemat la Bucureşti la sfârşitul anului 1940, este singurul civil care face parte, fără funcţie precis determinată, din cabinetul generalului Antonescu. Intrat prin concurs în cariera diplomatică, este detaşat oficial la cabinetul ministrului Afacerilor Străine, al cărui titular era Ion Antonescu, Mihai Antonescu devenind interimarul acestui departament după începerea ostilităţilor pe frontul de Răsărit. Principala sa activitate la cabinetul ministrului de Afaceri Străine, privea relaţiile româno-germane şi româno-italiene. Pregăteşte materialul pentru discuţiile cu şefii de stat ai celor două puteri ale Axei şi însoţeşte adesea, fie pe mareşalul Antonescu, fie pe Mihai Antonescu, în vizitele la Hitler sau Mussolini.

În decembrie 1943 pleacă la Stockholm pentru a transmite ministrului plenipotenţiar al României în capitala Suediei, Frederic Nanu, instrucţiunile guvernului de la Bucureşti, în vederea negocierilor cu Uniunea Sovietică, pentru ieşirea României din război. În martie 1944 este trimis la Madrid pentru a relua necocierile cu ambasadorul Statelor Unite pentru stabilirea modalităţilor ieşirii României din război.

Se întoarce la Bucureşti la începutul lunii august 1944. La 22 august 1944, Mihai Antonescu îi cere să-l însoţească la Ankara, pentru încheierea armistiţiului cu Statele Unite, Marea Britanie şi Uniunea Sovietică. La întrebarea lui Gheorghe Barbul, dacă misiunea are aprobarea Mareşalului, Mihai Antonescu nu-i dă decât un răspuns evaziv. Plecarea era prevăzută pentru 24 august 1944 şi a fost zădărnicită prin actul intervenit la 23 August 1944, a cărui consecinţă au fost arestările lui Ion Antonescu şi Mihai Antonescu.

*În august 1947 reuşeşte să se refugieze în străinătate. Stabilit la Paris, scrie mai multe cărţi, printre care una intitulată „**Memorial Antonesco, le III-eme Home de l'Axe**", publicată în toamna anului 1950. Trăieşte, împreună cu soţia sa, de 53 de ani în capitala Franţei, câştigându-şi existenţa prin colaborarea ca ziarist profesionist la publicaţii franceze, până la pensionarea sa, survenită în 1985. După decembrie 1989, profitând de mica deschidere din România, publică mai multe cărţi în ţară, în prezent lucrează la un volum memorialistic, care va fi predat unei edituri din Craiova.*

Arbitrajul de la Viena

Liviu Vălenaş.: - Pentru început, stimate d-le Gheorhe Barbul, v-aş ruga să ne spuneți care a fost funcția dv. pe lângă Mareşalul Antonescu?

Gheorghe Barbul.: - Oficial, nu am fost nici şeful de cabinet al Mareşalului, nici secretarul său particular. Am fost detaşat de secretarul general de atunci, **Alexandru Cretzianu**, la cabinetul Ministerului Afacerilor Străine, în 1941. Atunci titularul acestui minister era Ion Antonescu. Cretzianu a dorit inițial să-l detaşeze pe baronul **Stârcea**, dar Antonescu s-a opus, spunând, „*Nu îl vreau pe Stârcea, dați-mi-l pe Barbul*". Atunci era nevoie la cabinetul lui Antonescu de un diplomat care cunoştea perfect limba germană. Deci nu am fost şeful de cabinet al lui Antonescu, cum greşit sunt prezentat în presa din țară, pentru că la Ministerul Afacerilor Străine nu exista un astfel de post. Poate un fel de secretar afectiv, da, am fost pe lângă Ion Antonescu, în perioada 1940-1941.

L.V.: - Care este originea dv., d-le Barbul?

G.B.: - Sunt ardelean, tatăl meu era originar din județul Satu Mare, mama era din județul Arad, din Hălmagiu în Țara Zarandului, unde mi-am şi petrecut o bună parte din copilărie. Ca toți ardelenii, am fost crescut într-o atmosferă de cultură germană, spre deosebire de cei din Vechiul Regat, care erau francofili. Între 1936 şi 1940 am urmat studii de Drept la Berlin.

L.V.: - Ați ajuns apoi în anturajul generalului Ion Antonescu...

G.B.: - Avea şi el, ca şi părinţii mei, o vilă la Predeal. Antonescu în vârful dealului Cioplea, noi mai jos. L-am cunosct la vecinul nostru, **Octavian Goga**, care era bun prieten cu părinţii mei. După moartea lui Goga, în vacanţele de iarnă sau de vară, Antonescu luase obiceiul, în plimbările sale de după masă, să coboare până la noi, aproape zilnic, în perioada în care nu mai avea nici o atribuţie în armată, din cauza conflictului cu **Regele Carol**.

L.V.: - Cum aţi ajuns diplomat?

G.B.: - M-am prezentat şi am fost admis la concursul de intrare în diplomaţie, organizat de Ministerul Afacerilor Străine, unde am fost mai întâi ataşat de legaţie, pentru a ajunge în timpul anilor, la gradul de *secretar de legaţie, clasa a doua*.

L.V.: - Însă înainte de această încadrare, aţi luat parte la tratativele din 1940 cu Ungaria...

G.B.: - Nu ca diplomat de carieră, ci numit, la cererea lui **Valer Pop**, care era preşedintele delegaţiei române pentru negocierile cu Ungaria, secretar al acestei Comisii. Necocierile s-au desfăşurat la Turnu Severin. Ele nu au dus la nici un rezultat, deoarece între punctele de vedere ale celor două state nu s-a putut găsi nici un compromis. Noi ofeream un schimb de populaţie, ungurii cereau teritorii... Tot în calitate de secretar al Comisiei l-am însoţit pe urmă pe Valer Pop la arbitrajul de la Viena.

L.V.: - D-le Barbul, cred că sunteţi singurul martor român în viaţă, care a participat la Arbitrajul de la Viena, ce ne puteţi spune despre cele întâmplate în palatul Belvedere?

G.B.: - La palatul Belvedere nu a fost nici o negociere şi nu s-a căutat nici un compromis între punctele de vedere maghiar şi român. Noi credeam că avem o şansă să susţinem cu succes teza pe care Valer Pop o pledase deja la Turnu Severin. *Adică schimburi de populaţie*. Noi am fi retras din Crişana pe Români, ca să-i transportăm în interiorul Transilvaniei, în regiunile locuite de Unguri, care la rândul lor ar fi fost deplasaţi spre frontiera occidentală a României. Ungurii nu acceptau o asemenea soluţie, ci insistau să le comunicăm *cât teritoriu suntem dispuşi să le cedăm*. Noi replicam: ***teritoriul corespunzător cu importanţa luată de schimbul de populaţie***. La Viena am fost însă puşi în faţa unui fapt împlinit, ni s-a prezentat o

hartă şi s-a cerut delegaţilor noştri, **Mihail Manoilescu**, ministru de Externe de pe atunci şi lui Valer Pop, să semneze un text. Ni s-a spus că nu suntem obligaţi să acceptăm, dar ni s-a pus în vedere că riscam să fim atacaţi de URSS şi de Ungaria - între cele două ţări, spuneau nemţii, ar exista o înţelegere în acest sens - iar Germania se va dezinteresa de soarta noastră. Şantajul a prins. În urma unui Consiliu de Coroană, şefii delegaţiei noastre au primit instrucţiuni să semneze tratatul, mai bine zis, dictatul impus de **Ribbentrop** şi **Ciano**.

L.V.: - Şi-a închipuit cineva din România, că noua frontieră cu Ungaria va ajunge la mai puţin de 150 km, în linie dreaptă, de Bucureşti ?

G.B.: - Nu şi-a închipuit nimeni! Dar Germania avea interes să ne creeze o situaţie de dependenţă faţă de ea şi să ajungă aproape de regiunea petroliferă română. Arbitrajul de la Viena a avut în primul rând un scop politico-militar şi nicidecum pretenţia de a soluţiona diferendul româno-maghiar.

Abdicarea lui Carol al II-lea

LiviuVălenaş: - Consecinţă directă a Arbitrajului de la Viena a fost abdicarea lui Carol al II-lea şi venirea la putere a lui Ion Antonescu, ce ne puteţi spune despre acest moment?

Gheorghe Barbul: - După întoarcerea lui Valer Pop la Bucureşti, Regele l-a primit în audienţă şi i-a pus întrebarea următoare : „*Ce crezi că ar trebui făcut acum*?“ Valer Pop i-a propus instaurarea unei dictaturi militare sub preşedinţia generalului Ion Antonescu. La

această propunere, regele nu a avut nici o reacţiune. „*Parcă nu ar fi auzit*“, comenta Valer Pop. Dar a doua zi noaptea Valer Pop mi-a telefonat, rugându-mă să-l caut de urgenţă pe Antonescu şi să-i transmit un mesaj din partea Regelui, care îi cerea să vină *imediat* în audienţă la el. L-am găsit pe Antonescu acolo unde era ascuns. L-am informat de dorinţa Regelui. El a refuzat însă să se ducă noaptea la Palat. Mi-a spus doar : „*Spune-i lui Valer Pop, că mâine la 9 dimineaţa, mă voi prezenta în audienţă la Rege*“. Aşa a şi fost. Precum se ştie, Antonescu a fost însărcinat cu formarea guvernului. În ziua următoare a fost investit cu depline puteri, iar în noaptea dintre 5 şi 6 septembrie 1940, l-a însărcinat pe Valer Pop, care venise cu el la Palat, să-i expună Regelui Carol situaţia din ţară şi să-i ceară abdicarea. Surprins de evoluţia situaţiei, Regele i-a cerut lui Valer Pop să-l lase singur cu Antonescu, pe care l-a întrebat:

- „***Dumneata ai încredere în omul ăsta ?***“

- „***Nu eu trebuie să am încredere în el, este omul Majestăţii Voastre***“.

Carol al II-lea se găsea în faţa unui ultimatum. I se dăduse un răgaz de cugetare până la ora 4 dimineaţa. La acea oră, abdicarea era semnată.

L.V.: - Înseamnă că regele Carol al II-lea a fost abandonat de majoritatea generalilor, care până atunci îi fuseseră fideli?

G.B.: - Abandonat a fost numai de generalul **Coroamă**, care i-a declarat, că *el refuza să dea ordin trupei să tragă în generalul Antonescu*, cum sugera un alt general, generalul **Mihail**. Atitudinea lui Coroamă era determinantă, doarece el era comandantul militar al Capitalei. Unul dintre civilii pe care Regele i-a consultat a fost Mihail Manoilescu, omul care l-a readus în ţară din exilul parizian, între 1927-1930. Manoilescu i-a declarat : „*Majestatea Voastră a abdicat deja ieri, când i-a dat depline puteri lui Antonescu!*“...

L.V.: - Totuşi se spunea, că în noaptea abdicării lui Carol al II-lea, Antonescu ar fi neutralizat pe toţi generalii fideli lui Carol al II-lea...

G.B.: - Nu este adevărat! De „neutralizat“, s-au neutralizat ei înşişi, dată fiind atmosfera care era în ţară şi pe care tot ei o creaseră. Pe urmă mulţi dintre generalii din anturajul lui Carol al II-lea, erau

nişte figuri total impopulare, cum era de pildă generalul **Gavrilă Marinescu**, prefectul Poliţiei. Altă mare figură impopulară era mareşalul Palatului, **Ernest Urdăreanu**. Regele Carol al II-lea, din punct de vedere moral, era compromis, iar Armata nu îl mai susţinea! Armata, adică ofiţerii superiori, s-au dat atunci cu viitoarea putere, aşa cum au făcut-o şi mai târziu, la 23 august 1944 sau chiar la 22 decembrie 1989...

L.V.: - S-a vorbit de „abdicarea" lui Carol al II-lea, dar el nu a folosit acest cuvânt în actul semnat, de ce?

G.B.: - Da, aşa este! Actul său de abdicare a fost foarte inteligent făcut. Actul semnat de Carol al II-lea nu era un act de abdicare, ci un fel de „pauză monarhică"... Legal deci, el putea să revină oricând pe Tron. S-a făcut caz, ulterior, de şiretlicul Regelui Carol al II-lea, dar pentru noi important era atunci să plece. Trebuia să plece, nu avea importanţă cum pleca.

L.V.: - Ca o paranteză, până în octombrie 1947, Carol al II-lea, nu a încetat să revendice Tronul României, când direct, când indirect... În septembrie 1940, Carol al II-lea se temea de răzbunarea legionarilor, în fond el dăduse în noiembrie 1938 ordinul de lichidare a conducerii Mişcării Legionare?

G.B.: - Bineînţeles, se temea. Şi pe drept cuvânt. Se ştie că legionarii au urmărit trenul cu care Regele a plecat din ţară şi el a scăpat de atacul pregătit să aibă loc, dacă-mi aduc bine aminte, în gara de la Timişoara, graţie prezenţei de spirit a şefului de gară, care a lăsat să treacă convoiul regal fără să se oprească.

L.V.: - Nu a fost dezinformat Carol al II-lea cu privire la reala ameninţare din partea legionarilor, la reala lor forţă?

G.B.: - Desigur! A fost supus unei acţiuni de întoxicare, cum se spune astăzi, dusă abil de Antonescu. Legionarii nu aveau puterea necesară să-l răstoarne pe Carol, dacă organele de Stat ar fi fost dispuse să reziste! Aceste organe însă erau deja sub autoritatea lui Antonescu, care era convins de necesitatea plecării Regelui. De aceeaşi părere erau atât Maniu, cât şi un om foarte important în acel moment, Fabricius, ministrul Germaniei în România.

L.V.: - În vara anului 1940 Ion Antonescu avusese un fel de domiciliu forţat (impus de Carol al II-lea) la Mănăstirea Bistriţa. Când

a fost chemat la Palat, în ziua de 30 august 1940, Antonescu unde se ascundea?

G.B.: - Se ascundea la **Mihai Antonescu**. Fugise de la Mănăstirea Bistrița cu ajutorul d-nei **Alice Sturdza**[1].

L.V.: - După „abdicarea“ de facto a lui Carol al II-lea, ce s-a întâmplat cu dv., d-le Barbul?

G.B.: - Am fost trimis de Ion Antonescu la Berlin, unde îl însoțeam pe Valer Pop, în care Generalul nu avea încredere, dar care era însărcinat să ducă cu Nemții negocieri în vederea aplicării arbitrajului de la Viena. Eu aveam misiunea să-i comunic lui Antonescu, la întoarcere, cum au decurs lucrurile. Aceeaşi misiune am avut-o la Roma, unde la rândul lui, Mihai Manoilescu ducea negocieri tot pentru aplicarea arbitrajului de la Viena, dar de data aceasta cu guvernul de la Roma. Pe urmă am fost trimis la Budapesta, să discut lucruri privitoare la aplicarea acestui arbitraj, cu autoritățile maghiare. În ianuarie 1941 am revenit în țară, câteva luni mai târziu am dat concursul pentru a intra în cariera diplomatică şi, devenit ataşat de legație, am fost detaşat oficial la Cabinetul ministrului Afacerilor Străine, a cărui titular după „rebeliunea“ legionară, era Ion Antonescu.

Note

[1] Adevărul este că generalul Ion Antonescu a fost păzit foarte superficial la Mănăstirea Bistrița, aşa cu fuga sa cu o maşină condusă de prințesa Alice Sturdza nu a avut mai nimic rocambolesc.

Generalul Ion Antonescu guvernează împreună cu legionarii

Liviu Vălenaş: - Ce aţi putea să ne spuneţi despre scurta guvernare legionară?

Gheorghe Barbul: - Perioada guvernării legionare a fost scurtă, dar grea. Dar ceea ce nu se ştie este că între legionari şi Ion Antonescu, încă de la început, a fost un fel de rivalitate... Antonescu a fost nevoit să-i ia pe legionari în guvern, evident din cauza Germaniei! Germania nu mai avea încredere în oamenii politici români. ea fusese decepţionată şi de **Gafencu** şi de Regele Carol al II-lea, ca să nu mai vorbim de **Titulescu**. Nemţii de fapt spuneau: „***în ce spun românii nu se poate avea nici un fel de încredere***“! În schimb Nemţii îi credeau pe legionari fideli lor. Ca atare trebuia făcut un guvern cu legionarii. Era evident că în septembrie 1940 Nemţii erau stăpâni pe România, puteau ocupa oricând, dacă doreau, ţara. Ţin minte, că prezentându-mă la ministrul Germaniei de la Bucureşti de atunci, **Wilhelm Fabricius**, m-a primit în primul moment soţia sa, care mi-a spus : „*Germania ar trebui să ocupe România*“!... Nu au făcut-o pentru a evita o tensiune cu URSS şi noi complicaţii cu Ungaria, care atunci ar fi cerut şi restul Transilvaniei, adică sudul ei. Nemţii sunt cei care i-au adus pe legionari la putere, în septembrie 1940, nu Antonescu! Iniţial, Antonescu dorise ca noul guvern să fie un fel de guvern de uniune naţională, de aceea a apelat la toate partidele. De pildă Dinu Brătianu l-a propus pentru guvern pe **Gheorghe Brătianu**, ca ministru de Externe. Gheorghe Brătianu nu vroia însă decât vicepreşedinţia Consiliului de Miniştri, dar ea era dată lui **Horia Sima**. Or, Horia Sima avea spatele deja asigurat prin Fabricius. Ţin minte că Mihai (Ică) Antonescu îl numea pe Fabricius „*Wilhelm I-ul*“, căci el era atunci „suveranul“ României...

L.V.: - Fără aceste presiuni germane de care vorbiți, i-ar mai fi luat Antonescu pe legionari la guvernare?

G.B.: - I-ar fi luat totuşi la guvernare, era în spiritul ideilor sale, dar *numai într-un guvern de uniune națională*! În acest guvern de uniune națională, Antonescu ar fi vrut să intre şi național-țărăniştii, liberalii, ca şi o serie de independenți. Ar fi intrat şi legionari. Nu ar fi fost excluşi. Dar, atât Maniu, cât şi Brătianu, nu au dorit ca la acest guvern să participe partidele lor, ci numai membri de partide, cu titlu de tehnicieni. Maniu l-a propus pe **Ionel Dobre** şi pe **Mihai Popovici**, dar pe care Antonescu i-a respins. Brătianu l-a propus pe directorul Băncii Româneşti, adică banca Partidului Național Libe-ral. *Alexandru Cretzianu*, care a fost cooptat în guvernul condus de Ion Antonescu. Dinu Brătianu a mai propus un membru al PNL, la „*economia națională*“, care însă s-a recuzat, considerând că nu poate intra într-un guvern unde erau prea mulți legionari.

L.V.: - Antonescu avea ideea să-i „civilizeze“ pe legionari?

G.B.: - Intenția asta o avea fără îndoială! Dar cu condiția să-l accepte pe el ca şef! Horia Sima nici nu vroia să audă de aşa ceva. În privința legionarilor, Antonescu asculta sfaturile colonelului **Dragomir**. *Colonelul Dragomir, pentru a-i neutraliza pe legionari, avea două idei : fie să-i pună pe legionari într-un guvern de uniune națională, fie de a îmbrăca toata țara în cămaşă verd*e. Colonelul Dragomir era convins, că dacă toată țara se îmbracă în camaşă verde, legionarii se pierd printre atâtea cămăşi verzi. Cum prima variantă, aceea a guvernului de uniune națională a căzut, a rămas doar varianta a doua, ca toată țara să fie îmbrăcată în cămaşă verde. Dacă Antonescu a dat mână liberă acestei acțiuni, a făcut-o nu pentru ca legionarilor să le crească importanța, ci pentru a-i dilua! Trebuie ținut cont şi de părerile pe care le avea Antonescu față de Horia Sima. Antonescu îl considera pe Horia Sima un om neserios, un imatur...

L.V.: - Legionarii au afirmat întotdeauna, până în ziua de astăzi, că aşa numita „rebeliune legionară“ a fost în realitate o lovitură de stat dată de Antonescu contra lor...

G.B.: - Legionarii l-au considerat pe Antonescu ca un fel de **Hindenburg**, ca un fel de paravan, în spatele căruia ei puteau să-şi impună puterea. Antonescu *neavând stofă de paravan*, i-a scos el pe

legionari din joc şi i-a scos intenţionat! *Intenţionat, premeditat şi calculat, atunci când şi-a dat seama că nemţii vor porni curând războiul contra URSS şi vor avea nevoie în România, atât de linişte, cât şi de armata română*. Antonescu vroia şi el să divorţeze, între el şi legionari nu a fost niciodată o căsătorie sentimentală. Cu alte cuvinte a fost o convieţuire bazată nu pe sentimente, ci pe resentimente....

L.V.: - I-a canalizat Antonescu pe legionari spre „rebeliune"?

G.B.: - Nu i-a canalizat nimeni, s-au dus ei singuri spre acţiunea violentă din ianuarie 1941. În realitate s-au sinucis politiceşte.

L.V.: - Ca o mică paranteză, la această „rebeliune legionară" au murit de 5 ori mai puţini oameni, decât au murit în decembrie 1989...

G.B.: - Poate nu de cinci ori, dar de două ori sigur. Aş mai dori să adaug un lucru: şi Carol al II-lea acţionase oarecum asemănător faţă de Mişcarea Legionară, căuta şi o înţelegere şi concomitent încerca să o compromită pe toate planurile. De exemplu, în 1937, Octavian Goga s-a prezentat la Palat, spunându-i lui Carol al II-lea, că „***Lucrurile cu legionarii s-au rezolvat, întrucât a ajuns la o înţelegere cu Corneliu Codreanu***". Suveranul i-a replicat pe loc : „***Rău ai făcut***" şi l-a demis imediat din funcţia de prim ministru! Pentru Carol al II-lea vremea înţelegerilor cu legionarii trecuse, *venise vremea răfuielii finale cu ei*. Dar după anii 1938 şi 1939, când Carol al II-lea a lovit extrem de dur în legionari, în 1940 a făcut o nouă schimbare de atitudine, introducându-i în guvern - Horia Sima a fost ministru sub Carol. I-a adus din nou la putere Antonescu, ca apoi să-i lichideze definitiv, cu acordul Germaniei, în ianuarie 1941.

Liviu Vălenaş: - Revenind la Ion Antonescu, post-factum, i s-a reproşat că „*a intrat în iunie 1941 în război, fără a avea un tratat precis de alianță cu Germania*“...

Gheorghe Barbul: - Acest lucru este inexact! România aderase la **Pactul Tripartit**, iar în acest pact erau angajamente precise ale României față de Germania şi ale Germaniei față de România. Pe baza Pactului Tripartit, noi am fost obligați să declarăm război Statelor Unite, dat fiind că această țară declarase război Germaniei, cu câteva zile înainte. În plus, România avea garantate frontierele de către Germania, în urma arbitrajului de la Viena. Se spune acum că Antonescu ar fi intrat în război fără a avea garanții. Ce fel de garanții? Adevărul este că România a avut toate garanțiile pe care le-au avut toate celelalte state aliate Germaniei.

L.V.: - Un tratat precis de alianță Hitler semnase doar cu Mussolini...

G.B.: - A semnat Pactul Tripartit, iar la acest pact au aderat toate statele care au fost în război cu URSS.

L.V.: - Un lucru controversat în istoriografia românească, este data la care a ştiut deja Antonescu, că Germania va ataca URSS-ul. Când a aflat el de intenția lui Hitler de a ataca Uniunea Sovietică?

G.B.: - Este greu de ştiut exact data. ***Dar eu bănuiesc că Antonescu ştia deja în decembrie 1940, că războiul din Est va izbucni în primăvara viitoare***. Cert este că în ianuarie 1941, Antonescu i-a lichidat pe legionari, tocmai pentru că ştia că Germania urmează să atace în curând Uniunea Sovietică. Dar data când se va produce acest atac nu o putea să o ştie, pentru că nici nemții nu prevăzuseră atacul pentru 22 iunie 1941, *ci pentru 1 mai 1941*. În aprilie 1941 s-a produs însă diversiunea iugoslavă, adică lovitura de

stat prosovietică de la Belgrad, fapt ce l-a obligat pe Hitler să ocupe mai întâi Iugoslavia şi apoi să atace URSS-ul. Astfel s-au pierdut 7 săptămâni, care ulterior s-au dovedit imposibil de recuperat. Cu cele 7 săptămâni în plus, mai mult ca sigur că Moscova ar fi căzut...

L.V.: - Dacă Moscova ar fi căzut în 1941, URSS ar fi pierdut războiul?

G.B.: - Este foarte greu de spus ce s-ar fi întâmplat dacă cădea Moscova... Dar în schimb se poate spune cu certitudine ce s-a întâmplat pentru că Moscova nu a căzut! Acest fapt a făcut ca atitudinea Statelor Unite faţă de URSS să se schimbe. Iniţial SUA au contat pe o rezistenţă sovietică de 3 luni. În optica americanilor, după 6 luni răzoiul în Est ar fi urmat să se termine, cu înfrângerea ruşilor. Au fost deci destul de reticenţi să ajute Uniunea Sovietică, considerată victimă sigură. Dar câştigând bătălia Moscovei, ruşii au devenit brusc interesanţi pentru americani, care au început să investească în Armata Roşie. Cu bătălia Moscovei, americanii au început să creadă în armata sovietică, care în prima fază a războiului s-a comportat absolut lamentabil. Ruşii au pierdut în primele şase luni, milioane de soldaţi, iar armata germană a făcut atât de mulţi prizonieri, cât nici o armată nu reuşise să facă în istoria omenirii! O idee rezonabilă ar fi fost crearea, din aceşti prizonieri, a unei armate ruse antibolşevice. Hitler însă a ezitat mult asupra acestei idei. Mult mai târziu, când şi-a dat în fine consimţământul, *Armatei Vlasov nu i s-au dat de către nemţi mijloacele ca ea să devină populară în Rusia şi ca atare nu a avut niciodată forţa pe care ar fi putut-o avea...*

L.V.: - D-le Gheorghe Barbul, ca unul care aţi stat în preajma mareşalului Ion Antonescu, el nu v-a spus niciodată, care ar fi fost ideile lui Hitler, privind frontierele postbelice ale României, dacă, bineînţeles, Germania câştiga războiul?

G.B.: - Hitler îi dădea speranţe lui Antonescu, ***dar nu certitudini***! Pe chestiunea frontierelor circulau la Bucureşti foarte multe zvonuri, chiar şi glume... Astfel, se povestea la Bucureşti, că la Marele Cartier General, Hitler primindu-l pe **Horthy**, i-a spus: ***„Dacă îmi mai dai 10 divizii în plus pe Frontul de Est, atunci îţi voi da Clujul, Oradea şi Satu Mare!“*** Horthy ar fi răspuns: „***Dar bine, oraşele astea deja le am!?***“ Atunci Hitler s-a scuzat pe loc, „***Aoleu,***

aghiotanții mei iar mi-au încurcat hârtiile, mi-au dat hârtia pe care trebuie să i-o citesc lui Antonescu"...

L.V.: - Germania şantaja cu problema Ardealului atât România cât şi Ungaria...

G.B.: - Sigur că da! ***În ceea ce priveşte Ardealul, Marile Puteri ne-au şantajat permanent cu el***. Chiar în primul război mondial ne-au recunoscut dreptul asupra Transilvaniei, dar numai dacă vom intra în război de partea Antantei. Inițial ne-au dat Transilvania până la Tisa, apoi au revenit şi ne-au dat mult mai puțin, adică cât avem şi în prezent. Bine au făcut, căci altfel aveam prea mulți Unguri pe teritoriul românesc... Transilvania a constituit mereu un motiv de presiune a marilor puteri asupra noastră. Ruşii, în al doilea război mondial, ne-au promis şi ei Transilvania, mai precis Nordul Transilvaniei, cu condiția să luptăm alături de ei, contra Germaniei. ***Cu alte cuvinte, în problema Ardealului nu a fost decisivă nici propaganda revizionistă maghiară, nici propaganda antirevizionistă a lui Titulescu, ci interesele Marilor Puteri. La fel este situația şi astăzi***.

L.V.: - O altă acuză care i se aduce mareşalului Ion Antonescu,, de 59 de ani încoace, este că nu s-a oprit pe Nistru... Putea mareşalul Antonescu să se oprească, în 1941, pe Nistru?

G.B.: - Putea! Numai că Antonescu considera Rusia Sovietică şi comunismul ca ***singurul mare pericol*** pentru România! El a trecut Nistrul ca să lupte contra comunismului, a întreprins ceea ce a numit, cu o formulă, să zicem, emfatică, „*o cruciadă contra comunismului*"... Cruciada contra comunismului era ideea lui centrală. Era convins că soarta României depinde de victoria asupra URSS-ului. Marea lui greşeală este că a crezut în această victorie... Pot să spun clar, că ***Hitler nu l-a constrâns pe Antonescu să treacă Nistrul***! Eventual, dacă rămâneam pe Nistru, dădeam şi noi câteva divizii şi atât, ca să lupte mai departe, aşa cum au făcut de fapt ungurii. Antonescu însă a trecut premeditat Nistrul, *în dorința de a termina odată pentru totdeauna cu URSS-ul*! De fapt cine şi-a ridicat glasul în 1941, împotriva trecerii Nistrului? În afară de Maniu, cred că nimeni. Regele Mihai şi-a vizitat trupele, care operau dincolo de Nistru, în Crimea de pildă. Dar după dezastrul de la Stalingrad şi de la Cotul Donului,

criticile aduse lui Antonescu, că a trecut Nistrul, au venit din toate părțile. Cu alte cuvinte, ***cât timp lucrurile au mers bine, mai nimeni nu a protestat că am trecut Nistru****l*...

L.V.: - O altă acuză adusă lui Ion Antonescu, a fost asediul sângeros asupra Odesei, unde au căzut se pare 18.000 de ostaşi români. Nu se putea evita acest asediu inutil?

G.B.: - La Odesa s-au întâmplat mai multe lucruri. După ocuparea oraşului de către trupele noastre, s-a produs aruncarea în aer a cartierului general al Armatei Române din Odesa. Ca răspuns la acest atac terorist, a urmat o represiune cruntă, dictată de legile războiului. Trebuie ținut cont că în acest război cu URSS-ul, legile umanitare nu se respectau. Prizonierii nu aveau niciun fel de drepturi, dintre românii care erau luați prizonieri, mulți erau masacrați, cadavrele lor ciuntite erau expuse cu nişte pancarte pe care scria: „*soldat român, asta te aşteaptă!*“ Trupele noastre au intrat în Odesa, cu nervii ruinați... În caz de atac terorist contra Armatei Române, s-a dat un ordin de la Bucureşti, ca pentru un soldat român ucis să fie executați 10 partizani, iar pentru un ofițer român ucis, să fie executați 100 de partizani sau comuniști. În realitate, au fost 100 pentru un soldat şi cu mult mai mulți pentru un ofițer... Nu cunosc numărul celor executați la Odesa şi este greu de crezut că odată se va afla cu precizie cifra, dar un lucru este cert : ***este complet falsă ideea că cei omorîți la Odesa au fost evrei!*** Au fost executați cei cu convingeri comuniste, printre ei poate unii erau evrei de origine, ***dar nu au fost executați pentru această origine, ci pentru convingerile lor bolşevice***.

L.V.: - Asediul Odesei nu se putea evita?

Ş.O.: - Dacă noi am fi ştiut că ruşii vor părăsi într-o noapte Odesa, atunci, da, am fi aşteptat cu arma la picior... Dar nimeni nu a ştiut că într-o singură noapte ruşii vor evacua pe mare trupele lor! În URSS erau două mari oraşe supuse asediului, Leningradul şi Odesa. Nemții ne tot întrebau: „*dar când intrați în Odesa*?“ Iar noi răspundeam invariabil: „*după dv., când veți lua mai întâi Leningradul*“. Odesa a căzut în octombrie 1941, dar Leningradul a rezistat până la capăt. Era normal ca noi să ocupăm Odesa, căci nu ne puteam permite să lăsăm un cap de pod sovietic în flancul drept al Armatei Române...

Sfârşitul iluziilor

Liviu Vălenaş: - După Stalingrad au început deci zilele negre pentru mareşalul Antonescu, poate chiar numărătoarea inversă pentru el?

Gheorghe Barbul: - La Stalingrad s-au pierdut foarte multe trupe, dar nu a fost o catastrofă strategică, Adevărata catastrofă s-a produs în noiembrie 1942, la Cotul Donului. ***Din acel moment, Antonescu nu şi-a mai făcut nici o iluzie***! Şi-a dat seama că Germania a pierdut războiul! Aş vrea să revin la pierderile noastre de la Stalingrad. Mi se pare curios că numai aceste pierderi sunt puse la socoteală. Nu se vorbeşte mai nimic de pierderile noastre pe frontul de Vest, unde din cei 336.000 oameni angajaţi, am pierdut aproape jumătate: 170.000 de morţi, răniţi, prizonieri, dispăruţi... Noi de fapt nu am avut niciodată aşa pierderi mari pe frontul de Est! Pot să mai întreb ceva: la ce au folosit aceste pierderi pe frontul de Vest? Să fi mers până la frontiera de Vest a Transilvaniei, da, ar fi fost de înţeles. Dar de ce ne-am dus până în Cehoslovacia? Dacă tot se vorbeşte că de ce am trecut Nistrul în 1941, de ce nu se întreabă de ce am trecut de frontiera de Vest în octombrie 1944 ?

L.V.: - România a trebuit să se supună condiţiilor draconice de armistiţiu, dictate de ruşi la Moscova, în noaptea de 12 spre 13 septembrie 1944...

G.B.: - Nu este adevărat! Ruşii nu ne-au pretins să trimitem 15 divizii în Ungaria şi Cehoslovacia. Noi însă vroiam să fim recunoscuţi ca şi cobeligeranţi. ***Adică vroiam să fim consideraţi victorioşi la sfârşitul războiului***. Acest lucru nu ni s-a acordat. În schimb soldatul român era pus în condiţiile cele mai grele pe frontul de Vest. Nu trebuie neapărat să le facem pentru acest lucru un proces de intenţie ruşilor, deşi acest proces poate fi făcut şi poate că va şi fi făcut odată...

L.V.: - După Cotul Donului, care au fost acțiunile mareşalului Antonescu, pentru scoaterea României din război?

G.B.: - Ideea lui Antonescu era ca noi să ieşim din război în urma unor tratative cu englezii şi americanii şi a unor garanții date de ei. Numai că aceste garanții nu le-a obținut niciodată. În paralel, Antonescu s-a gândit chiar să ceară, desigur în mod foarte diplomatic, demisia lui Hitler...

L.V.: - Când s-a întâmplat acest fapt uluitor...

Ş.O.: - În 1943, cu ocazia unei vizite a lui Antonescu la Hitler. Acest demers, redactat foarte diplomatic, a fost opera lui Ică Antonescu, dar care nu putea acționa fără asentimentul Mareşalului. Documentul era în trei exemplare, unul pentru Ribbentrop, unul pentru **Göring** şi unul pentru Hitler. Inițial, delegația română, din care făceam şi eu parte, a fost primită la Karinhal, reşedința lui Göring, un palat tipic pentru noii îmbogățiți, altfel destul de frumos. Cu Göring nu s-au discutat decât chestiuni economice, legate de petrol în special, dar apoi ne-am deplasat la Rastenburg, în Prusia Orientală, unde îşi avea Hitler cartierul general.

L.V.: - Aşa numitul „*Bârlog al lupilor*"...

G.B.: - Da, aşa se mai numea. Acolo, delegația română i-a înmânat lui Hitler acest document, în care, în termeni foarte diplomatici, foarte politicoşi, se cerea ca Hitler să-şi dea demisia, după ce i se recunoşteau marile lui merite pentru Europa, față de popoarele Europei, dar i se cerea să consimtă la acest sacrificiu, pentru a se ajunge la pace... Cu alte cuvinte, în acest document erau foarte multe elogii la adresa lui Hitler, dar acum i se cerea pur şi simplu să dispară!... Nemții şi în special Hitler, au avut o reacție violentă citind acest memoriu, au cerut imediata demitere a lui Mihai Antonescu, arestarea lui Maniu şi Brătianu şi supravegherea atentă a lui Vodă, adică a Regelui Mihai. Ca un compromis, pentru prima dată mareşalul Antonescu a acceptat ca în comunicatul final, întocmit de Ribbentrop, să se menționeze, că „***România participă alături de Germania la războiul contra plutocrațiilor occidentale***"... A fost prețul plătit pentru îndrăzneala de a cere demisia lui Hitler... Acest comunicat a stârnit mare vâlvă, mai ales în rândul PNȚ-ului, dar Maniu a explicat că „*Antonescu trebuie să rămână la cârma țării, fiind absolut necesar,*

fiind singura garanție că România nu va fi ocupată de Germania"!... Maniu a cerut oamenilor politici români să se comporte corect față de Antonescu. La Bucureşti există documente în acest sens.

L.V.: - Memoriul prin care se cerea demisia lui Hitler, unde se găseşte?

G.B.: - Bănuiesc că în arhivele germane.

Între Hitler şi Antonescu

Liviu Vălenaş: - D-le Barbul, l-ați cunoscut personal pe Hitler?

Gheorghe Barbul: - Da, l-am cunoscut personal, cu ocazia vizitelor pe care le-am făcut în Germania, împreună cu mareşalul Antonescu şi cu Ică Antonescu.

L.V.: - Ce impresie v-a făcut Hitler?

G.B.: - Hitler? Era un om excepțional. Ce se spune acum despre el sunt în mare parte minciuni. Hitler era fascinant, avea un bagaj de cunoştințe absolut uriaş. Când ajungeai la el, fie că vorbea de petrol, despre unități de pe front, ştia totul, chiar în detalii. Se spune că în memoriile sale, intrepretul oficial al lui Hitler, **Paul Schmidt**, ar fi făcut stenograme după toate discuțiile cu Hitler. Nu este adevărat. L-am întrebat pe Schmidt cum reuşeşte să noteze totul, mai ales că Hitler era un torent verbal, era în stare să vorbească ore întregi fără să se oprească... Paul Schmidt îşi nota anumite cuvinte şi apoi refăcea din memorie textul tiradelor lui Hitler. Hitler făcea digresiuni foarte lungi, dar tot ce spunea era teribil de interesant. ***Antonescu avea însă***

obiceiul să-l contrazică incontinuu pe Hitler. Hitler nu se enerva, dar venea cu alte argumente, bine fondate, pertinente. Eu aveam de multe ori impresia, că sunt în postura să arbitrez (desigur, pentru mine) un veritabil meci oratoric, între Hitler şi Antonescu şi de multe ori îi dădeam dreptate lui Hitler şi nu lui Antonescu, pentru că Hitler ştia să-şi expună ideile. Era genial în acest sens. El era desigur şi un mare demagog, când te prezentai la el, *se uita în ochii tăi şi aveai impresia că altă preocupare nu are decât persoana ta*...

L.V.: - Unii cred că Hitler era mai mult sau mai puțin nebun...

G.B.: - Hitler numai nebun nu a fost! Era un foarte bun psiholog şi un mare actor. Şi ca apariție era agreabil. Cum spuneam, acum despre Hitler se spun o groază de minciuni. Una din cele mai gogonate este aceea că „*poporul german l-a urmat orbeşte*". Ce înseamnă orbeşte?! Poporul german a fost tot timpul un popor civilizat şi cult, nu este tipul de popor care poate urma orbeşte pe cineva. Hitler, când a venit la putere, a găsit peste 7.000.000 de şomeri, marca germană era la pământ, economia era într-o recesiune severă. Dar numai în câțiva ani, Hitler a dat de lucru la toți, şomerii au dispărut, a construit autostrăzi, marca a devenit o monedă forte. Hitler şi-a dat seama de la început, că deficiența industriei germane este că nu lucrează la întreaga ei capacitate, a pus-o deci să lucreze la o capacitate foarte apropiată de 100%. Muncitorii germani au început să lucreze în condiții civilizate, stăteau în apartamente confortabile, iar pentru popor Hitler a decis să se fabrice (după propriile sale desene!) automobilul Volkswagen, "gândacul", care circulă şi azi pe toate şoselele lumii... Aşa că nimeni nu l-a urmat pe Hitler „orbeşte"...

L.V.: - În decembrie 1942 a avut loc conferința de la Wannsee, care a hotărât soarta finală a evreilor din Europa. Avea cunoştință Antonescu de această conferință, de soarta care li se pregătea evreilor europeni?

G.B.: - ***Antonescu nu a ştiut niciodată ce se întâmpla în realitate cu evreii în lagărele germane! Noi nu ştiam că ei ar fi exterminați.*** Nemții nu ne țineau la curent cu ce făceau ei. Eu nu contest genocidul şi nici nu ştiu ce s-a hotărît la conferința de la Wannsee. Am citit însă într-o revistă publicată în Israel, că *nu există nici o dovadă că Hitler ar fi dat ordin să se treacă la „soluția finală"*.

Istoricul evreu care face această afirmație, ajunge totuşi la concluzia că el nu putea să nu fie la curent cu ceea ce se întâmpla, dar nu voia să rămână dovezi privind culpabilitatea lui... Explicația mi se pare naivă. Pe de altă parte, de la procesul de la Nürnberg încoace, se vorbeşte de 6.000.000 de evrei omorîți în lagărele germane. Personal m-am obişnuit cu această cifră şi nu vedeam motiv să o contest, până când am citit tot într-o revistă evreiască, că numărul evreilor omorâți ar fi fost de 6.700.000 şi când s-a votat în Franța o lege care interzice orice contestație „revizionistă" al adevărului istoric oficial. Un adevăr oficial apărat de Codul Penal, nu devine oare suspect?

L.V.: - Revenind la anul 1943, care era natura relațiilor dintre mareşalul Antonescu şi opoziția română?

G.B.: - Erau relații extrem de civilizate. Opoziția trimitea memorii, MEMORII PENTRU ISTORIE probabil, memorii, care mai apoi, prin Legația Elveției, ajungeau la americani şi la englezi, pentru a arăta că partidele istorice sunt fidele democrațiilor occidentale şi aşa mai departe... La aceste memorii, în care politica lui Antonescu era pusă la zid (cei din Opoziție aveau impresia, că cu cât îl atacă mai mult pe Antonescu, cu atât se vor pune mai bine pe lângă cei din Occident), Antonescu trimitea Opoziției scrisori de răspuns, extrem de lungi şi foarte tăioase... Natura acestor relații a fost evocată surprinzător de corect în cartea regretatului **Aurel Simion**, „*Preliminariile politico-diplomatice ale insurecției din August 1944*", carte care a apărut pe vremea lui Ceauşescu în România.

L.V.: - La protestele Ambasadei URSS a fost retrasă de pe piață (subsemnatul a apucat însă să o cumpere)...

G.B.: - Vorba vine că a fost retrasă. Culmea este, că tot în acea perioadă, sub „îngrijirea" generalului Ilie Ceauşescu, sunt citate corect o serie de documente, care sunt o aglindă fidelă a relațiilor dintre Antonescu şi Opoziție. Mai recent, **Mihai Pelin**, într-un alt volum, întitulat „*Epistolarul infernului*", publică şi el corespondența dintre Maniu şi Brătianu pe de o parte, şi Ion Antonescu pe de altă parte. Cu alte cuvinte, azi avem o imagine completă şi corectă asupra naturii relațiilor dintre liderii PNȚ şi PNL şi mareşalul Ion Antonescu. Toate aceste documente publicate, demonstrează, repet, natura civilizată a acestor relații, ceea ce nu ar fi fost posibil într-o veritabilă dictatură!

L.V.: - La sfârşitul anului 1943, preşedintele **Roosevelt** avea să lanseze una din cele mai mari inepţii, cu consecinţe catastrofale ulterioare, termenul de „***capitulare fără condiţii***“, care se referea desigur la Germania şi la toţi aliaţii ei (plus Japonia şi aliaţii ei). Acest lucru i-a creat probleme lui Ion Antonescu?

G.B.: - I-a creat, căci ca răspuns la această capitulare fără condiţii, Hitler a cerut să se replice cu o solidaritate totală cu Reichul, a ţărilor care luptau alături de Germania. Aşa se explică acel comunicat în care România se obliga să lupte contra „plutocraţiilor occidentale“ până la capăt, alături de Germania. Atunci s-a văzut foarte clar că Germania este decisă să meargă până la capăt, altă ieşire nu mai avea, în afară de capitularea fără condiţii, impusă de Roosevelt. În aceste condiţii, Antonescu s-a hotărât, în 1943, să încerce să trateze separat cu englezii şi americanii, pentru ieşirea României onorabil din război.

Negocieri secrete la Madrid

Liviu Vălenaş: - Unde au avut loc primele contacte cu anglo-americanii?

Gheorghe Barbul: - Primele contacte au avut loc încă din anul 1942, la Stockholm, la iniţiativa americanilor. Atunci şeful de cabinet al lui Mihai Antonescu a fost contactat de un anumit *Smith*, adică un nume „*Passe partout*“ şi care s-a declarat „un prieten personal al lui Roosevelt“... Acest Smith a spus însă un lucru extrem de important, că „***preşedintele Roosevelt este preocupat care va fi viitoarea linie de***

demarcaţie între trupele sovietice şi cele americane, după înfrângerea Germaniei!"... Antonescu a tras singura concluzie care părea corectă, şi anume că marea precupare a americanilor este să-i ţină cât mai departe pe ruşi de Europa... Contactele între români pe de o parte şi americani, englezi şi ruşi pe de altă parte, au fost numeroase în timpul războiului, atât de numeroase, încât interlocutorii noştri nu ştiau în numele cui vorbeau românii care se aflau în faţa lor. Istoricii de azi ai României întâmpină aceleaşi dificultăţi. Între cei citaţi, cel mai frecvent - este ***Pangal***[1]. El ar fi tratat cu englezii la Lisabona. Cei ce-l citează nu-şi pun însă întrebarea: în numele cui trata el? Englezii şi-au pus-o. Descoperind că Pangal nu se reprezintă decât pe el însuşi, au interzis diplomaţilor britanici să mai stea de vorbă cu el. Persoanele care comentează aceste evenimente confundă contactele cu negocierile. Acestea din urmă, pentru a fi luate în considerare, trebuie să aibă loc între persoane împuternicite de guvernele lor respective. Adevăratele negocieri autorizate de guvernul român au avut loc la Madrid, între ambasadorul Statelor Unite şi între diplomaţi români dispunând de instrucţiunile ministerului Afacerilor Străine şi la Stockholm de Fred Nanu, ministrul nostru în Suedia, cu însărcinatul cu afaceri sovietic Semenov, alias Kaufmann şi cu d-na Kollontay, ambasadoarea lui Stalin. La aceste negocieri, precum reiese din documentele oficiale aici reproduse, am participat. ***Sunt deci poate cel mai calificat să le comentez deoarece, după ştiinţa mea, dintre diplomaţii implicaţi, aş fi singurul încă în viaţă***. Am să adaug în epilog singurul contact al opoziţiei, care într-o anumită măsură avea caracteristică de negociere, deoarece era dusă cu autorizaţia fostului Rege, cu binecuvântarea lui Maniu şi cu ştirea lui Ion Antonescu. Ea n-a dus la nici un rezultat; totuşi trebuieşte evocată, deoarece s-a terminat cu un act fără precedent în istoria ţării noastre.

L.V.: - Să revenim, d-le Barbul, la negocierile de la Madrid, la care aţi luat parte direct...

G.B.: - Ele au fost precedate de un contact a primului secretar al Legaţiei noastre de acolo cu un anumit „mister Middleton". Acesta era fără îndoială un agent al serviciilor secrete americane, fără funcţie oficială, dar autorizat să intre în legătură cu reprezentanţii statelor inamice, printre care făcea parte România. Darea de seamă a primei

întrevederi cu Middleton o descrie Scarlat Grigoriu, primul secretar de Legație, în raportul adresat lui Mihai Antonescu, în termenii următori:

1943, Octombrie 29, Madrid

Consider de cea mai strictă datorie a mea să vă aduc la cunoştinţă următoarele:

1. Printr'o persoană de cea mai mare seriozitate şi discreţie sunt în legătură cu ambasadorul Statelor Unite de aici. Colegul meu C.D.[2] vă poate explica verbal cum s'a făurit această legătură.

2. Am dorit să ştiu cum este privită problema românească în ţara lui şi am pus două întrebări pur personale:

a. Guvernul american a luat - până în prezent - vreun angajament faţă de Rusia, în ceea ce priveşte România?

b. Problema României mai interesează sau nu Guvernul american?

Spre surprinderea mea, ambasadorul mi-a comunicat peste câteva zile că a telegrafiat preşedintelui Roosevelt - prin intermediul amiralului Leahy - şi că a primit următoarele răspunsuri:

a. Guvernul său nu a luat niciun angajament faţă de Rusia, în ce priveşte România. De altfel, orice încercare de acest fel ar eşua în faţa opoziţiei Senatului, care este hotărît să nu ratifice niciun acord având drept scop să întindă dominaţie rusească asupra Europei. S-ar putea însă ca englezii să fi făcut oarecari promisiuni.

b. Problema românească îi interesează în cel mai înalt grad.

3. Câteva zile mai târziu, ambasadorul îmi trimite vorbă că:

a. Preşedintele Roosevelt doreşte „salvgardarea independenţei româneşti".

b. El este dispus să facă eforturi pentru a asigura şi a dispune la nevoie şi între altele de un argument serios împotriva pretenţiilor ruseşti: ameninţarea că va refuza ajutorul bănesc şi industrial pentru refacerea Rusiei după război.

c. Preşedintele consideră că o astfel de politică „trebuie să găsească în prealabil un punct de sprijin în România". Acest punct de sprijin nu poate fi acum Opoziţia, ci exclusiv dvs.

d. Ambasadorul are deci încuviinţarea preşedintelui să discute aici, în cel mai strict secret (secret chiar - şi poate, în special - faţă de Guvernul britanic), cu o persoană care ar avea împuternicirea dvs.

e. D-sa recunoaşte dificultatea unei astfel de întreprinderi, dar consideră că, în caz de reuşită - ea ne-ar putea procura „o garanţie americană secretă". pentru Statele Unite, înţelegerea ar avea avantajul de a lămuri şi de a pregăti din vreme anume posibilităţi de acţiune, evitând astfel improvizările de ultimă oră care cuprind întotdeauna riscuri grave pentru ambele părţi.

f. Chestiunea prezintă cea mai mare urgenţă şi trebuie ***păstrată în cel mai strict secret****.*

Vă asigur că am cântărit cu grijă valoarea fiecărui cuvânt şi că nu am depăşit întru nimic sensul comunicărilor ce mi s'au făcut.

Vă cer, de asemenea iertare pentru forma acestei note. Chestiunea este însă prea delicată şi exclude întrebuinţarea căilor şi formelor administrative normale.

Adaug că ambasadorul Statelor Unite mi-a oferit să mă primească pentru a discuta problema mai în amănunt. Nu m'am crezut autorizat să accept şi am declinat invitaţiunea explicând că nu am nici calitatea şi nici posibilitatea de a discuta sugestiunile D-sale, voi încerca totuşi să vi le transmit.

Ambasadorul Statelor Unite insistă asupra urgenţei extreme a acestei chestiuni şi doreşte să cunoască răspunsul dvs. cât mai curând. Am explicat verbal colegului meu C.D. în ce fel mă poate anunţa.

Este inutil să subliniez că am dovada absolută că toate cele mai sus vin direct din partea ambasadorului.

Nu mi s'a dat însă lămurire asupra naturii cererilor ce ni s'ar adresa eventual.

Sc. Gr[3]

* * *

Am primit, la 29 octombrie[4]*, următoarele, pentru completarea celor expuse în această notă: În aceeaşi zi s'a atras atenţia asupra faptului că România a fost împinsă în actuala campanie din URSS prin promisiunea de a câştiga Transilvania.*

Or, astăzi însă, cu ameninţarea unei păci separate şi cu consideraţiunile care ar conduce la o asemenea pace, interesele României cântăresc prea puţin şi cu atât mai mult cu cât Germania nu ne-a garantat decât frontiera din 1940 august.

C.D.[5]

Departamentul de Stat american a trimis o notă informativă asupra primului contact pe care ambasadorul american de la Madrid l-a avut cu Scarlat Grigoriu atât Foreign Office-ului britanic, cât şi ministerului Afacerilor Străine sovietic. Textul acestei note este următorul:

Diplomatic (Secret)

De la Washington către <u>FORREIGN OFICE</u>

Vicontele Halifax
Nr. 5250
19 noiembrie, 1943

<u>Foarte secret</u>[6]

Departamentul de Stat a primit o telegramă de la ambasadorul american de la Madrid în care raportează că primul secretar al legaţiei române i-a arătat o scrisoare în care era instruit de Mihai Antonescu, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul Afacerilor Străine, pentru a stabili contactul cu ambasadorul pentru a încerca să vadă ce ar trebui să facă România pentru a ieşi din război. Ambasadorul raportează, în continuare, că a informat pe secretarul român al Legaţiei că formula de retragere din război este capitulare necondiţionată; ambasadorul a continuat prin a relata că, deoarece în cazul României s'ar putea găsi un precedent ca şi în cazul încheierii unui armistiţiu militar de către Italia cu Marea Britanie, Sovietele şi

Statele Unite. Ambasadorul, apoi, a sugerat ca în lumina detaliilor cunoscute public a negocierilor italiene, un reprezentant român având împuternicirile satisfăcătoare, ar trebui să declare dorința românilor de a capitula necondiționat în fața Marii Britanii, Sovietelor şi Statelor Unite, cerând ca negocierile, în acest scop, să se poarte între un reprezentant militar român şi un reprezentant militar al N.U.E. şi a adăugat că România ar trebui să desemneze, în acest scop, un ofițer cu puteri plenipotențiare. Ambasadorul a încheiat spunând că asemenea negocieri ar trebui purtate în aproape oricare capitală neutră. Secretarul român al Legației a spus că va comunica declarația ambasadorului la Bucureşti printr-un curier care pleacă la Madrid în România miercuri 17 noiembrie[7].

Precedentul s'a comunicat Ambasadei Britanice în concordanță cu procedura legală prin care oricare din cei trei principali Aliați vor comunica celorlalți doi orice propuneri de pace pe care le-ar putea primi de la țările inamice.

(Great Britain, P.R O., 371/37 392, f 10)

L.V.: - Bănuiesc că din acest moment au început negocierile concrete la Madrid...

G.B.: - Da. Camil Demetrescu, secretar de legație şi Şef de Cabinet al Secretarului General al Ministerului Afacerilor Străine, Gheorghe Davidescu, ajunge la Madrid şi este primit la 21 decembrie 1943 de ambasadorul Statelor Unite. El a venit cu instrucțiunile date de Mareşalul Antonescu, care erau: o debarcare masivă anglo-americană în Balcani, în direcția României şi intrarea Turciei în război. În aceste împrejurări, România ar fi dispusă să iasă din război. Mihai Antonescu a modificat condițiile în: debarcare masivă în Balcani sau intrarea Turciei în război. Aparent, modificarea părea importantă. În realitate nu era. Turcii comunicaseră că ei nu ar intra în război decât dacă anglo-americanii debarcă în Balcani.

L.V.: - Hitler bănuia ceva despre intențiile lui Antonescu?

G.B.: - În parte Hitler fusese informat chiar de Ion Antonescu personal. Antonescu i-a spus lui Hitler în 1943, că „*dacă englezii vor debarca în Balcani şi vor ajunge în România, el nu va trage în englezi*"... Deci Antonescu l-a avertizat din timp pe Hitler asupra

intenţiilor sale, dar Hitler nu s-a precocupat deloc de această problemă, pentru că el era convins că aliaţii nu vor debarca ***niciodată*** în Balcani!...

L.V.: - Hitler avea o viziune extrem de corectă asupra debarcării Aliaţilor în Balcani.... Cum s-au derulat în continuare negocierile de la Madrid?

G.B.: - Continuarea negocierilor se poate urmări foarte bine din următorul document, care relatează convorbirea avută pe data de 21 decembrie 1943. Persoanele care au participat la convorbiri sunt: Camil Demetrescu (C.D.), Carlton Hayes (H). Rezumatul convorbirii în chestiune a fost depus în *Hoover Archives, C.D. Popescu Papers, Box nr. 3*. Darea de seamă este făcută de Scarlat Grigoriu:

Azi 21 Decembrie, am fost din nou la Dl.H., însoţit de C.D. Ca de obicei, primirea Domniei Sale a fost extrem de cordială. Convorbirea a durat o oră şi un sfert.

C.D. şi cu mine, i-am expus următoarele:

1). Guvernul român acceptă în principiu să trateze pe baza formulei „predare fără condiţiuni".

2) Un document scris în acest sens va fi remis şi negocieri militare vor fi aduse însă numai în momentul în care s'ar realiza una din următoarele două condiţiuni:

a) O debarcare anglo-saxonă serioasă în Balcani, mergând în direcţia României.

b) Intrarea hotărîtă a Turciei alături de Aliaţi.

3). Guvernul român vrea deci să fie asigurat de participarea efectivă a trupelor anglo-saxone în evenimentele militare care ar privi teritoriul nostru. (Dl. C.D. a dăugat - cu titlu absolut personal - că s'ar putea realiza şi o colaborare politică viitoare între România şi Puterile Anglo-Saxone).

4). Guvernul român doreşte să se asigure o discreţie totală, chiar faţă de ruşi.

Dl. H. ne-a declarat că ia notă de comunicările noastre şi a făcut următoarele comentarii:

<u>La punctul 2</u>: Ce garanție ar avea Statele Unite că în clipa în care s'ar realiza una din cele două condițiuni, Guvernul Român va pune în practică acceptarea de principiu comunicată acum?

Dl. C.D. a răspuns că problema s'ar putea rezolva prin intermediul Guvernului turc, căruia i-am putea remite documentul scris cu rugămintea să-l păstreze în secret şi să-l înmâneze Guvernului american numai în momentul împlinirei uneia din cele două condițiuni.

Dl. H. s'a arătat foarte interesat de această soluție, pe care a arătat că, personal, o consideră „satisfăcătoare".

La punctul 3: Înțelege interesul nostru de a avea la momentul oportun colaborarea trupelor anglo americane pe teritoriul nostru. Statele Unite nu sunt deloc dispuse să împingă România la o sinucidere. În ce priveşte viitorul, este convins că pacea va aduce cu sine instalarea unui regim de securitate colectivă, în care Statele Unite vor fi direct interesate.

La punctul 4: Înțelege dorința noastră de discreție față de ruşi. Trebuie să înțelegem însă că Statele Unite sunt hotărîte să respecte „o colaborare onestă cu toți aliații săi, atât în timpul războiului, cât şi după terminarea lui" şi că Guvernul american „va evita orice gest care ar putea lăsa Rusiei impresia că este păcălită de Statele Unite".

Am răspuns D-lui H. că nu ne îndoim de hotărîrea Statelor Unite de a nu-şi „păcăli" aliații, dar că nu suntem tot atât de siguri că Rusia nutreşte sentimente similare față de Statele Unite sau oricare alt aliat al său.

Ambasadorul a surâs îndelung şi ne-a replicat că nu împărtăşeşte pesimismul nostru în ce priveşte intențiile sovietice, că are multă încredere în acordurile stabilite la Moscova şi Teheran şi că în orice caz Rusia a suferit în aşa măsură de războiul actual, încât este convins că - după terminarea conflictului - forțele ei vor fi ocupate timp îndelungat cu refacerea internă.

Dl. H. a recapitulat apoi comunicările ce i-am făcut în cele 4 puncte şi ne-a asigurat că va telegrafia imediat la Washington. Speră să aibă un răspuns în circa 7-8 zile, adică după ce Preşedintele Roosevelt va fi avut timpul să se sfătuiască cu Dl. Hull, cu Amiralul

Leahy, cu Generalul Marshall şi cu 2 sau 3 alți înalți comandanți americani.

Conversațiunea s'a purtat pe un ton foarte amabil. Din lipsă de timp, am redat-o în stil aproape telegrafic, mulțumindu-mă să fixez esențialul. Colegul C.D. vă va putea da explicațiuni verbale despre amănunte şi atmosfera generală.

L.V.: - Din acest punct se pare că convorbirile cu americanii de la Madrid au început să se împotmolească...

G.B.: - Precum se ştie, turcii au refuzat primirea documentului secret, afirmând că se uzează de un vicleşug de război (*ruse de guerre*). Pentru o debarcare masivă în Balcani, americanii ar fi trebuit să aibă trupe numeroase în Orientul Apropiat. Nu era cazul. Intenția lor n-ar fi decât să provoace un conflict între noi şi nemți şi să oblige Turcia să intre în război.

L.V.: - Ați intrat, tot din acest punct, şi dv., d-le Barbul, în joc...

G.B.: - Am fost trimis la Madrid în cadrul unei misiuni economice (ca acoperire oficială), dar cu misiunea de a propune „*profesorului*" (cum se va numi de aici încolo Carlton Hayes), ca documentul destinat să fie depus la Ankara, în mâinile lui Ismet Inoñu, să fie predat la Lisabona, lui Salazar. La 22 aprilie 1944 am fost primit de Carlton Hayes. A doua zi i-am trimis lui Mihai Antonescu telegrama următoare:

secret

A se descifra de Camil Demetrescu:

În mod cu totul confidențial pentru dl. Preşedinte al Consiliului.

Am văzut ieri pe profesor care m'a întrebat:

1. Dacă în situația actuală, Guvernul român îşi mai poate revizui politica externă?

2. Dacă nu considerăm că declarațiunea Molotov conține garanții suficiente pentru noi?

3. Dacă Dl. Mareşal a fost ţinut la curent cu aceste discuţiuni şi dacă Dsa nu constituie un obstacol?

Am răspuns:

La punctele 1 şi 2 că nu cunosc situaţiunea actuală, dar cred că declaraţiunile Molotov sunt insuficiente şi socotesc personal că nu ne-am schimba atitudinea politică şi militară decât pe baza unei garanţii serioase cuprinse într-o declaraţie publică a Preşedintelui Statelor Unite, asigurând că:

1. Monarhia va fi recunoscută ca singura formă de guvernământ în România;

2. Nu va fi amestec în afacerile noastre interne;

3. Ni se vor recunoaşte frontierele de dinainte de 30 August 1940.

Dacă Bucureştii şi Washington ar fi de acord cu formula de mai sus încep discuţiuni serioase pe această bază. Profesorul a promis că va telegrafia la Washington în acest sens.

La punctul 3 am răspuns că mareşalul Antonescu este la curent şi nu constituie un obstacol.

Profesorul a adăugat:

1. Debarcarea nu se va mai face în Balcani, ci probabil în Franţa.

2. În chestiunea Transilvaniei, Statele Unite s'ar gândi la restituirea integrală.

Am afirmat tot timpul, evident, că avem certitudinea în ţinerea liniei Carpaţi-Dunăre şi rog pe domnia voastră să privească întreaga chestiune sub acest aspect. Semnat: Barbul

Contrasemnat: Dimitrescu

(Arhiva Ministerului Afacerilor Străine, dosar S. 5, 1944, Madrid, vol. 2 f. 183-184)

L.V.: Cu asta speranţele României s-au năruit, la Madrid vi s-a spus „verde în faţă", că debarcarea nu va avea loc în Balcani, ci („probabil"<sic>) în Franţa...

G.B.: - Da, speranţele noastre în debarcarea în Balcani se spulberau. Middleton îi afirmase lui Scarlat Grigoriu, la începutul

lunii decembrie, văzând că răspunsul Bucureştiului, în privința acceptării negocierilor definitive, întârzie, că generalul Eisenhower nu ştie încă unde este mai bine să fie făcută debarcarea în Europa. Dacă România s-ar desprinde de Axă, ea ar putea să aibă loc în Balcani. Am fost surprins de faptul că ambasadorul Statelor Unite mi-a spus mie contrariul şi mi-a indicat că debarcarea ar putea avea loc în Franța. mie deci, care eram reprezantantul unui stat „inamic". Ion Antonescu a înțeles imediat motivul acestei „indiscreții". Americanii voiau să ne dea să înțelegem că principalul nostru interlocutor în materie de armistițiu este Uniunea Sovietică. Aşteptam la Madrid cu o oarecare neliniște reacțiunea la inițiativa ce o luasem în convorbirea cu „profesorul" privitoare la garanțiile lui Roosevelt. Se pare că şi Mareşalul şi Mihai Antonescu ar fi fost de acord cu propunerile mele. Mareşalul în special ar fi apreciat faptul că am introdus în discuție linia fortificată de la sud de Siret, lăsând astfel să se înțeleagă că posibilitățile noastre de rezistență nu sunt epuizate.

L.V.: - Care a fost reacția Bucureştilor?

G.B.: - Am primit abia la 17 mai 1944 următoarea telegramă de la Mihai Antonescu:

17 Mai 1944
STRICT SECRET

LEGAȚIUNEA MADRID

A se descifra personal de Barbul.

Deşi cu titlu personal, te rog totuşi să revii asupra declarațiunii relativă la „frontierele din August 1940" căutând să strecori cui trebuie, că ai înțeles numai situațiunea juridică de atunci a frontierelor noastre.

Aceasta pentru că nu avem interesul de a aduce acum în discuție problema Basarabiei şi Bucovinei, ci de a o amâna până la Conferința de Pace. Mai ales că prin condițiile de armistițiu pe care le-am primit de la Stockholm şi Ankara se vorbeşte de „granița româno-sovietică conform înțelegerii din 1940".

Condiţiile sunt următoarele:

1. Capitularea trupelor române în mâinile celor sovietice; cooperare cu acestea împotriva Germaniei - în acest caz guvernul sovietic le va reînarma şi pune la dispoziţia d-lui mareşal Antonescu şi Iuliu Maniu; despăguburi; eliberarea prizonierilor şi internaţilor sovietici şi aliaţi; libertatea de mişcare a trupelor aliate pe teritoriul român, cerute de situaţiunea militară; URSS consideră arbitrajul de la Viena injust şi oferă ajutorul militar al Rusiei pentru recâştigarea Transilvaniei.

Adaug pentru ştiinţa d-tale, că vizitând de curând pe Nanu, intermediarul ce cunoaşteţi, i-a afirmat că: Rusia doreşte sincer o „înţelegere cu România, cu care urmăreşte o bună vecinătate; că în urma refuzului Finlandei, am putea obţine condiţii favorabile şi că eventual, s'ar lua în considerare mai târziu eventualitatea reexaminării situaţiunii Basarabiei şi Bucovinei".

Din aceste spuse se desprinde dorinţa URSS de înţelegere directă şi ca România să nu facă politica niciunei mari puteri, nici chiar a Angliei.

În orice caz, încearcă să aduci la cunoştinţă că ar trebui ca URSS şi Marea Britanie să ne dea garanţii, ceea ce ar schimba situaţia. Mai ales pentru lămurirea unei evntuale ocupaţii ruse. Căci nu putem să ne expunem existenţa naţională.

N'aş putea accepta sub forma armistiţiului adevărate condiţii de pace ca acelea privitoare la reparaţii sau condiţiuni ca cererea de liberă mişcare şi ocupaţie rusă, în baza colaborării ce ni se propune, care ar face iluzorie suveranitatea României sau ca aceea cerând întoarcerea armelor, fără provocaţiune prealabilă împotriva Germaniei, ceea ce ar scădea de la început atitudinea demnă şi fermă a politicii externe.

De asemenea, în chestiunea reparaţiilor - după ce s'a cerut Finlandei 600 milioane dolari - ar trebui să se stingă această problemă, dat fiind că tezaurul român este încă la Moscova.

M. Antonescu

(Arhiva MAE, dosarul S.%, Madrid 1944, vol. 2, Filele 112-113)

Cum reiese din această telegramă, Mihai Antonescu credea că a pune condiții mai era încă posibil. M-am dus la „profesor“ şi i-am spus tot ce era conținut în ultima telegramă de la Bucureşti. M-a ascultat binevoitor, dar fără reacții la acele afirmate de mine. După această întrevedere am telegrafiat la Bucureşti, adresându-mă lui Camil Demetrescu, pentru a-l îndupleca să ceară lui Mihai Antonescu să iasă din lucrurile teoretice şi să răspundă la problemele concrete care se puneau. Textul acestei telegrame era următorul:

Nr..... Data: 27.V.1944

Strict personal pentru Camil Demetrescu.

Profesorul îmi spune că guvernul său doreşte a şti înainte de a-şi lua vreun angajament, unde şi cu cine se vor duce negocierile de armistițiu. Sugerează o capitală aproape de Madrid unde să existe un reprezentant sovietic. În felul acesta profesorul ar putea participa personal. Rog din nou să repetați telegrama 1915 sosită indescifrabil.

Semnat Puiul[8]

Dimitrescu

(Arhiva MAE, dosarul S-5, Madrid 1944, vol. 2, fila 134)

La 11 iunie 1944 primesc o scrisoare de la Mihai Antonescu prin curierul diplomatic. Mă întreabă dacă nu ar fi nimerit să plece la Madrid, Sabin Mănuilă, directorul Institutului Statistic. El avusese cu „profesorul“ relații bune înainte de război; participaseră împreună la congrese asupra problemelor demografice. Îi răspund la 12 iunie 1944 într-o lungă telegramă din care nu citez decât extrase:

Din toate elementele care îmi stau la dispoziție cu privire la chestiunea care ne interesează, trebuie să tragem concluzia că superiorii profesorului refuză să primească comunicări preliminare discuțiilor de fond, care trebuie purtate în patru, între delegați investiți cu depline puteri. Suntem în fața alternativei: primim sau să trimitem delegați pentru a încheia armistițiul; când acțiunea militară

în curs va ajunge la succesul urmărit, nici chiar negocierile acestea nu vor fi posibile, ci vom fi înglobați în lotul adversarilor.

Orice argumente în favoarea noastră sunt respinse categoric cu refuzul: „această problemă trebuie discutată între cei patru". În situația aceasta deplasarea la Madrid a dlui indicat de dv. devine inutilă. Singurul lucru folositor poate fi plecarea lui spre fratele meu[9]

Semnat: Barbul

Dimitrescu[10]

(arhiva MAE, dosarul S.5, Madrid 1944, vol. 3, filele 45, 46)

Ultima telegramă primită de mine la Madrid de la Mihai Antonescu avea următorul conținut:

20.VI.1944
STRICT SECRET

TELEGRAMĂ CIFRATĂ

Pentru Barbul,

Comunicați profesorului că ieri Bucureştiul a fost bombardat numai în obiective civile.

Preşedinția, Externele, Propaganda grav distruse.

Doresc să ştiu dacă trebuie să înțeleg că acesta este sprijinul care ni se dă, adică se vrea anarhizarea României, înainte de comunizarea ei.

Trebuie să lămuriți lucrurile în sensul instrucțiunilor.

Nanu a fost din nou solicitat cu comunicări la care n-am răspuns, crezând că la dv. se gândeşte serios şi european.

M. Antonescu

Arhiva MAE, dosarul S. 5, Madrid 1944, vol. 3

Precum reiese din această telegramă, Mihai Antonescu este demoralizat. Suntem şi noi, cei de la Madrid. Noi nu aveam nici o încredere în propunerile ruşilor. Mai ales mareşalul Antonescu era foarte reticent faţă de ei. La ultima întrevedere pe care am avut-o în 1944 cu Carlton Hayes la Madrid, acesta mi-a spus foarte clar: „***Dacă noi nu avem încredere în cuvântul Rusiei, atunci noi îi ofensăm pe ei, pe americani şi pe englezi!***"... Carlton Hayes mi-a mai atras atenţia, că „***între URSS pe de o parte şi Statele Unite şi Marea Britanie pe de altă parte, nu există nici o fisură!***" *Acest lucru nimeni nu îl putea crede în România, toţi erau convinşi de contrariul, de la mareşalul Antonescu şi până la Maniu şi Brătianu! De asemenea, la Berlin, Hitler era şi el convins de contrariul afirmaţiei lui Hayes. Nimeni nu îşi închipuia că supercapitaliştii americani ar putea avea o colaborare totală şi fără rezerve cu bolşevicii lui Stalin...* Să revin însă la ce s-a întîmplat concret la Madrid. Scarlat Grigoriu şi cu mine îi cerem lui Brutus Coste să vină în capitala Spaniei, ca să ne sfătuim pentru a vedea dacă mai este ceva de făcut. Întocmim un document în care punem multe întrebări în speranţa că măcar la unele se va răspunde. El este predat la 21 iunie 1944 celui de al doilea secretar al Ambasadei Statelor Unite la Madrid. Iată cuprinsul lui:

Cu scopul de a intra, în timpul cel mai scurt posibil, în tratative oficiale, între România, pe de o parte, şi Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi Statele Unite, pe de altă parte, Excelenţa Sa, domnul ambasador american, este rugat respectuos să obţină următoarele lămuri:

1. Condiţiile de armistiţiu urmează să fie formulate împreună de toate cele trei guverne aliate?

2. Negocierile în vederea unui armistiţiu urmează să fie purtate de plenipotenţiarii respectivi ai celor trei mari puteri aliate?

3. Convenţia de armistiţiu urmează să fie semnată, în afară de România, de toate cele trei puteri aliate?

Excelenţa Sa, domnul ambasador american mai este rugat în mod respectuos să obţină - dacă este posibil - informaţii asupra următoarelor aspecte:

1. Care va fi situaţia armatei române aşa cum va fi stabilită de convenţia de armistiţiu?

2. Din informaţiile primite de la Bucureşti (vezi nota anexată) se pare că guvernul sovietic intenţionează să-şi rezerve în convenţia de armistiţiu dreptul de „liberă trecere" pentru trupele sale prin teritoriul românesc. De aceea, ar fi important de cunoscut opinia guvernului S.U.A. privind situaţia legală şi de facto a unor astfel de trupe ruseşti. În special aspecte cum ar fi următoarele, necesită o clarificare:

a) Dacă „libera trecere" se va transforma în practică, într'o ocupaţie militară, în ce măsură este guvernul S.U.A. pregătit să ia parte la aceasta şi în ce măsură acelaşi guvern consideră posibilă o participare britanică?

b). Această participare va căpăta mai mult forma unor Comisii aliate de control sau va ajunge până la prezenţa efectivă a unor unităţi militare anglo-americane pe pământ românesc?

c) În primul caz, guvernul S.U.A. (sau guvernele Aliate) preconizează pur şi simplu instituirea unei Comisii centrale de control - care să fie ataşată pe lângă Comandantul Suprem al armatei ruse pe teritoriul românesc (de exemplu un organism aliat după modelul Consiliului Consultativ pentru Italia) sau ia în considerare stabilirea unei Comisii centrale care să aibă delegaţi în fiecare regiune, judeţ sau centru administrativ din teritoriul ocupat?

3. Se pare - după unele din declaraţiile publice făcute de conducătorii Aliaţi - că poporul român se va bucura de libertatea în general recunoscută de a-şi alege propriul guvern. Este clar că exercitarea nestânjenită a acestei libertăţi ar fi imposibilă atâta vreme cât o armată rusă s'ar afla pe pământul românesc.

Luând în considerare, pe de o parte, această imposibilitate de a consulta în mod liber voinţa populară în prezenţa armatei unei naţiuni ale cărei metode şi convingeri spirituale, politice, sociale şi economice diferă fundamental de acelea existente în România; - luând în considerare, pe de altă parte, că puterile aliate şi-au exprimat adesea hotărîrea de a stabili în teritoriile ce urmează a fi ocupate de armatele lor, guverne democratice - problema se pune dacă soluţia următoare nu ar putea obţine acceptarea generală:

Autoritatea constituțională supremă (regele) să numească un guvern compus din personalități democratice dovedite, ce urmează a fi alese din rândul partidelor politice care s'au bucurat permanent de încrederea poporului în alegerile parlamentare ținute în cea mai recentă perioadă când aceste alegeri erau libere (1919-1937).

4. Precedentul italian este un indiciu al gravelor consecințe şi marilor sacrificii ce ar fi impuse României ca urmare a semnării de către aceasta a unei convenții de armistițiu. Cu scopul de a uşura luarea unei astfel de hotărîri importante şi, mai ales, în vederea surmontării dificultăților inerente unui pas care pare multora un act de sinucidere națională, este important ca România să fie lămurită dinainte asupra unor aspecte cum ar fi următoarele:

a) Luând în considerare imensele distrugeri pe care România le va suferi ca urmare a rezistenței tenace pe care Germania este de aşteptat să o opună ieşirii României din Război (datorită interesului ei major de a păstra terenurile petroliere româneşti) se poate spera că Statele Unite şi Marea Britanie ar oferi asistență în repararea distrugerilor provocate ca urmare a hotărîrii României de a ieşi din război sau cel puțin ca guvernele aliate să se abțină de la a pretinde plata oricăror daune sau despăgubiri?

b) Sunt guvernele aliate pregătite să respecte principiul, adesea proclamat de guvernele Statelor Unite şi Marii Britanii, că problemele teritoriale vor fi lăsate în suspensie până la Conferința de pace?

c) Având în vedere indiscrețiile dăunătoare (ştiri de presă etc.) care s'au comis în legătură cu misunea prințului Ştirbey, nu ar fi posibil ca guvernele aliate să dea o asigurare categorică că negocierile de armistițiu vor fi înconjurate de cea mai adâncă taină?

Se speră că guvernul S.U.A. va aprecia importanță acestor lămuriri şi că dorința de le obține se va interpreta ca o expresie a profundei preocupări resimțite de națiunea română pentru propriul ei viitor. Aceste lămuriri pot fi date unei importante personalități româneşti căreia i se va încredința misiunea de a stabili cât mai curând posibil, un contact cu Excelența Sa, ambasadorul american. Vor fi luate măsuri pentru a facilita plecarea din România a acestei personalități. Totuşi dacă Excelența Sa, ambasadorul american, ar fi în situația să dea oarecari lămuriri în legătură cu problemele

menţionate mai sus, aceste informaţii vor putea fi transmise prin canalele existente; se va avea grijă ca ele să fie transmise de urgenţă în România. În acest din urmă caz, natura şi scopul misiunii emisarului pot fi modificate şi clarificate ulterior.

„Interogatoriul“ nostru a fost transmis telegrafic de Carlton Hayes în aceeaşi zi la Washington. Şeful Departamentului de Stat, Cordell Hull, îi răspunde la 30 iunie 1944, tot telegrafic. Schimbul de mesaje între cei doi oameni arată cum vedeau americanii în acea perioadă negocierile cu România:

Madrid, 24 Iunie 1944,
miezul nopţii
Primită: 11:20 p.m.

Secretarului de stat
Washington
Secret

2218. Am transmis sub forma unei telegrame cu nr. 2633 din 21 Iunie, care plecase înainte prin curier, o notă referitoare la anumite informaţii solicitate în numele guvernului român.

Astăzi, la cererea expresă a lui Grigoriu, primul secretar al Legaţiei Române, la care s'au făcut referiri în telegrama mea 996, Martie 22,5 p.m., Butterworth s'a întâlnit cu el, cu Coste, consilierul Legaţiei române la Lisabona şi fost însărcinat cu afaceri la Washington, şi cu Barbul despre care se spune că ar fi şeful de cabinet al primului ministru şi ministrului de externe. S'a afirmat clar că o astfel de întrevedere a fost acceptată doar pentru a oferi oficialităţilor române respective prilejul de a explica scopul pentru care s'ar trimite la ambasadă, printr-un intermediar, documentul în chestiune. La începutul întrevederii li s'a spus, de asemenea, în mod clar că niciun angajament sau vreo declaraţie autorizată nu urmează a fi făcută în numele ambasadei sau al guvernului Statelor Unite.

Barbul a declarat că atunci când a plecat din România, în urmă cu aproape două luni, a făcut aceasta din ordinele primului ministru, cu scopul de a lua contact cu Ambasada americană, la momentul oportun. Ulterior s'au primit unele comunicări de la

Bucureşti, dintre care ultima a fost acum şase zile. Românii au menţionat că nota reprezenta prelucrarea unor instrucţiuni primite de la Bucureşti şi nu urmează a fi privită ca un document oficial.

Pe scurt ei au declarat că România se află într'o situaţie care nu mai poate dăinui şi că odată cu iniţierea debarcării în Franţa ei au renunţat la speranţa într'o debarcare anglo-americană în Balcani. În consecinţă, guvernul român, „chiar şi numai ca o problemă de conştiinţă", trebuie să obţină informaţii autorizate în ceea ce priveşte dimensiunile participării concrete anglo-americane la aranjamentele legate de capitularea României şi că astfel de informaţii sunt necesare în vederea „pregătirii terenului" pentru capitulare. În acest sens ei au insistat îndelung pe teama lor de a fi lăsaţi singuri la bunul plac al Rusiei. Ei au arătat că guvernul lor şi-a dat seama că guvernele american şi britanic nu vor întreprinde nici o acţiune fără o consultare cu Rusia; ceea ce se doreşte să se ştie este măsura în care Statele Unite şi Marea Britanie vor participa, alături de Rusia, la aranjamentele şi operaţiuni în cazul capitulării României.

Printre altele, românii au declarat că în ultima parte a lunii februarie, ruşii au făcut o propunere guvernului român prin intermediul ministrului lor la Berna şi încă una cu puţin înainte de 20 Mai printr-un mijlocitor la Stockholm. S'a menţionat de asemenea un demers din martie al ataşatului militar american la Ankara către ataşatul militar român la iniţiativa acestuia din urmă.

Hayes

Departamentul de Stat

Ambasada americană
Madrid (Spania)

1855. Telegrama menţionată în raportul dv. 2218 din 24 iunie nu a fost încă primită. Departamentul nu doreşte, cu toate acestea, să amâne informarea dv. privind atitudinea sa faţă de astfel de demersuri ale reprezentanţilor <ţărilor> inamice satelite, mai ales că un document cerând informaţii în numele guvernului român nu ar presupune prin sine un răspuns.

Guvernul american împreună cu guvernele britanic şi sovietic s'au străduit să-i facă pe români să înţeleagă clar şi le-au adresat repetate avertismente asupra cursului lor nebunesc, însă ei au continuat să participe la războiul împotriva Uniunii Sovietice şi să colaboreze astfel cu Germania nazistă. Conducătorii români nu au dat atenţie acestor avertismente şi nu au profitat de prilejul pe care l-au avut de a ajunge la o înţelegere. Acum ei nu se mai pot aştepta câtuşi de puţin ca guvernul american sau oricare din guvernele aliate să răspundă la întrebări sau să completeze chestionare care să le ofere asigurări politice pentru viitor oricât de importante ar părea pentru ei aceste asigurări sau oricât de utile pot fi ele în „pregătirea terenului" în vederea capitulării.

Românii ştiau de mult că drumul le era deschis pentru a ajunge la reprezentanţii de la Cairo ai celor trei aliaţi principali, Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi Statele Unite. Ei trebuie să-şi dea seama acum că e târziu şi că se cere o acţiune. Pe lângă toate acestea ei trebuie să ştie că niciun aspect al problemei capitulării României nu poate fi tratat cu unul sau doi dintre Aliaţi, care acţionează în astfel de probleme pe bază de consultări şi înţelegere reciprocă.

Sensul celor de mai sus poate fi declarat oricărui reprezentant român cu care membrii personalului dv. ar putea avea ocazia să se afle în legături de informare.

Hull

L.V.: - După această telegramă cinică a lui Cordell Hull, Secretarul de Stat american, care prevestea în mod clar abandonul României în braţele URSS-ului, cred că la Madrid negocierile s-au putut considera rupte...

G.B.: - Tratativele cu americanii nu au fost rupte, ***ci terminate***!... Ultima telegramă a lui Scarlat Grigoriu, este datată 7 iulie 1944 şi este epilogul acestor negocieri, care ca orice epilog e trist:

Pentru dl. Vicepreşedinte al Consiliului:

Am fost convocat azi de colaboratorul diplomatic al Profesorului. Din ordinul acestuia mi-a citit chiar textul telegramei primite de la Washington, drept răspuns la chestionar:

„1/ Guvernele Aliate au transmis României, în diferite rânduri, avertismente şi invitaţiunea de a ieşi din război. Ele constată că Guvernul român continuă să lupte alături de Germania, împotriva Rusiei. S'a pierdut astfel un timp foarte preţios.

2/ Faţă de această situaţie şi dat fiind totala lipsă de caracter oficial al chestionarului, guvernele Aliate nu socotesc că este cazul de a se da lămuriri şi asigurările cerute.

3/ Guvernele Aliate consideră că a sosit absolut ultimul moment în care România mai poate să-şi schimbe politica externă, fără a risca să sufere consecinţele înfrângerii totale şi definitive. În acest scop, Guvernele Aliate propun ca un delegat român cu depline puteri, repet, cu depline puteri, să se prezinte fără întârziere la Cairo, la oricare din cele trei Legaţiuni ale celor trei puteri. La negocieri ar participa Rusia, U.S.A. şi Anglia".

Aici se termină comunicarea. Interlocutorul meu a adăugat, cu titlu personal, că locul este foarte bine ales la Cairo, unde prezenţa politică şi militară a anglo-saxonilor este preponderentă, lăsându-mă a înţelege că această circumstanţă ar putea juca un rol moderator în favoarea noastră, dacă s'ar trece la discuţiuni de amănunt.

I-am răspuns că refuzul anglo-saxonilor de a ne da asigurări, cât de vagi, asupra viitorului României, coroborat cu bombardamentele aeriene ale obiectivelor nemilitare şi cu atitudinea Aliaţilor faţă de Polonia şi de Finlanda sunt de natură a reduce la zero posibilităţile noastre de a face un pas atât de grav.

Apoi, timp de două ore am pledat din nou fidelitatea României către sistemul securităţii colective, greaua factură pe care am plătit-o Germaniei pentru această fidelitate, legitima apărare împotriva Rusiei, injustiţia ce ne fac azi Aliaţii, considerându-ne responsabili de o situaţiune în care ne-am găsit numai pentru că foştii noştri prieteni ne-au lăsat fără sprijin.

Am arătat, în fine, că ne gândim nu numai să salvăm existenţa noastră naţională, ci, de asemenea, să menajăm interesele

permanente ale marilor puteri occidentale la Gurile Dunării, şi în general, în sud-estul Europei.

Vădit impresionat, interlocutorul meu mi-a declarat că înţelege perfect tragicul situaţiunii noastre, dar că este obligat să se limiteze strict la comunicarea oficială făcută.

S'a despărţit de mine călduros, urându-mi din suflet mult noroc României şi spunându-mi că socoteşte trimiterea unui delegat plenipotenţiar român la Cairo „ca un gest mult mai puţin grav decât îl cred românii".

Înregistrez aceste efuziuni sentimentale numai pentru ştiinţa Dvs. şi pentru valoarea ce o pot avea faţă de cele de mai sus.

Rog binevoiţi a-mi da instrucţiuni de urgenţă.

Semnat: Grigoriu

Dimitrescu

(Arhiva MAE, dosar S. 5, Madrid 1944, vol. 3, filele 83, 84, 85)

L.V.: - Ce v-a rămas, d-le Barbul, cel mai viu în amintire din timpul acestor negocieri eşuate?

G.B.: - Omul cel mai viu în amintirea mea din acele timpuri este Middleton; ne vedeam des la Madrid la căderea nopţii. L-am regăsit la Paris, după război, unde îşi continua meseria. Misunea lui era să informeze centrala de la Washington despre activitatea dreptei franceze. Cum eu scriam la un periodic de dreapta, am avut iarăşi de-a face cu dânsul. L-am întrebat într-o zi: „*Cum se face că la Madrid, după 6 iunie 1944* (debarcarea în nordul Franţei) *îi era ciudă de succesele americane şi tot ciudă de incapacitatea germană de a-i arunca în mare?"* Mi-a răspuns: „*Eram pentru debarcarea din Balcani, unde am fi avut pierderi mai mici*".

- *Şi a fost vreodată vorba de debarcare în Balcani*? l-am întrebat eu.

- *Nu ştiu*, a răspuns el, *dar mie mi s-a spus că da*. După cum se vede, între americani şi români s-a dus, după cum spun francezii, „ *un dialogue de sourds*"...

L.V.: - Da, un adevărat dialog de surzi, din păcate, cu consecinţe ulterioare tragice pentru România...

Note

[1] Jean Pangal, Marele Maestru al francmasoneriei româneşti.
[2] Camil Demetrescu
[3] *Scarlat Grigoriu.*
[4] *1943.*
[5] Camil Demetrescu.
[6] Textul Aide Mémoir-ului Departamentului de Stat din 18 octombrie 1943.
[7] 1943.
[8] Fratele lui Gheorghe Barbul, Nicolae Barbul, consilier economic al Legației României la Ankara
[9] *Nicolae Barbul*
[10] Dimitrescu, ministrul plenipotențiar la Madrid, din motive de prudență, nu lua parte la negocieri, uzajul cerea însă ca toate telegramele interlocutorului ambasadorului Statelor Unite la Madrid să fie contrasemnate de el, pentru că la Bucureşti să se ştie că este informat de ceea ce se întâmplă cu mersul negocierilor

Negocierile de la Stockholm cu Uniunea Sovietică

Liviu Vălenaş: - Negocierile cele mai interesante au avut loc fără îndoială la Stockholm. Fiindcă, d-le Barbul, aţi luat parte şi la ele, ce ne puteţi relata în acest sens?

Gheorghe Barbul: - La 26 decembrie 1943, în calitate de curier diplomatic, am plecat la Stockholm pentru a transmite ministrului nostru plenipotenţiar din capitala Suediei, Fred Nanu, instrucţiunile lui Mihai Antonescu, prin care îl autorizează să intre în contact cu ambasada sovietică. La 4 februarie 1944, am prezentat următorul raport lui Mihai Antonescu:

Arhivele Statului Bucuresti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, informaţii, Situaţia internaţională, dosar 1/1944, f.3-4

1944 ianuarie 4. Stockholm. notă informativă semnată de Gheorghe Barbul, şef de Cabinet al ministrului Afacerilor Străine, asupra tatonărilor reciproce sovieto-române, cu accente de condiţionare din partea Moscovei, pentru o pace separată; notă asupra convorbirii ministrului român Nanu cu omologul său sovietic, Semenov[1].

Un intermediar care în mai multe rânduri a comunicat d-lui Seinescu[2] *că Legaţiunea sovietică ar avea instrucţiuni să primească cu bunăvoinţă propuneri din partea României, a fost primit de ministrul Nanu, căruia i-a confirmat acelaşi lucru, adăugând chiar că U.R.S.S. ar fi dispusă să acorde condiţiuni generoase României. În ultimele zile ale anului trecut, un consilier de presă sovietic a venit neanunţat la locuinţa D-lui Nanu, întrebându-l dacă este adevărat că ar avea din partea Guvernului român instrucţiuni de a face unele comunicări Legaţiei sovietice. La răspunsul negativ al Ministrului nostru, omul de la Legaţia sovietică a ţinut totuşi să arate că în cazul*

când asemenea instrucțiuni s'ar primi de la Bucureşti, D-l Nanu ar putea telefona de la un telefon public la Legația sovietică spunând că este Doctorul... şi că s'ar putea stabili locul şi ora întâlnirii cu Însărcinatul cu Afaceri sovietic de la Stockholm. D-l Ministru Nanu a adăugat la rândul lui că aşteaptă de la Bucureşti un curier special care ar putea să-i aducă instrucțiuni.

A doua zi după sosirea mea, intermediarul Legației sovietice s'a prezentat iarăşi la D-l Ministru Nanu, spunându-i ca Legațiunea rusă este informată de sosirea curierului şi că întreabă dacă are vreo comunicare de făcut. La care d-l Ministru Nanu a răspuns că fiind Anul Nou nu a putut încă vorbi cu curierul, dar că într'o zi-două, va aviza dacă instrucțiunile de la Bucureşti cuprind şi o comunicare pentru Legațiunea sovietică.

După îndelungate discuțiuni cu D-l Ministru Nanu, s'a organizat întâlnirea D-sale cu D-l Semenov, Însărcinatul cu Afaceri sovietic, în decursul căreia D-l Ministru a făcut următoarea comunicare:

„Indicațiunea că o întelegere directă între Rusia şi România nu ar fi exclusă a interesat în gradul cel mai înalt personalitățile responsabile ale Guvernului român, care au primit cu satisfacție această informatie. Deoarece două dintre motivele tehnice nu au fost posibile - amânarea plecarii curierului şi deoarece timpul a fost prea scurt pentru a putea lua legătura cu diferitele personalități ale vieții noastre publice într'o chestiune pe cât de complicată pe atât de delicată - nu s'au putut încă stabili unele propuneri concrete ce ar putea fi făcute.

Personalitatea răspunzătoare din România îşi pune însă întrebarea dacă nu ar fi posibil, pentru a câştiga timp, să se indice din partea Rusiei ce se aşteaptă din partea noastră şi care ar fi rezultatul urmărit.“

D-l Semenov a fost de părere că rezultatul este cu totul nesatisfăcător şi că nu Rusia are ceva de cerut de la România, ci că România este aceea care trebuie să caute să obție bunăvoința Sovietelor. Germania nu ar fi în măsură să apere România şi că în curând Sovietele ar refuza să mai discute pe altă bază decât pe cea a capitulării fără condițiuni.

A promis totuşi că va transmite această comunicare la Moscova, dar că nu speră să obţină niciun răspuns. Dacă totuşi centrala, dintr'un gest de mărinimie, ar avea ceva de comunicat atunci el va aviza. D-l Ministru Nanu a căutat să arate că nu este încă vorba de a fi atins prin această comunicare limitele dorinţei de a negocia a României, dar că timpul material nu a permis celor de la Bucureşti să dea un răspuns mai concret. D-l Semenov a replicat că nu mai este timp de pierdut deoarece nici nemţii nu şi-l pierd, ci se grăbesc să fugă din Rusia şi că nu Rusia este aceea care bate la porţile României, ci România ar trebui să bată la porţile Rusiei.

Totodată, Însărcinatul cu Afaceri rus l-a întrebat pe D-l Nanu dacă el nu are mandat din partea unui grup opozant şi dacă el n'ar putea negocia în numele unui asemenea grup, lucru la care D-l Nanu a răspuns negativ. D-l Ministru Nanu este de părere, mai ales acum când pare cert că trupele sovietice vor fi acelea care vor atinge mai întâi teritoriul României, deoarece o debarcare (părerea D-sale) nu s'ar putea face până la vară şi că i se pare că aceasta nu se va face în Balcani, că legătura cu Sovietele este bine de menţinut. Am căzut de acord cu D-l Ministru Nanu să vă propun: trimiterea unui curier care să transmită punctul Dvoastră de vedere în această chestiune.

Personal împărtăşesc părerile D-lui Nanu şi cred că cel puţin Opoziţia ar trebui să păşească la negocieri cu Uniunea Sovietică, pentru ca în cazul în care previziunea D-lui Nanu că ruşii ar fi primii care vor atinge teritoriul României în timp ce Aliaţii (dacă, în general, vor debarca) în altă parte a continentului decât în Balcani, se împlineşte, să existe o înţelegere cu vecinii noştri de la Răsărit care să ne permită să continuăm o oarecare viaţă de stat şi să nu ne expunem de a avea pe teritoriul statului numai o autoritate desemnată de armata roşie ocupantă.

În ce priveşte telegramele D-lui Nanu privitoare la intenţia U.R.S.S.-ului de a discuta cu noi şi unele chestiuni teritoriale în Basarabia şi Bucovina de Nord, cred că ele sunt de-a dreptul inventate de intermediarul bulgar, care vrea pe lângă sovietici să aibă meritul de a ne fi hotărît să intrăm în negocieri oferindu-ne mai mult decât ruşii ar fi dispuşi să dea.

2. Nici la mers nici la întors nu l-am văzut pe Generalul Gheorghe[3] la Berlin, deoarece este plecat în Elveția. Atmosfera în Capitala Reichului este una de adâncă îngrijorare, în afară de comunicatele oficiale încrezătoare. La Legațiunea României nu există multă cunoaştere a evenimentelor. Bombardamentele care au făcut stricăciuni foarte mari sunt lucrul care îi preocupă.Din cauza lor orice activitate normală la Legațiune este imposibilă. Cercurile militare germane continuă a fi preocupate de debarcare şi stau cu fața întoarsă spre Apus, unde o aşteaptă.

Se acordă astfel o importanță secundară frontului din Răsărit. Am încercat să aflu până unde armata germană ar îngădui, fără să ia măsuri pe o scară mai mare, să înainteze ruşii. Din ce am auzit se pare ca ultima limită care pare tolerabilă la Berlin ar fi linia Lemberg-Carpați-Nămoloasa - Galați, în nord se vorbeşte de Prusia Orientală. În cazul acesta, cu abandonarea Statelor Baltice, s'ar abandona Finlanda.

Gh. Barbul

L.V.: - De unde aveați aceste informații, d-le Barbul?

G.B.: - Informatorul meu berlinez asupra atitudinii militare a Reich-ului a fost ***Arnold von Schieckedanz***, mâna dreaptă a lui Alfred Rosenberg. Cu Schickedanz fusesem pus în legătură pe vremea guvernului Goga. El m-a rugat să nu-i pomenesc numele în scris în raportul meu din motive de prudență. Ar fi putut avea dificultăți cu autoritățile militare pentru „indiscreția" lui. A fost însă de acord să comunic verbal Mareşalului sursa mea de informații. Tot la 4 ianuarie 1944 a sosit la Bucuresti telegrama lui Nanu asupra întrevederii sale cu Semenov, alias Kaufman. Acest om avea titlul de însărcinat de afaceri în lipsa doamnei Kollontay, ambasadoarea suferindă. In realitate, el era omul de incredere al Kremlinului. Agent NKVD, era însărcinat cu misiuni importante. La începutul anului 1943, după înfrângerea nemților la Stalingrad, el fusese însărcinat să propună încheierea unui nou pact germano-sovietic, după cum afirmă von Kleist în cartea sa „*Auch Du warst dabei*" („*Şi tu ai participat*"). Hitler a respins net această ofertă. A trata cu dânsul însemna a te adresa la forul cel mai înalt al Uniunii Sovietice. Telegrama lui Nanu

are puncte comune cu acelea ale raportului meu. Am considerat util să reproduc aceste repetiții, pentru că ele permit confirmarea spuselor amândurora.

1944 ianuarie 4, Stockholm. Nota privind întâlnirea dintre ministrul român în Suedia, Frederic C. Nanu şi omologul său sovietic Semenov.

În urma examinării situației politice şi a ultimelor demersuri făcute pe lângă Ambasadorul american din Madrid (la 21 Decembrie), la care nu sosise încă un răspuns definitiv până la plecarea D-lui Barbul, am chemat luni, 3 Ianuarie, la telefon pe Dl. Spichkine, care a venit la mine şi am stabilit cu el să-l întâlnesc pe Dl. Semenov, Însărcinat cu Afaceri, la ora 6, marți, 4 Ianuarie, la locuința căpitanului Tarutin (Banergatan 49).

La ora arătată m'am dus acolo şi am fost primit de Dl. Semenov, legitimându-ne cu cărțile noastre de indentitate. I-am citit declarația următoare (lăsându-i o copie, scrisă cu mâna):

„Aluzia că nu ar fi exclusă o înțelegere directă cu U.R.S.S. a fost luată la cunoştință cu satisfacție de către personalități cu răspunderi din România. Dar cum din motive tehnice nu a fost posibilă amânarea plecării curierului, timpul a fost prea scurt pentru a lua legătura şi cu alte personalități importante în vederea studierii amănunțite a acestei probleme, desigur foarte delicată şi complicată, şi pentru a propune ceva concret. Persoane cu răspundere din România se întreabă dacă nu ar fi posibil, pentru a câştiga timp, de a primi între timp câteva indicii din partea sovietică despre ceea ce se aşteaptă de la România şi ce avantaje ar avea România în urma unei asemenea înțelegeri?"

Domnul Semenov a intrebat dacă asta era tot, înțelesese că aveam ceva precis de comunicat şi nu vedea nimic în mesajul meu. Că Dl. Goranoff[4] avusese mai multe întrevederi cu noi, începând la începutul lui Decembrie şi că deci i se părea că avusesem destul timp să ne gândim. I-am răspuns că precum arătasem D-lui Spichkine[5] în prima mea întrevedere, din 25 Decembrie, pe spusele D-lui Goranoff nu pusesem prea mult temei, el putând fi chiar un agent provocator şi

că abia după convorbirea mea cu Dl. Spichkine (a se vedea telegrama mea din 27 decembrie 1943) comunicasem D-lui M. Antonescu că există o posibilitate de conversații directe cu ruşii. Faptul că după capitularea Italiei, care nu reuşise prea bine tocmai fiindcă nu fusese destul de bine pregătită, se repetase la Moscova cerința capitulării fără condițiuni, făcuse desigur Guvernul român să creadă că nu se putea sta de vorbă şi deci nu luase inițiative. Dl. Semenov mi-a răspuns: „Oricum, trupele noastre sunt acuma aproape de Bug. Acum o lună sau două situația era alta. Acum nu prea avem ce să vă spunem. De altfel, este bine înțeles că toate inițiativele pornesc de la D-voastră."Bine, am replicat eu, dar dacă se poate pune temei pe cele spuse de Goranoff, el a stăruit aupra exemplului Italiei şi a afirmat că în schimbul capitulării se dăduseră Italiei unele asigurări." Noi nu putem şti exact cum se petrecuseră lucrurile şi, desigur ruşii ştiau mai bine amănuntele acestui precedent. Vorbind personal, îmi închipuiam că Guvernul nostru se întreba acum dacă într'adevăr hotărîrea de la Moscova însemna că guvernele aliate înțelegeau să urmeze aceeaşi politică față de toate statele din tabăra adversă, căci se putea crede că politica lor nu era să fie identică față de Germania, Finlanda, Ungaria, România, Bulgaria etc. Apoi chiar capitularea eventuală trebuia rânduită în amănunt, căci dacă capitula Germania, nu era nici o armată care să-i poate facă greutăți, pe când la noi situația era cu totul alta. „Dar trupele germane fug acuma,,, m'a întrerupt Dl. Semenov - „Pe front, poate da, dar la noi încă nu" i-am răspuns. În rezumat, am spus mai departe, chiar admițând că victoria Aliaților este inevitabilă, ni se pare că nici pentru ei nu poate fi totuna dacă războiul se lungeşte cu câteva luni sau săptămâni sau nu. Făcând abstracție de neînțelegerea izvorîtă din convorbirile cu Goranoff (primele prin Seinescu), dacă inițiativa pornise de la noi, sau de la ruşi şi admițând că pornea de la noi mi se părea că faptul în sine că eram dispuşi să stăm de vorbă despre o capitulare trebuia să intereseze Guvernul rus. Mai departe, dat fiind greutățile de comunicare sigură cu Bucureştiul şi interesul de a se câştiga timp, Mihai Antonescu se întrebase, desigur, şi după mine cu drept cuvânt dacă până să poată fi elaborate propuneri concrete la noi, Legația sovietică din Stockholm nu era în măsură de a schița cadrul în care

ruşii erau gata să stea de vorbă, ceea ce ar fi simplificat formularea propunerilor noastre. Constatam că Dl. Semenov nu era în măsură s'o facă (ceea ce a confirmat dând din cap) dar trebuie să recunoască că propunerea era îngăduită şi că demersul meu era justificat.

Dl. Semenov a răspuns că era să încunoştinţeze Moscova, dar că, desigur, că Moscova va aştepta propuneri mai concrete din partea noastră.

În încheiere, l-am întrebat dacă n-ar fi nimerit să întrebe Guvernul său, în cazul când convorbirile vor urma mai departe, ce părere avea despre locul negocierilor. Fiecare oraş cu putinţă prezenta foloase şi neajunsuri. Bunăoară, Stockholmul avea neajunsul că curierii trebuiau să treacă prin Germania şi că nu puteau merge prea des. Mi-a răspuns că aceasta era o chestiune secundară şi că întâi trebuia dezlegată problema principală. Şi Ankara era o posibilitate. I-am răspuns că şi Ankara prezenta neajunsuri, fiind un oraş mic şi plin de spioni. Poate Istanbul? „Vom vedea" a spus el. În sfârşit, l-am intrebat, cum era să mă cheme dacă avea ceva să-mi comunice. Mi-a răspuns că era puţin probabil, dar că era să-mi trimită pe Spichkine în acest caz. Nici Spichkine, nici Steinescu nu trebuiau însă să ştie nimic despre cele discutate.

Impresia mea este deci că Goranoff era în adevăr însărcinat să pipăie terenul atunci când a intrat în legături cu Seinescu şi apoi cu mine. Faptul că Semenov avea notate în carnetul său datele exacte ale tuturor întrevederilor o dovedeşte. Însă nu şi-a dat seama că un asemenea intermediar nu putea să-mi ofere destule garanţii de seriozitate şi şi-a închipuit, desigur, că comunicasem aceste convorbiri la Bucureşti la vremea lor (precum am arătat mai sus, am căutat să-l conving că această propunere nu era şi nu putea fi întemeiată). Aceasta explică de ce a fost atât de dezamăgit de lipsa de propuneri concrete din mesagiul meu. Rămâne totuşi o problemă, de ce atitudinea lui a fost atât de deosebită de aceea a bulgarului, care deşi îmi spusese că ruşii vor cere foarte mult (inclusiv Basarabia) anume o colaborare militară activă împotriva nemţilor (un fel de armată de partizani) nu contenea cu asigurări că altfel nu vom avea nimic de temut din partea lor, că nu se vor amesteca în chestiunile noastre interne, că orice schimbări teritoriale nu s'ar face decât pe

temeiul unui plebiscit, că Italia ajunsese să fie privită drept aliată şi prietenă etc. Semenov, dimpotrivă , a fost cât se poate de rece si aproape jignitor şi căuta mereu să şteargă impresia că inițiativa contactului pornea de la ei. Faptul este că ei luaseră inițiativa de a ne da să înțelegem că putem sta de vorbă cu ei şi să ne înțelegem asupra capitulării „necondiționate", deşi se poate spune că noi luam inițiativa de a face primul pas în această direcție. Lăsând de o parte „elementul uman" şi neputința de a şti întrucât Goranoff oglindea întocmai atmosfera Legației ruse, cheia deosebirii de atitudine trebuie, cred, căutată în schimbările militare din ultimele zile, adică în spargerea frontului german la Jitomir.

F.C. Nanu

Arhiva MAE, fond 71/ 1920-1944, Suedia, Telegrame, Stockholm, 1944, vol. 6, f. 4-6

În continuare, pentru negocierile cu Uniunea Sovietică mă voi referi mai ales la articolul publicat de Nanu în „*Journal of Central European Affairs*", nr. 3 pe octombrie 1952:

„Întrevederea a fost mult mai neplăcută decât mă aşteptam eu" afirmă Nanu despre întâlnirea cu Semenov. De aceea a fost pentru mine o mare uşurare când în 19 Ianuarie 1944 am primit o telegramă cifrată de la Domnul Barbul informându-mă că Mihai Antonescu aprobă maniera pe care o adoptasem. Nu era cazul să întreprind nimic nou. El (Mihai Antonescu) doreşte să aştepte deznodământul altor negocieri acum în curs şi deasemenea a altor convorbiri duse de persoane private care nu fac parte din cadrul administrativ actual. Aceste instrucțiuni mi-au fost confirmate la 8 Februarie 1944. Am înțeles că Mihai Antonescu se referea pe deoparte la negocierile duse la Madrid cu ambasadorul Statelor Unite şi pe de altă parte, foarte probabil celor duse de opoziție în speranța că ea ar avea mai multe şanse să obțină condiții mai favorabile de la Aliați.

„La 14 Martie un adevărat „coup de théâtre": agenția Reuter şi stațiunile de radio britanice anunță sosirea la Ankara a prințului

Ştirbey trimis de opoziție, cu aprobarea lui Antonescu, pentru a negocia ieşirea României din război. Vestea în sine nu era pentru mine o surpriză, dar faptul că ea era difuzată de puterile occidentale era. Conducătorii opoziției române erau stupefiați. Intr'o telegramă adresată domnului Duca[6], Niculescu-Buzeşti descrie contrarietatea şi teama lor de o iminentă ocupație germană a țării.

La 11 Aprilie 1944, relatează Nanu: „Domul Semenov îmi cere să scriu textul francez a unei comunicări pe care el este însărcinat să mi-o transmită. Era vorba de o altă practică sovietică - la care ei nu au renunțat în tratativele cu mine - să nu dea niciun document scris pentru a fi în măsură să nege orişice dacă li se pare util să procedeze astfel.

„Mesagiul era următorul: „Am prefera să tratăm cu guvernul actual al României şi suntem de-acord să-l ajutăm să elibereze țara de germani, dacă este capabil să organizeze rezistența împotriva lor. Dar cum sunt puține speranțe în acest sens, suntem dispuşi să negociem în acelaşi timp cu opoziția română a lui Maniu şi Brătianu.

„Nu este în intenția URSS-ului să formeze un nou guvern român prezidat de Constantinescu-Iaşi sau de Groza. Guvernul sovietic nu plănuieşte în general să organizeze guverne în România. El crede că această sarcina revine Românilor. In ce priveşte localitatea în care noul guvern român, care ar fi prezidat de Maniu si Brătianu, ar putea să-şi aleagă sediul, ar fi bine să fie oraşe ca Iaşi sau Galați, care probabil vor fi în curând ocupate de trupele sovietice."

Precum reiese din acest text, ruşii vroiau să stabilească un contra-guvern la nord de linia fortificată a Siretului şi de Delta Dunării.

A doua zi Nanu fu primit de Madame Kollontay. Ea l-a asigurat că „*guvernul sovietic ia foarte in serios negocierile cu noi. Nu face un sondaj*". Ea a insistat de asemenea asupra necesității de a păstra aupra lor un secret absolut, sovieticii vor face necesarul pentru a-i informa ulterior pe Aliați. Mai presus de toate, doamna Kollontay dorea să ne convingă că nu avem motiv să ne temem de ruşi. „*Stalin şi-a dat seama că pentru a ajunge la o pace durabilă, el trebue să*

câştige prietenia naţiunii vecine. El are deci intenţia să trateze România cu bunăvoinţa şi chiar să o ajute să repare distrugerile produse de război". „*Este pură calomnie*, asigura Ma-dame Kollontay, *de a prezenta pe ruşi ca dornici de a provoca revoluţii interne peste tot, deoarece ei ştiu din experienţă că revoluţiile izbucnesc din cauze interne şi nu pot fi provocate artificial. Ele pot doar fi orientate într-o anumită direcţie*"...

O zi după întrevederea cu Madame Kollontay, Semenov comunica ministrului nostru plenipotenţiar la Stockholm condiţiile de armistiţiu sovietice:

1. Cele 30 de divizii române de pe front pot, fie să capituleze în mâinile ruşilor, fie să atace pe germani în spate. In acest ultim caz, ruşii le vor echipa cu armament superior şi le vor pune imediat la dispoziţia mareşalului Antonescu şi a domnului Maniu, pentru restabilirea independenţei şi suveranităţii României.

2. Frontiera din 1940 va fi restabilită (aceasta înseamnează recunoaşterea anexării Basarabiei şi Bucovinei de nord).

3. Reparaţii pentru pagubele săvârşite pe pământ sovietic.

4. Reîntoarcerea prizonierilor de război.

Pe urmă, fără să le integreze în condiţiile de armistiţiu se adaugă că Rusia, în timpul armistiţiului, nu cere dreptul de a ocupa România, ci pur şi simplu dreptul de trecere a trupelor aliate în cazul că situaţia militară ar cere-o.

In continuare, Ruşii declarau că decizia arbitrajului de la Viena era injustă şi că vor face necesarul ca Transilvania de nord să fie restituită României.

Domnul Semenov adăugă el speră că negocierile vor continua la Stockholm, dar că condiţiile de armistiţiu au fost comunicate prinţului Ştirbey la Cairo.

L.V.: - De ce credeţi că ruşii au făcut aceste propuneri relativ „generoase" României, la 2 iunie 1944?

G.B.: - Motivul este foarte simplu, la începutul lui iunie 1944, atât nemţii cât şi ruşii, retrăgeau trupele lor de pe frontul românesc şi le transferau în sectorul central al frontului, pe Vistula. Antonescu

ştia, încă din 1943, că pe americani îi preocupă foarte mult unde va fi linia de demarcarcaţie între trupele sovietice şi americane. *Ca atare mareşalul Antonescu era convins că întrecerea între americani şi sovietici, pentru ocuparea unui spaţiu cât mai larg din Europa, începuse*. Era evident că ruşii considerau, cel puţin aşa credea Mareşalul, România un teatru complet secundar de război, pentru ei prioritatea fiind să ajungă cât mai la Vest, pe frontul central. Antonescu a ajuns deci la concluzia, că în iunie 1944, nici nemţii, nici ruşii, nu erau interesaţi de sectorul nostru, ei se băteau la centru. Nemţii deja retrăgeau trupe din Finlanda, retrăgeau şi alte trupe de la noi, părând interesaţi doar să întărească apărarea pe linia Vistulei.

L.V.: - În iunie care era situaţia exactă pe frontul din Moldova?

G.B.: - Ruşii străpunseseră frontul, ocupau Bucovina, nordul Moldovei şi Basarabiei, însă oraşele Chişinău şi Iaşi se mai aflau în interiorul liniilor noastre.

L.V.: - La 6 iunie 1944 aliaţii au debarcat în Normandia. Acest lucru ce a însemnat pentru mareşalul Antonescu?

G.B.: - Debarcarea în Normandia, a întărit convingerea lui Antonescu, că ruşii trebuie ţinuţi cât mai departe de Europa, acest lucru fiind atunci, după părerea Mareşalului, şi dorinţa americanilor. Debarcarea în Normandia a însemnat de fapt declanşarea cursei între americani şi ruşi, cu privire la împărţirea Europei: imediat după debarcarea în Normandia, ruşii au trecut la contraofenisvă, cucerind în câteva zile un teritoriu imens, ajungând pe direcţia Centru până la porţile Varşoviei!... Pe urmă ruşii au stat pe această poziţie până la 20 august 1944. ***Astăzi nimeni nu vrea să accepte, că tot ce s-a întâmplat în 1944 la noi în ţară, a fost consecinţa schimbării fronturilor***. La fel au procedat ruşii şi în ianuarie 1945, când au stat pe loc pe Oder, aşteptând să vadă dacă ofensiva germană în Ardeni, va reuşi sau nu. Când s-au convins de eşecul ei, pe 12 ianuarie 1945, au declanşat ofensiva finală contra Berlinului.

L.V.: - Cursa contracronometru pentru linia de demarcaţie dintre ruşi şi americani, accelerată după debarcarea aliaţilor în Normandia, nu i-a dat speranţe lui Antonescu, că România, devenind un teatru complet secundar de războiu, va putea să reziste în faţa ruşilor, iar apoi să ceară condiţii mai bune de pace?

G.B.: - Antonescu era convins, că după 6 iunie 1944 şansele noastre sunt mai bune, în sensul că vom putea păstra un teritoriu românesc liber. El se gândea probabil la teritoriul din spatele liniei Focşani-Năməloasa-Galaţi. Ca atare, ţinând cont de noile desfăşurări ale luptelor în Europa, dar şi datorită neîncrederii totale a Mareşalului în ruşi, la Stockholm propunerea ruşilor de încheiere a unui armistiţiu, nu a primit nici un răspuns, rămânând în aşteptarea unor instrucţiuni de la Bucureşti. Dar să revin la mersul negocierilor cu ruşii. La sfârşitul lunii mai 1944 a sosit la Stockholm, Camil Demetrescu. El m-a înlocuit în dialogul între centrala de la Bucureşti şi legaţia noastră din Suedia. Venise să-i aducă lui Nanu instrucţiunile lui Mihai Antonescu. Acesta acceptase punctele unu, doi si patru din condiţiile de armistiţiu. A făcut însă rezerve în ce priveşte despăgubirile de război, invocând dificultăţile economice şi financiare ale României. In acelaşi timp, Mihai Antonescu a cerut ca un spaţiu al teritoriului nostru să fie interzis trupelor sovietice. Semenov a răspuns imediat fără ezitare: ***guvernul sovietic nu va refuza această cerere***.

Spre surpriza lui Nanu şi a noastră, a tuturora, Moscova s'a arătat mult mai generoasă. La 2 iunie 1944, adică 48 ore după ultima întâlnire între Nanu şi Semenov, acesta comunică interlocutorului său român mesagiul următor: „*Dacă prin imposibil nemţii ar evacua în 15 zile teritoriul României, Uniunea Sovietică nu ar vedea nici un inconvenient ca România să devină neutră*". Şi în subsidiar, *de asemenea Uniunea Sovietică nu ar avea nici o obiecţie la venirea unei delegaţii române în Rusia în vederea încheierii armistiţiului*.

La 6 iunie 1944 Semenov aducea o completare mesajului său anterior. El era următorul: *delegaţia română ar putea trece frontul fie pe uscat, fie pe cale aeriană. Pentru prima eventualitate era suficient ca Nanu să indice codul de trecere adoptat, iar pentru a doua, tipul avionului şi în mod aproximativ, locul şi ora venirii sale*.

L.V.: - Cum decurgeau, tehnic vorbind, tratativele de la Stockholm, Frederic Nanu se întâlnea direct cu d-na Kollontay, ambasadoarea URSS-ului?

G.B.: - Doamna Kollontay era bolnavă în acea perioadă, aşa că cel care conducea de facto ambasada URSS din capitala Suediei, era Semenov. Cu Semenov, Fred Nanu s-a întâlnit direct, desigur într-un

cadru foarte discret. Nanu vorbea perfect englezeşte, Semenov mai puţin bine, dar se înţelegeau. Dar până în aprilie 1944 la Stockholm nu s-a întâmplat nimic concret. În martie 1944 URSS a făcut publice condiţiile de pace oferite Finlandei. Acestei ţări i se permitea să redevină neutră, trupelor germane li se dădea 15 zile ca să părăsească ţara, iar teritoriile în litigiu, Karelia şi Viipuri (Vîborg) de pildă, reveneau pur şi simplu Rusiei. Nouă nu ne-au făcut atunci propuneri asemănătoare cu cele adresate Finlandei. Numai că la 15 aprilie 1944, d-na Kollontay îl primeşte pe Fred Nanu şi deodată atmosfera se destinde complet. Doamna Kollontay i-a spus atunci lui Nanu, că „***URSS-ul ar fi dispus să acorde României condiţii oarecum asemănătoare Finlandei***“, fără însă a specifica care ar fi aceste condiţii, dând de înţeles că poate ne vor face unele concesii teritoriale... Doamna Kollontay spunea: „***Noi preferăm să tratăm cu mareşalul Antonescu, pentru că este mai simplu şi în plus el are şi puterea asupra statului şi armatei...*** La început ruşii au fost foarte aroganţi şi duri, au spus chiar, că „***nu este nevoie să-i anunţăm pe americani şi pe englezi de faptul că tratăm cu ei, dat fiind că de raporturile între aliaţi, se ocupă ruşii..***“ „***Trataţi cu noi, căci noi suntem vecinii voştri şi noi suntem cu voi în stare efectivă de război“***, era ce spuneau ruşii, în ianuarie 1944. În rezumat ruşii ne spuneau: ***grăbiţi-vă, că dacă nu faceţi nimic, va fi foarte rău de voi***“... Tratativele nu au evoluat însă, din cauza faptului că ruşii nu ne ofereau nimic, ***dar absolut nimic***! În plus, mareşalul Antonescu, deşi aprobase tacit ducerea acestor tratative, era împotriva lor, ***el având o neîncredere totală în ruşi***!... Antonescu spunea, ţin minte: „***Cu cât ne vor promite ruşii mai mult, cu atât ne vor înşela mai tare***!“...

L.V.: - Fiindcă s-au făcut multe referiri la doamna Kollontay, ambasadoarea URSS la Stockholm, este interesantă cartea unei publiciste sovietice (soţia unui KGB-ist...), extrem de critică la adresa înaltei nomenclaturi de sex feminin de la Kremlin. De fapt volumul (publicat în perioada „glasnostului“ lui Gorbaciov) îşi extinde critica necruţătoare asupra întregului regim bolşevic, începând cu puciul din 1917 şi terminând cu „glasnostul“ şi „perestroika“ lui Gorbaciov. Titlul cărţii, „*Doamnele Kremlinului*“, tradusă în limba română, de o editură din Chişinău, spune totul. Din acest volum se află detalii crude

despre „doamna“ Kollontay. De origine evreică, instruită şi dintr-o familie bună, participă activ la revoluția bolşevică din 1917, mai precis spus, la lovitura de stat dată de Lenin *et comp*. Propune măsuri concrete de exterminare a tuturor adversarilor politici şi a celor neangajați politic, fiind tot timpul nemulțumită de „blândețea“ manifestată de Lenin. În cadrul reorganizării bolşevice a Rusiei, devenită sovietică, „doamna“ Kollontay cere desființarea completă a familiei, pe motiv că este un anacronism burghez jenant şi totodată o „relicvă“ mistico-creştină. Cere legalizarea homosexualității şi a lesbianismului (o precursoare deci), ea însăşi fiind o lesbiană înrăită, acordarea de drepturi (sovietice) numai copiilor născuți în afara familiei. Cere legalizarea (sovietică) amorului liber. În demersurile sale a fost susținută frenetic de alte „revoluționare“ fanatice, iar ideile sale au fost dezbătute public, de la tribună, având mulți aderenți şi mai ales aderente (incl. Nadejdia Krupskaya) <sic>.... Lenin însă s-a speriat sincer să meargă atât de departe. Ulterior, printr-o viclenie rară, a reuşit să sară la timp din barca lui Lenin, intrând în grațiile lui Stalin, care o aprecia sincer, motiv pentru care a numit-o ambasadoare în extrem de importantul post de la Stockholm. Revenind însă la fondul problemei, atitudinea reticentă a mareşalului Ion Antonescu față de propunerile sovieticilor din 1943-1944 mi se pare perfect justificată. Pe sovietici şi pe ruşi nimeni nu s-a putut baza vreodată, căci ei nu şi-au respectat niciodată promisiunile, indiferent cui le-au făcut...

G.B.: - Mai mult nu se putea aştepta de la ruşi. Dacă termenul neutralitate însemna pentru ei ceea înseamnă pentru toată lumea, adică echidistanță față de beligeranți, în acest caz armistițiul devenea posibil. Acordul cu Germania pentru evacuarea teritoriului nostru nu constituia o imposibilitate. Ion Antonescu işi aducea aminte că la 2 septembrie 1943, Hitler îi declarase: „*Dacă Finlanda ar putea primi o pace care să-i garanteze independența şi unitatea, Germania nu şi-ar face griji pentru încheierea unei astfel de păci; căci astfel s'ar elibera şapte dintre cele mai bune divizii, adică 170.000 de oameni*“. Pe frontul ucrainian sud, adică în Basarabia, Moldova şi pe Carpații răsăriteni erau 30 de divizii germane. Dacă frontul românesc ar fi fost pus „între paranteze“, aceste divizii ar fi putut fi transportate pe frontul central în Polonia şi Bielorusia, acolo unde trebuia să fie dată

bătălia decisivă între Wehrmacht şi Armata Roşie. Mareşalul Antonescu însă nu a acceptat propunerile sovietice. Cauza? Neîncrederea sa totală în Uniunea Sovietică. Cu cât propunerile sovietice erau mai atrăgătoare, cu atât ele îi păreau mai suspecte. Semenov însă se agita, telefona saptămânal lui Nanu întrebându-l dacă are ştiri de la Bucureşti. Diplomatul român nu putea să-i dea decât un răspuns negativ. În încheiere, iată ultimul mesaj trimis lui Mihai Antonescu de Fred Nanu. El este interesant deoarece îşi face apariţia în negocierile internaţionale acel Kleist, care fusese contactul lui Semenov la începutul anului 1943, pentru a propune o nouă înţelegere între Soviete şi Reich. De data aceasta, el era trimis la Stockholm de Ribbentrop pentru a reînnoda firul rupt al negocierilor. Era prea târziu.

1944 august 6, <Stockholm>. Comunicare a ministrului român în Suedia, Frederic Nanu , adresată Vicepresedintelui Consiliului de Miniştri, Mihai Antonescu, aupra tratativelor unilaterale ruso-germane şi a situaţiei României în aceste împrejurări dramatice.

Domnule Vicepreşedinte,

La ultimele dumneavoastră întrebări şi comunicări îmi îngăduiesc să vă răspund foarte deschis, aşa cum cer, cred, împrejurile dramatice ale zilelor de azi.

Cred a vă cunoaşte destul de bine spre a nu mă teme că mi-o veţi lua în nume de rău.

Nu ştiu şi nici nu pot să aflu, cu mijloacele de care dispun, ce anume se discută între Dl. von Kleist şi Legaţiunea Sovietică, dacă se discută într'adevăr ceva. Însă faptul că nici la Berlin, nici aci, germanii, nu numai nu ascund misiunea Dlui von Kleist de a intra în legături cu ruşii, dimpotrivă, fac totul ca să fie cunoscută (locuieşte la „Grand Hotel") ar face să creadă că este vorba de o sperietoare pentru Aliaţii ei şi pentru puterile apusene, care, precum v'am telegrafiat, a avut oarecare succes, izbutind să le neliniştească. Pe de altă parte, nici ruşilor, desigur, nu le displace să se întărească părerea că pot oricând să se înţeleagă cu germanii, mai ales acum, în toiul crizei poloneze.

Forța împrejurărilor pare a împinge deci, de pe acum Rusia şi Germania la o politică comună, chiar fără să se fi înțeles asupra ei. Căci este, cred, limpede că Rusia va avea numai de câştigat colaborând cu Germania, dar numai cu o Germanie atât de slăbită încât ar fi, de fapt, multă vreme cel puțin satelitul ei. Deci, după mine o înțelegere de la egal la egal este, de la Stalingrad încoace, peste putință, o înțelegere întemeiată pe concesii şi subordonarea germană este însă cât se poate de firească. Când se va întâmpla, adică când Germania se va resemna, nu are pentru noi mare însemnătate, căci înlocuirea influenței germane în Balcani prin cea rusească - revanşa pentru 1940-1941- va fi cea dintâi condiție pe care Germania va trebui să o primească spre a căpăta condiții mai bune pentru ea însăşi.

Deci Germania nu va putea nici să ne scape, nici să ne pedepsească. Tot ce va face este să se dezintereseze.

Nu cunosc, fireşte, la cât se ridică forțele germane la noi. Dar sunt convins că dacă am ieşi din război şi s'ar adopta formula propusă de mine (de a le spune să părăsească țara în 15 zile) germanii ar prefera s'o facă, ca să-şi scape cel puțin trupele şi materialul de război. Dacă ar refuza, ar trebui întâi să lupte cu ruşii singuri şi apoi şi cu trupele noastre, şi pe deasupra le-ar trebui forțe mari ca să păzească podurile, şoselele, trecătorile, depozitele etc. Cu siguranță nu dispun de atâtea trupe şi ar prefera să se retragă de bunăvoie (cu atât mai puțin ar putea să pună mâna pe putere la noi - cine s'ar revolta ca să lupte mai departe de partea germanilor?) - şi în orice caz starea căilor noastre ferate şi presiunea rusă i-ar împiedica să scoată măcar o baniță de grâu din România.

Deci, nu am fi siliți să ne întoarcem armele înpotriva lor; şi dacă am ajunge acolo, totuşi, ar fi vina lor, căci ei ar încălca suveranitatea noastră refuzând să evacueze țara. Iar stricăciuni prea mari n'ar putea să facă în asemenea împrejurări. În orice caz, ar fi mult mai mici decât acelea pe care ni le-ar pricinui câteva luni de bombardamente aliate şi trecerea tăvălugului rusesc luptând peste toată țara.

Fireşte că dezlegarea propusă nu ne va scăpa de jertfe şi de primejdii - dar avem de ales între două rele şi cred că e cuminte să alegem pe cel mai mic.

Cred că după arbitrajul de la Viena şi după ce ne-au împins la un război nenorocit, mai mult nu ne pot cere germanii, decât de a le da putința să plece nestingheriți.

Clauza care ne leagă să nu ieşim din război fără consimțământul lor n'are, fireşte, nici o valoare, căci după câte îmi amintesc, ea este reciprocă, şi cine îşi poate închipui că ei vor cere vreodată consimțamântul nostru dacă se văd siliți să ceară pace.

Precum am arătat, nu cred că o schimbare de Guvern să fie primejdioasă, dacă ea este făcută în taină şi repede. Dar nici nu văd nevoia. Nimeni n'a cerut-o. Dimpotrivă, ruşii s'au declarat gata să negocieze şi cu Guvernul de azi. De altfel, în Finlanda, chiar ei au dorit să negocieze cu Mareşalul Mannerheim, care a condus trei războaie împotriva lor. Îmi îngăduiesc să vorbesc foarte deschis: cred că judecata istoriei aupra Guvernului va fi aspră tocmai dacă nu iese din război, de îndată ce ducerea lui mai departe strică mai mult decât ajută.

În împrejurările din toamna 1940 - vara 1941, nimeni nu ar fi făcut o altă politică decât aceea pe care am făcut-o. Errare humanum est. Dar odată ce soarta ne-a fost potrivnică, nu are rost să se nege faptele, ci numai recunoscându-le şi îndreptând greşeala, în măsura putinței, adică salvând ce se mai poate salva, istoria o va ierta, mai mult chiar, va avea cuvinte de laudă pentru acei care vor fi avut tăria sufletească să facă un lucru pe cât de firesc pe atât de rar.

Iar noi jertfe oameneşti nu ar învia cele din trecut.

Dacă acestea ar fi numai părerile mele, ele n-ar avea prea multă însemnătate. Însă sunt, cu mici deosebiri, şi acele ale diplomaților puterilor anglo-saxone. Aşa încât nu văd nici folosul de a încerca să justific acum un punct de vedere prin argumente, care au mai fost respinse încă acum câteva luni, la o vreme când germanii erau încă mult mai tari şi deci argumentele la fel.

De altfel, îmi iau voie să amintesc din nou părerea pe care am mai arătat-o dlui Barbul în ianuarie şi dlui C. Demetrescu în mai, şi anume că dacă, cum cred, englezii şi americanii refuză, de frica

ruşilor, să ne ia apărarea şi ne trimit chiar ei mereu la ruşi, nu câştigăm nimic, dimpotrivă, apelând din nou la ei, chiar indirect, căutând să ne justificăm (Churchill, la 2 august a spus, o dată mai mult, că trebuie să ne înţelegem cu ruşii).

Amintesc că Semenov ne-a mai mustrat pe această temă. I-am răspuns atunci că era firesc să căutăm, cum e obiceiul, să ne folosim întâi de un mijlocitor. Dar această explicaţie nu poate fi repetată, după ce ni s'a arătat că supără.

Părerea mea v'o mărturesc foarte deschis: sunt convins că cea mai mare greşeală pe care am putea s'o facem ar fi să fim surprinşi de sfârşitul războiului în situaţia de azi, în care suntem învinuiţi de a căuta numai să câştigăm timp şi de a induce în eroare pe Aliaţi, numai fiindcă ţinem de fapt cu Germania, chiar până a ne jertfi pe noi înşine. Ni s'ar ierta poate să fi luptat pentru interesele noastre, dar nu pentru cele ale Germaniei. Or, interesul nostru e să ieşim din război, odată ce el este pierdut, chiar dacă se grăbeşte astfel înfrângerea germană şi poate cu atât mai mult. Am aduce chiar un mare serviciu Germaniei, sau cel puţin poporului german. N'am nevoie să amintesc şi primejdia ca Transilvania de Nord să fie lăsată Ungariei, dacă ea iese din război înaintea noastră.

Ajung deci la următoarele concluziuni:

Există un singur argument care ne-ar putea îndreptăţi să luptăm mai departe: acela că atâta timp cât mai putem ţine frontul, nu avem dreptul de a ceda de bunăvoie Basarabia şi Bucovina, o renunţare care ni s'ar putea totdeauna obiecta mai târziu. Am putea deci:

1/ Sau să răspundem ruşilor că primim celelalte condiţiuni (după ce ar fi fost întâi precizate şi nu în defavoarea noastră), dar că Basarabia şi Bucovina nu le putem ceda.

Aceasta ar însemna, firepte, că am lupta mai departe, căci este sigur că ruşii nu vor primi, dar cel puţin am putea susţine că dacă nu ieşim din război suntem mânaţi de interesele noastre.

2/ Sau să redactăm o declaraţie, formulată, firepte, cu toată grija necesară, în care am arăta că recunoaştem că nu mai putem câştiga războiul, că Guvernul nu poate, deci, să-şi mai ia răspunderea unor noi şi zadarnice jertfe omeneşti şi că deci capitulăm fără

condiţiuni, potrivit declaraţiei de la Moscova, în mâinile celor trei Aliaţi. Am adăuga că ştim, aşa cum a declarat Dl. Churchill la 22 Februarie, că Aliaţii nu se recunosc legaţi de niciun legământ, ci numai de conştiinţa lor, dar că nu putem crede că conştiinţa lor se va putea împăca cu alte principii, decât cu acelea care au dictat Tratatul de la Paris, din Octombrie 1920, Convenţia pentru definirea agresorului din 1933, Charta Atlanticului etc. Deci, ne punem soarta în mâinile Marilor Puteri, care au declarat de atâtea ori că luptă pentru dreptate, dreptul popoarelor la autodeterminare, sfinţenia tratatelor, un trai mai bun pentru popoare etc.

Ar fi mai greu pentru Aliaţi de a ne impune, la încheierea păcii, condiţiuni mai grele decât acelea care au fost şi puse de ruşi, sau pentru aceştia să nu păzească declaraţia lui Molotov din 2 Aprilie, căci nu ar putea să ne facă o vină din faptul că am capitulat fără condiţiuni.

S'ar putea obiecta că atunci am fi la discreţia lor. Însă asta am fi în orice caz, deci n'am pierde nimic (de fapt, faţă de ruşi, cele câteva divizii, lipsite de armament greu, pe care le avem nu însemnează mare lucru). În schimb, cum odată ce am fi capitulat, nu am mai avea nici formal vreo putere militară, orice condiţii ni s'ar impune, ele ar fi un „Diktat" adevărat, ceea ce ne-ar da o situaţiune mult mai bună mai târziu, dacă împrejurările s'ar schimba.

3/ Sau să primim condiţiunile ruseşti, căutând însă să căpătăm unele îndulciri. Pe de altă parte, timpul pare relativ prielnic tocmai acum, când germanii par a rezista ceva mai bine in Răsărit, în schimb, înaintează mai repede anglo-saxonii.

Eu unul aş prefera soluţia a doua. Însă orice soluţie s'ar alege, cred că nu mai este o singură clipă de pierdut. Părerea este aici generală că germanii vor fi învinşi în două luni, cel mult, sau în orice caz respinşi până la graniţele lor unde ar mai putea rezista poate încă câtva timp./ Motivele n'am nevoie să le înşir./

Iertaţi-mă de a vă fi vorbit fără înconjur. M'am crezut dator faţă de conştiinţa mea să vă arăt părerile mele, întemeiate pe convingeri şi impresiuni căpătate într'o ţară neutră, deci unde propagandele vrăjmaşe se neutralizează mai mult sau mai puţin. Este drept că sunt desigur fapte şi amănunte rezultate din convorbirile şi

negocierile noastre pe alte căi, pe care eu nu le cunosc, şi care pot schimba întrucâtva situaţia aşa cum o văd eu. În acest caz, o să ţineţi, desigur, seamă de această împrejurare în judecarea iniţiativei mele, la care m'a îmbărbătat convingerea căpătată că departe de a vă supăra, aveţi mintea destul de largă ca să vă placă să auziţi păreri chiar deosebite de acele oficiale şi să doriţi să cunoaşteţi cât mai multe puncte de vedere, rămânând să alegeţi din ele acelea care v'ar părea de folos.

F. Nanu

Arhiva MAE, fond 71/ 1920-1944, Suedia, Telegrame, Stockholm 1944, vol. 7, f. 21-26

L.V.: - Textul telegramei lui Frederic Nanu către Mihai Antonescu ilustrează evidenta derută în care se găseau autorităţile româneşti în primăvara-vara lui 1944, în condiţiile în care anglo-americanii abandonaseră complet România...

Note

[1] *Semenov nu era omologul lui Nanu, omologul lui Frederic Nanu era Doamna Kollontay, Semenov fiind adjunctul ei (în realitate însă el conducea Ambasada URSS). Semenov (în bibliografie am întâlnit şi trascrierea fonetică a numelui său, Semionov sau Simionov) era ofiţer acoperit NKVD, om de maximă încredere pentru I.V. Stalin*

[2] Seinescu, ataşatul de presă al Legației României de la Stockholm

[3] Generalul Ion Gheorghe, ministrul României la Berlin (1941-1944).
După 23 august 1944 s-a menținut într-o expectativă prudentă, a refuzat să se întoarcă în România, dar în acelaşi timp nu a vrut să aibă nimic de-a face cu Guvernul Național de la Viena, prezidat de Horia Sima. Hitler cochetase însă la un moment dat cu ideea de a-l numi pe generalul Ion Gheorghe în fruntea acestui guvern fantomă, cancelarul german având o impresie detestabilă despre Horia Sima...

[4] *Goranoff, în realitate Goranov, de naționalitate bulgară, agent acoperit NKVD, legendat ca şi ziarist în capitala Suediei, cel ce a mijlocit contactul între Legația României şi Ambasada URSS din Stockholm*

[5] Spichinski, ataşatul de presă al Ambasadei sovietice de la Stockholm, în realitate ofițer acoperit NKVD.

[6] G.I. Duca, fiul fostului prim ministru I.G. Duca, consilier al Legației din Suedia, negocia cu ruşii în numele lui Maniu.

Misiunea lui Barbu Ştirbey de la Cairo

Liviu Vălenaş: - În 1943-1944 americanii şi englezii împinseseră deja România în braţele ruşilor, în această situaţie ce poziţe a luat de pildă Iuliu Maniu?

Gheorghe Barbul: - În decembrie 1943 am mijlocit o întrevedere secretă între Maniu şi Mihai Antonescu, în garsoniera mea din Bucureşti. Eu locuiam la etajul IV, iar părinţii mei stăteau în acelaşi bloc, la etajul I. Acest lucru s-a întâmplat pe fosta stradă *Dimitrie Orbescu*, azi Piaţa Spaniei, aproape de Grădina Icoanei. Conform înţelegerii avute cu cei doi, eu stăteam jos, la părinţii mei, aşteptând ca cei doi să coboare. Convenţia era, ca în momentul când telefonul va suna o dată, eu trebuie să urc şi să-i eliberez. În aşteptarea acestui telefon care nu mai venea, făceam pasienţe. Jos îl aştepta pe Maniu o „Skodă" bej, care aparţinea unui prieten de al meu, doctorul Mureşan, care mi-o împrumutase pentru a-l putea transporta pe Iuliu Maniu, fără ca **Eugen Cristescu**, şeful *Serviciului Special de Informaţii* (SSI) să bănuie ceva.

L.V.: - Eugen Cristescu lucra şi pentru nemţi?

G.B.: - Nu! Eugen Cristescu s-a comportat corect, nu poate fi acuzat de nimeni de trădare... Mai mult ne temeam de **Aurel Lecca**, care se ocupa de chestiunea evreiască din România.

L.V.: - Revenind la întrevederea secretă Maniu - Mihai Antonescu, cu ce s-a soldat ea?

G.B.: - Târziu, bine după miezul nopţii, a sunat telefonul o dată. I-am „eliberat" pe cei doi şi ulterior am aflat că Maniu şi Ică Antonescu căzuseră de acord, ca să fie trimis să trateze cu anglo-americanii, din partea opoziţiei, prinţul **Barbu Ştirbey**. Mesagerul lui

Maniu, înainte de plecare, a fost primit în audienţă de mareşalul Antonescu, care i-a spus: „***Eu nu monopolizez soarta României, iar dacă poţi obţine condiţii mai bune de armistiţiu, cu atât mai bine pentru ţară. De aceea sunt de acord să mergi şi să tratezi la Cairo cu Aliaţii***“. Oficial, Barbu Ştirbey pleca la Ankara la Alexandru Cretzianu, care era ginerele lui, acompaniat de fiica sa, d-na Baxhall, soţia unui ofiţer englez. Sub acest pretext, ea a fost coborâtă din tren de poliţia secretă germană, la graniţa bulgaro-turcă, ca cetăţeană a unui stat duşman... Ştirbey însă şi-a continuat drumul până la Ankara, de unde a plecat la Cairo. Iniţial ar fi trebuit să se ducă la Londra, dar englezii au refuzat să-l primească în capitala lor, pentru a menaja susceptibilitatea Sovietelor. Conducându-l pe Ştirbey la el acasă, mi-a povestit cum a decurs întrevederea sa cu Antonescu şi a încheiat spunând: „***Atât Mareşalul cât şi Iuliu Maniu mi-au spus că au încredere totală în D-ta. Deci îţi voi adresa D-tale mesagiile privitoare la negocieri!***“...

L.V.: - Aţi primit mesaje de la Ştirbey?

G.B.: - Eu nu am primit mesaje de la el. Dar faptul că Ştirbey avea dreptul să trimită mesaje utilizând cifrul Ministerului de Externe,a facilitat foarte mult contactele Opoziţiei cu străinătatea. **Corneliu Coposu** a spus că contactele cu aliaţii se făceau cu un post de radio emisie, aflat la el. Se poate, <u>dar numai înainte de martie 1944</u>. După această dată, contactele dintre Opoziţie şi Aliaţi se desfăşurau prin intermediul cifrului de la Ministerul de Externe, ***oficial***, nu în clandestinitate ca înainte... Trimiterea lui Barbul Ştirbey pentru a negocia cu Statele-Unite, cu Marea Britanie şi cu Uniunea Sovietică, ieşirea României din război, nu a avut însă nici un rezultat. Ruşii nu erau dispuşi să negocieze împreună cu aliaţii lor cu România: imediat după declaraţiile lui Molotov privitoare la armistiţiul cu noi, de la 2 aprilie 1944, Moscova a informat atât pe englezi cât şi pe americani de hotărârea ei de a discuta direct cu guvernul român. Ambasadorii puterilor anglo-saxone nu l-au informat însă pe Ştirbey de noua situaţie. El a continuat să transmită interlocutorilor săi mesajele lui Maniu. Ele au rămas în totalitatea lor fără răspuns. Istoria nu va reţine decât ultimul din aceste mesaje. Întocmit de Buzeşti cu concursul generalului Aldea pentru problemele militare şi aprobat de Maniu şi

Rege, el a descris acţiunea pe care opoziţia română a decis s-o întreprindă pentru înlăturarea lui Antonescu şi trecerea României în tabăra aliaţilor. Acţiunea proiectată: forţele din interior nefiind suficiente, se cerea sprijinul celor trei aliaţi şi anume:

1. O ofensivă masivă sovietică pe frontul din Moldova, care trebuia să fie declanşată cel mai târziu 24 de ore după schimbarea guvernului din România.

2. Trimiterea în România a trei brigăzi aeropurtate, precum şi a 2000 de paraşutişti, simultan cu proclamarea schimbării de guvern. Aparţinea în primul rând comandamentului suprem aliat de a aprecia, în funcţie deposibilităţile şi utilajul de care dispune fiecare din cele trei puteri aliate, dacă cele trei brigăzi aeropurtate vor fi engleze, americane sau sovietice. Esenţialul este ca aceste trupe să fie prezente în momentul schimbării de guvern şi proclamării ieşirii României din război. Securitatea aterizajului brigăzilor aeropurtate şi a paraşutiştilor urma să fie asigurată de forţele interioare din România.

3. Simultan cu schimbarea guvernului, forţele aeriene ale coaliţiei antihitleriste trebuiau să bombardeze punctele prin care trupele germane ar fi putut pătrunde în România venind din Ungaria sau din Bulgaria, precum şi alte noduri importante de comunicaţie, ce urmau să fie indicate ulterior.

4. Pentru armistiţiul între România şi cele trei mari Puteri urmau să se dea depline puteri emisarilor români de la Cairo, armistiţiul intrând în vigoare în momentul când guvernul Antonescu va fi răsturnat, iar ruptura cu cel de-al treilea Reich va fi devenit publică.

L.V.: - Se ştie că aceste propuneri au rămas fără răspuns, americanii şi englezii au preferat să tacă...

G.B.: - Da, propunerile opoziţiei au rămas fără răspuns. La 18 iulie 1944, Iuliu Maniu adresează Aliaţilor un nou mesaj, atrăgând atenţia asupra pericolului pe care-l reprezintă o întârziere a acţiunii. La 20 august 1944 a fost trimis un alt mesaj. In aceeaşi zi, Armata Roşie a declanşat ofensiva din Moldova şi Basarabia. Este rândul opoziţiei să sincronizeze acţiunea sa împotriva lui Antonescu cu atacul masiv al ruşilor. Acest atac s-a produs deoarece Stalin nu obţinuse nici un

rezultat în încercările sale de a trata direct cu românii. Guvernul de la Bucureşti nu dăduse urmare ofertei ruse de a putea avea statutul de neutralitate dacă trupele germane s-ar retrage de pe teritoriul României în 15 zile. Invitaţia făcută lui Maniu şi lui Brătianu să vie să se instaleze fie la Galaţi, fie la Iaşi, pentru constituirea unui contra-guvern în oraşe care urmau să fie ocupate de Armata Roşie, rămăsese fără răspuns. Kremlinul jucase pe de două tablouri. Neîncrezători în posibilitatea de a trece de linia fortificată Carpaţi-Focşani-Dunăre şi neîncrezători în posibilitatea opoziţiei de a-l doborî pe Antonescu, Stalin voia să rezolve problema „capului de pod" germano- român din Moldova şi Basarabia, recurgând la forţă. La 2 august 1944, el semnă directiva privind operaţiunea Iaşi-Chişinău, ordonând Armatei Roşii să zdrobească forţele române-germane din Moldova şi Basarabia şi să înainteze în prima fază a ofensivei pe aliniamentul Bacău-Vaslui-Huşi-Leova-Tarutino-Moldavca[1]. In faza a doua, ofensiva trebuia să permită Armatei Roşii să înainteze spre poarta Focşanilor şi să ocupe oraşele Galaţi şi Ismail. Acest ordin al lui Stalin l-am aflat ulterior, citind cartea lui Florin Constantiniu, „*O istorie sinceră a poporului român*". El a devenit mai bine cunoscut datorită arhivelor sovietice care au fost puse în parte la dispoziţia istoricilor. „***Aşa cum se poate constata, înaltul comandament sovietic nu considera posibil să depăşească, în cadrul aceleaşi operaţii strategice poarta Focşanilor, una din cele mai puternice poziţii de apărare strategică din Europa, după evaluarea specialiştilor***". Aş vrea să mă refer în încheiere din nou la misiunea Ştirbey. Într'un articol publicat la 15 ianuarie 1952, în periodicul „*Nation Roumaine"*, iată cum prezintă Alexandru Cretzianu, fostul ministru al României la Ankara, mesajul redactat de Buzeşti şi de generalul Aldea, adresat celor Trei Mari:

„Le 20 juin, un courrier speciel quitta Bucarest, portant un long message de Maniu, destiné a etre transmis au Caire. Ce message révélait que sous l'autorité du roi Michel et des chefs de l'opposition, un plan avait été élaboré en vue de la cessation immédiate des hostilités contre l'Union Soviétique. Ce plan révoyait le renversement du régime Antonesco et son remplacement par un gouvernement qui proclamerait immédiatement la conclusion de l ,armistice avec les

Alliés. Cependant une active coopération de la part des alliés était nécessaire, étant donné que les mesures intérieures déja prises ne semblaient pas suffisantes pour assurer le succés complet de l'action. Dans ces conditions, Maniu demandait que l'action roumaine soit synchronisée avec des opérations militaires alliés, comportant l'envoi en Roumanie de trois brigades aéro-portées. (Aucune préférence n' était indiquée en faveur des troupes anglo-americaines, mais Maniu savait que les Russes ne disposaient pas de grandes unités aéro-portées).“

În mod surprinzător, privitor la acţiunea militară, Cretezianu se fereşte să amintească cererea principală a mesajului: o ofensivă masivă sovietică pe frontul Moldovei şi Basarabiei, sincronizată cu acţiunea de răsturnare a guvernului de la Bucureşti. De ce un om serios şi scrupulos de cinstit ca Alexandru Cretzianu s-a simţit constrâns să recurgă la un asemenea act de deformare a unui document, dacă nu pentru a menaja pe cititorii români ai publicaţiei din Exil? Aceştia ar fi fost, fără îndoială, profund tulburaţi să afle că Iuliu Maniu a cerut de fapt ocuparea României de către Armata Roşie, dacă ofensiva acesteia ar fi fost (cum a şi fost de altfel) încununată de succes. În schimb românii din ţară, pe vremea lui Ceauşescu, au aflat adevărul, căci Aurel Simion, în cartea sa „*Preliminariile politico-diplomatice ale insurecţiei române din August 1944*“, reproduce aproape integral textul mesajului redactat de Grigore Niculescu-Buzeşti...

L.V.: - Nu ocuparea ţării de către ruşi o dorea Iuliu Maniu în 1944, ci reuşita operaţiei de desprindere de Germania. Însă lucrurile nu au ieşit cum au fost gândite, la români în istorie improvizaţia a fost mereu prezentă, cu rezultate pe măsură...

Note

[1] Localitate situată la câţiva km la est de Odesa, unde să găsea cartierul general al trupelor sovietice de pe frontul românesc, în prima parte a anului 1944.

Linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi

Liviu Vălenaş: - Ajungem, vrând-nevrând, la linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi. Ar fi putut rezista pe ea armatele române-germane în august 1944?

Gheorghe Barbul: - Ar fi presumpţios din partea mea să exprim o opinie. Nu sunt expert militar. Dau deci cuvântul unui reputat expert, generalul **Hans Kissel**. În cartea sa „*Die Katastrofe in Rumänien 1944*“, el scrie: „*Operând în mod corect, cu contraatacuri bine executate, posibilitatea de a investi la timp puternica linie Dunăre-Focşani-Carpaţi exista fără îndoială, linie care, cu forţe relativ reduse ar fi putut fi ţinută până la ocuparea Berlinului. Astfel ar fi fost posibil ca România şi toate ţările balcanice să fie sustrase stăpânirii ruseşti*“.

L.V.: - S-au adus obiecţii chiar tehnice liniei Focşani-Nămoloasa-Galaţi. Era o linie veche de apărare, construită în 1906, orientată spre sud, pentru a face faţă unui atac combinat bulgaro-turc. Ce părere aveţi de aceste obiecţii?

G.B.: - Linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi a devenit un măr al discordiei în România. Partizanii actului de la 23 August îi contestă valoarea, adversarii lui îi acordă în schimb o încredere totală. Polemica durează de aproape 20 de ani. În 1982, dacă memoria mea este bună, a fost transmis în Occident un document întocmit fără îndoială de un expert militar şi ni se dădea să înţelegem că provine din arhiva Marelui Stat Major al armatei române. Nu am făcut niciodată, în apărarea tezelor mele, uz de acest document, deoarece tot ce venea în acele vremuri de la Bucureşti îmi era suspect. Era menit să arunce ulei pe focul polemicei privitoare la linia de rezistenţă dintre Carpaţi şi Dunăre, consideram eu. Nu puteam deci şti dacă este sau nu adevărat. Acum nu mai am nici un motiv să nu dau publicităţii acest document,

deşi se pare că ar fi greu să se constate, dacă este în totalitatea lui veridic sau nu, deoarece, dintr-un „*gest de frăție de arme româno-sovietic*“ (...), fortificațiile construite între 1942 şi 1944 ar fi fost aruncate în aer... Cu toate acestea, vă înmânez acest document, pentru a fi publicat integral. Dacă corespunde realității, ***atunci 12 divizii ar fi putut opri Armata Roşie***!...

L.V.: - Să ne referim atunci la caracteristicile tehnice ale liniei Focşani-Nămoloasa-Galați...

G.B.: - Istoricul Florin Constantiniu atribuie liniei de fortificații 1600 de cazemate[1]. Aproape cu 100 mai multe decât planul trimis mie de un corespondent anonim. De aceeaşi opinie cu a generalului Hans Kissel, dar în sens opus, pare să fie şi actualul Mare Stat Major român. Într'un memoriu întocmit de el şi dedicat actului de la 23 august - citez în ordine cronologică - el indică „meritele“ pe plan militar ale acestui act.

- El antrenează pierderea unei poziții strategice (linia fortificată) ce constitue poarta de invazie a Balcanilor.

- Uşurează şi grăbeşte sensibil manevra strategică a apărării pe Carpați, pe la sud, şi pătrunderea rapidă în câmpia Ungariei şi Slovaciei în unirea cu forțele din regiunea Carpaților Păduroşi.

- Descoperă întreaga apărare de sud a Germaniei şi Ungariei, dând posibilitatea întoarcerii dreptei frontului de Est german, care era rezemat de obstacole naturale şi uşor de apărat.

- Măreşte sensibil frontul german, de la 450 de km la 960 km, după 23 August 1944.

- Realizează încercuirea şi distrugerea rapidă a forțelor germane ce luptau pe frontul românesc (armatele 6 si 8, totalizând 20 de divizii).

- Lipseşte Germania de aportul celor 23 mari unități româneşti de pe frontul Moldovei şi Basarabiei, precum şi forțelor de Dunăre şi Marea Neagră.

- Deschide noi şi ample perspective operațiunilor aliate şi dă posibilitatea de manevră în spațiul balcanic forțelor sovietice, care intercepteză retragerea celor 13 mari unități germane din Marea Egee, Grecia şi Iugoslavia.

- De asemenea antrenează pierderea pentru Germania a celor 23 mari unități bulgare care barau o mare parte din frontul Balcanic, precum şi 14 divizii finlandeze.

În orice caz, linia fortificată dintre Moldova şi Muntenia, sacrificată fără luptă pentru a dobândi bunăvoința lui Stalin, beneficia de stima acestuia. Proba este ordinul dat Armatei Roşii să înainteze numai până la acestă linie. La trei luni după semnarea armistițiului, Iuliu Maniu descoperă importanța liniei fortificate. La 9 decembrie 1944, şeful Paridului National Țărănesc declara lui Burton Berry, reprezentatul Statelor Unite la Bucureşti, că „***Dacă ar fi ştiut că aplicarea armistițiului era lăsată în seama ruşilor, el n-ar fi sfătuit pe Rege să-l încheie". Datorită acestui act, de la linia Focşani-Năməloasa-Galați, care ar fi putut fi ținută multă vreme, frontul s-a mutat la porțile Budapestei***". Burton Berry a transmis imediat această declarație Departamentului de Stat. În confidențele făcute ziaristului său preferat, Zaharia Boilă, Iuliu Maniu recunoaşte că a făcut în cursul vieții sale politice trei mari greşeli. Prima a fost de a nu fi luat cu destulă vigoare apărarea lui Stere. A doua a fost să accepte cererea regelui Carol al II-lea de a forma un al doilea guvern Maniu. A treia a refuzat să o comunice confidentului său, însă a spus-o clar în temnița de la Sighet părtaşilor săi din celulă, Bornemisa şi Carandino, precum şi lui Camil Demetrescu: ***era actul de la 23 august 1944***! În încheiere pot să prezint harta sectoarelor de fortificații ale liniei Focşani-Năməloasa-Galați şi caracteristicile principale ale acestei linii:

ZONA FORTIFICATĂ
CARPAȚI - FOCŞANI - NĂMOLOASA - GALAȚI

Gradul de realizare până în august 1944 a lucrărilor proiectate în toamna anului 1944, cu conscursul experților germani între martie 1943 şi 15 august 1944.

Sectorul de lucru	Întinderea km	Cazemate terminate	Cazemate proiectate	Şenţuri antitanc km
209	41,7	107	169	-
208	25	213	237	-
207	29,2	610	610	20,8
206	29,2	258	258	10
201	20	92	148	6
203	20	228	340	-
Total 6 sectoare	**153,7**	**1508**	**1762**	**36,8**

Notă: prioritatea a fost acordată lucrărilor cuprinse între Adjud sud-vest şi Nămoloasa sud-est, din centrul dispozitivului de fortificaţii, cel mai expus invaziei inamice.

Caracteristicile zonei de fortificaţii

Zona de fortificaţii, împărţită în şase sectoare de lucru, cuprinde, în partea ei centrală, două poziţii eşalonate în adâncime (maxima de 18 km, în poarta Focşanilor), fiecare din aceste poziţii având, fie două, fie trei linii de cazemate. Aliniamentul fortificat este completat cu 36,8 km şanţuri antitanc, locaşuri de tragere mărite, puncte de comandă, observatoare, reţele de sârmă ghimpată şi o vastă reţea de câmpuri de mine.

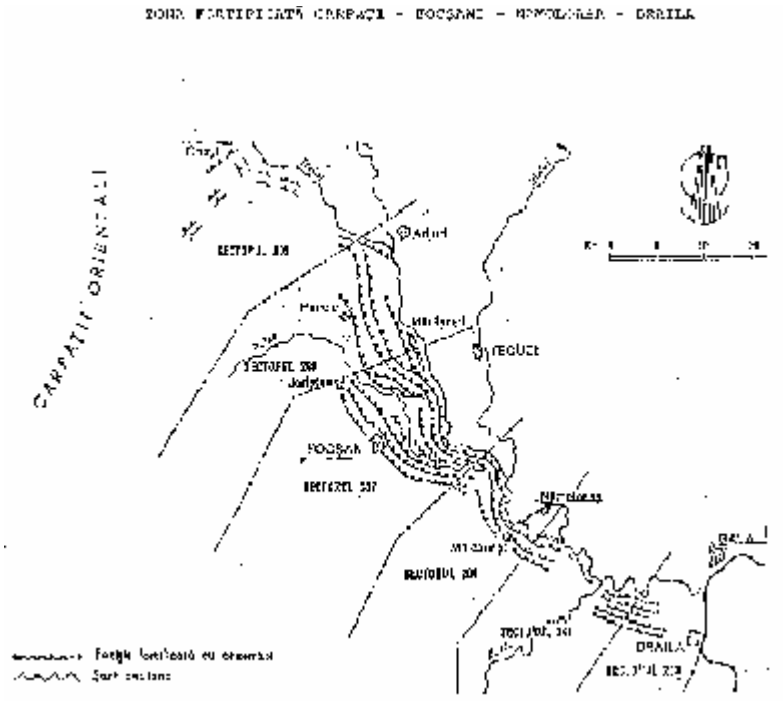

Cazematele sunt legate între ele prin şanţuri de comunicaţie şi diferite lucrări de campanie.

În exterior, cazematele au fost camuflate cu plante păioase şi cu plase de sârmă. Malul Siretului a fost curăţat de hăţişuri şi de copaci în vederea observării, din prima linie, a inamicului.

La 19 August 1944, zona fortificaţiilor era ocupată de nouă batalioane de pază fortificaţii, cărora era necesar să se suprapună un maximum de 12 divizii. La 23 august 1944, guvernul român a ordonat încetarea lucrărilor şi evacuarea zonei fortificate.

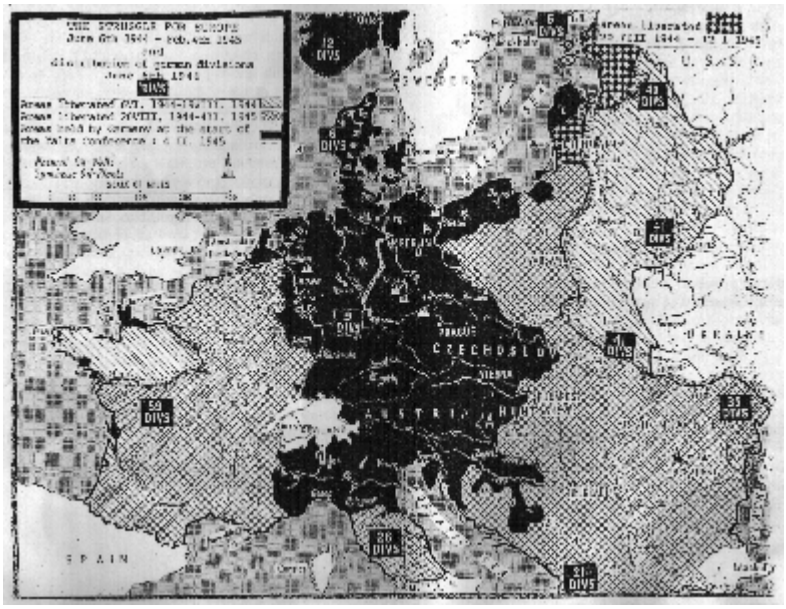

Evoluţia fronturilor între 6 iunie 1944 (debarcarea din Normandia) şi 4 februarie 1945 (conferinţa de la Yalta). Haşurat cu linii, teritoriile pierdute de armata germană între 6 iunie 1944 şi 19 august 1944, cu linii în cruce, teritoriile pierdute de germani între 20 august 1944 şi 4 februarie 1945. Cu negru, teritoriul controlat de Germania la 4 februarie 1945. Pe hartă sunt indicate cele mai importante rafinării de petrol şi uzinele germane de fabricare a benzinei sintetice (pe bază de cărbune).

L.V.: - Numai că aceste 12 divizii nu au mai venit niciodată...

G.B.: - Vedeţi, aici a fost marea greşeală a lui Antonescu, el încă din iunie 1944 ar fi trebuit să retragă în ordine trupele pe aceste linii de fortificaţii. În aceste condiţii am fi avut şansa să rezistăm acolo. La 20 august 1944 era deja, cred eu, prea târziu, linia fortificată Focşani-Nămoloasa-Galaţi nu mai putea fi apărată în condiţii normale, cu frontul din Moldova surpat...

L.V.: - În iunie 1944 mareşalul Antonescu a fost mai mult patriot decât militar, îi era greu să abandoneze, fără luptă, ce mai rămăsese din Moldova şi din Basarabia, îi era greu să abandoneze peste noapte oraşe importante ca Iaşi, Chişinău şi Galaţi... Dar să revenim la condiţiile de armistiţiu, oferite de ruşi mareşalului Antonescu, de ce nu le-a acceptat?

G.B.: - Mareşalul Antonescu era convins că nu degeaba ne oferiseră ruşii aceste condiţii „generoase" la 2 iunie 1944, cu patru zile înainte de debarcarea în Normandia a aliaţilor. Antonescu credea că ruşii fuseseră informaţi, dacă nu de data exactă a debarcării în Franţa, măcar de iminenţa ei. Ca atare ruşii erau grăbiţi să dezangajeze trupele de pe frontul românesc şi să le orienteze pe toate pe direcţia Centru.

L.V.: - Ca să ajungă, poate, primii la Paris...

G.B.: - Să nu spunem chiar la Paris, dar pe Rin ruşii puteau ajunge , ***dacă în iunie 1944 lichidau problema românească***! Fapt revelator, la 6 iunie (în ziua debarcării din Normandia), Semenov se repede la Fred Nanu şi îi spune : „***Urgentaţi semnarea armistiţiului!***" Antonescu însă a decis să nu se încheie în iunie 1944 armistiţiul oferit de URSS, spunând: „***În această cursă de viteză dintre americani şi ruşi, noi trebuie să-i oprim pe ruşi***„. Repet, marea lui geşeală, vorbesc de o greşeală strategică, a fost că atunci când ruşii au spart frontul la Uman şi au ajuns în nordul Basarabiei şi Moldovei, nu a retras toate trupele româneşti pe aliniamentul Focşani-Năməloasa-Galaţi! În 5-6 august 1944 Antonescu a efectuat o ultimă vizită la Hitler. Acesta i-a sugerat să se retragă pe linia Focşani-Năməloasa-Galaţi. Ar fi fost probabil ultima şansă de a apăra această linie fortificată. Mareşalul a refuzat net această propunere, el nici în ceasul a 12-lea nu a vrut să renunţe la oraşele Iaşi şi Chişinău, care la data respectivă mai erau încă în interiorul liniilor noastre. Numai că frontul nostru, în august 1944, era intolerabil, era un fel de pungă în flancul stâng al Armatei Roşii, care înaintase extrem de adânc în Polonia. Hitler şi generalii din anturajul său nu discutau sentimental, ei ştiau că argumentele Mareşalului erau de ordin emoţional, dar din punct de vedere strategic nu aveau o bază solidă... Pe urmă s-a întîmplat ce era de aşteptat, la 20 august 1944 a început marea ofensivă sovietică pe întreaga lungime a frontului din Basarabia şi Moldova. ***Abia la 21***

august 1944 Antonescu a decis să replieze pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi. I-a comunicat acest lucru generalului Friessner, care comanda grupul de armate Ucraina Sud, la cartierul său general din Slănic. ***Atunci însă era prea târziu***! Cred că şi azi în condiţiile în care se declanşase marea ofensivă din Moldova, noi am fi putut să ne retragem pe această linie, dacă nu ar fi intervenit masivele defecţiuni ale armatei române, care pur şi simplu, în anumite sectoare, nu s-a mai bătut!... ***Mai mult chiar, armata română i-a împiedicat pe nemţi să ajungă ei pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi***. Desigur, cei care susţin acum necondiţionat Actul de la 23 August 1944, nu vor să audă de linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi, căci posibilitatea unei rezistenţe îndelungate pe ea, ar fi distrus raţiunea acestui act. Ca să rezum, toată disputa legată de o posibilă rezistenţă pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi, personal, fără să am însă o certitudine absolută, ***cred acum că am fi putut rezista acolo luni de zile, dar numai cu condiţia să ne fi repliat la timp şi în ordine pe acest aliniament***. Mareşalul Antonescu, dorind probabil să apere şi ce mai rămăsese din Basarabia şi Moldova, a întârziat în mod nepermis replierea trupelor pe aceste fortificaţii. La 23 august 1944 nu se mai putea face nimic, linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi, lipsită de trupe, nu mai putea fi menţinută...

Note

[1] Op. cit., pagina 406

Liviu Vălenaş: - Biroul Cifru al Ministerului Afacerilor Străine, lucra numai pentru mareşalul Antonescu?

Gheorghe Barbul: - Nu! **Grigore Niculescu Buzeşti**, care era şeful acestui birou, a fost în fapt cel care a pregătit în culise actul de la 23 August 1944. Desigur, fără aprobarea şi „semnalul verde" dat de Regele Mihai, acest act nu putea avea loc, dar cel care l-a pregătit, tehnic să spunem, a fost Grigore Niculescu Buzeşti. El spunea, înainte de 23 August 1944: „***Cu cât vom ieşi mai repede din războiul alături de Germania, Aliații ne vor rezerva o soartă mai bună***"... Acum ne putem întreba, la 56 de ani de la acest act, care ne-a fost soarta mai „bună", rezervată nouă de către Aliați??! Grigore Niculescu Buzeşti avea oamenii lui de încredere, care prin telegrame cifrate, îi comunicau *numai lui* contactele cu aliații. La Madrid îl avea pe **Scarlat Grigoriu**, la Berna pe **Gigi Anastasiu**, la Stockholm pe **George I. Duca** (fiul fostului prim ministru I.G. Duca), care de fapt a şi negociat cu d-na Kollontay, în numele lui Buzeşti, la Ankara îl avea pe **Alexandru Cretzianu**, la Lisabona îl avea pe **Brutus Coste**. Cu alte cuvinte, Buzeşti îşi crease o rețea paralelă cu cea a guvernului, având sub control direct toate legațiile noastre în țările neutre, țări în care se putea negocia cu aliații. În plus, Buzeşti îl avea la Palat pe baronul **Stârcea**. În calitate de director al Cifrului, îi avea în subordine şi pe funcționarii din Bucureşti, care cifrau telegrame, şi anume pe **Neagu Djuvara**, **Camil Demetrescu**, **Picky Pogoneanu** şi **Emil Ciurea**. Buzeşti era în legătură directă cu generalii **Dămăceanu** şi **Racoviță**, care au deschis în 21 august 1944 drumul ruşilor în Moldova...

L.V.: - Opoziția, nu a încercat, în ceasul al 12-lea, să-l convingă pe mareşalul Antonescu să încheie un armistițiu?

G:B.: - Ba da, a încercat! La 20 iunie 1944, Iuliu Maniu a avut o întrevedere cu mareşalul Antonescu, cui i-a atras atenția, că ***din moment ce la 6 iunie 1944 Aliații au debarcat în Franța, se impune de urgență să ieşim din război***... Maniu i-a mai spus lui Antonescu: „***Nu am nici o îndoială că nemții au pierdut războiul***“... Nici Antonescu nu avea îndoieli asupra acestui lucru, el nu mai avea îndoieli deja din 1943. Ca militar, mareşalul Antonescu era chiar mai bine informat decât Maniu, cu privire la dezastrul general în care erau nemții, dar a refuzat să facă armistițiul cerut de Maniu. În această situație, Maniu şi Buzeşti au redactat o telegramă cifrată, trimisă la Cairo, unde erau atunci Ştirbey şi Vişoianu, telegramă în care cereau ca ***o masivă ofensivă sovietică pe frontul din Moldova, să fie sincronizată cu acțiunea lor care prevedea răsturnarea lui Antonescu***!... Cereau şi debarcarea a două unități aeropurtate aliate, fie chiar şi numai sovietice, deşi evident, ar fi preferat să fie anglo-americane... Mai cereau şi bombardarea unor poziții germane din interiorul României, ei urmând a indica pozițiile respectivelor trupe germane! Oricum am lua, cel puțin din partea lui Buzeşti, care era director în Ministeruil Afacerilor Străine, condus atunci de Mihai Antonescu, acest act, adică această telegramă cifrată, ***a fost un act de înaltă trădare***, pasibil de Curtea Marțială...

L.V.: - Mareşalul Antonescu nu a bănuit nimic?

G.B.: - Nu, nu a bănuit nimic! Altfel credeți că ar fi tolerat o astfel de telegramă cifrată??! Sau credeți că s-ar fi împăcat, fără să ia nici un fel de măsuri, ca Opoziția, împreună cu Regele Mihai, să-l debarce la data inițial prevăzută de 26 august 1944??! Dar să revin la telegrama cifrată a lui Maniu şi Buzeşti. Pe data de 25 iunie 1944, via Ankara, ea a ajuns la Cairo, în mâinile lui Ştirbey şi Vişoianu. Imediat cei doi au transmis telegrama lui **Novikov**, ministrul URSS-ului la Cairo. Acesta, la rândul lui, a transmis telegrama la Moscova. În acest mesaj cifrat al lui Maniu şi Buzeşti, data de 26 august 1944, atunci, în mod firesc, nu figura încă. Ea urma să fie indicată ulterior ruşilor. Ruşii au transmis mesajul primit de la Maniu şi Buzeşti, şi americanilor şi englezilor. ***Aceştia nu au avut nici o reacție***! Ruşii nu

au acționat nici ei. Nu au reacționat, căci cunoaşteau la 25 iunie 1944 situația mareşalului Antonescu. Acesta nu mai avea sprijin intern, neavând partid propriu, nu beneficia nici măcar de un sprijin politic. Puterea lui Antonescu se baza doar pe Armată şi pe funcția publică. Adică, ***nimic mai de neîncredere când îți merge prost***!... Când îți merge prost, funcția publică nu mai înseamnă nimic, iar armata are tendința să se dea cu cel mai tare. Să nu uităm, că atât funcționarii publici, cât şi cadrele Armatei, depind de Stat, ca atare aveau tot interesul să se dea cu cei care urmau să fie la putere, deci cu cei în măsură să le asigure menținerea în funcție. În iunie 1944, atât Armata, cât şi funcționărimea statului ştiau că Antonescu a pierdut!...

L.V.: - Mihai Antonescu nu îşi dădea seama, măcar el, că situația este pierdută?

G.B.: - Îşi dădea seama! Avea momente de panică. Mă întreba: „*Barbule, ce se va întâmpla?*“ Îi răspundeam: „*Vine catastrofa, Domnule Preşedinte!*“. Era prea tânăr şi plin de viață ca să creadă în ea, dar îi dicta deja stenografului său pledoaria pe care o va face în fața tribunalului împuternicit să judecele crimele de război...

L.V.: - Nu era în vara anului 1944 mareşalul Antonescu rupt de realitate?

G.B.: - Trebuie ținut cont de caracterul lui Antonescu. Toată viața sa a fost obişnuit să comande. În primul război mondial, deşi era numai maior, el era şeful statului major al generalului (ulterior mareşal) **Prezan**, ei bine, întrunirile acestui stat major decurgeau invariabil *prin invitația adresată maiorului Ion Antonescu de a spune ce este de făcut*... Iar Antonescu spunea şi decidea! Când a fost campania din 1919 contra bolşevicilor lui Bela Kun, Antonescu a comandat practic armatele care au ocupat Budapesta!... Între timp fusese avansat la gradul de colonel. *Ulterior a fost omul pe care absolut toți liderii politici din România l-au cultivat, de la Maniu şi Brătianu, până la Corneliu Zelea Codreanu, el fiind considerat omul forte al Armatei!* ... De aceea nu-şi închipuia, nici la 23 August 1944, că el ar putea să nu mai fie ascultat, *el care deținea depline puteri*, când fusese ascultat înainte de a le avea, adică de la 1916 încoace... De aceea, în 5-6 august 1944 el l-a asigurat pe Hitler, că ce s-a întâmplat în Italia în 1943 cu Mussolini, sau ce s-a întâmplat în Germania la 20

iulie 1944, atentatul contra lui Hitler, *în România nu se poate întâmpla*! Antonescu a mai adăugat în discuția cu Hitler: „***La noi oamenii sunt fideli, își țin cuvântul***“... Hitler a crezut în aceste informații, nu a vrut să ia în considerare alte informații, ca urmare ce s-a întâmplat la 23 August 1944 a căzut pe capul lui ca o bombă!

L.V.: - Aveți impresia că Maniu şi Brătianu au fost trădători?

G.B.: - Când am folosit cuvântul „înaltă trădare“, poate am folosit un cuvânt excesiv. Desigur, oamenii ăştia au fost de bună credință. Când au cerut în telegrama cifrată expediată la Cairo, o ofensivă sovietică şi bombardarea pozițiilor româneşti şi germane, ei aveau în vedere binele României. Numai că ulterior a ieşit complet altfel decât sperau ei. Maniu a şi regretat în public că s-a angajat pe acest drum, după ce a văzut cum ne-au tratat ruşii...

23 August 1944

Liviu Vălenaş: - Concret, ce ați făcut, d-le Gheorghe Barbul, în ziua de 23 August 1944?

Gheorghe Barbul: - În ziua de 23 August mă aflam la Bucureşti. În după amiaza zilei, neavând bombardamente americane (englezii nu bombardau decât noaptea), eram la biroul meu, de la preşedinția Consiliului de Miniştri, în Piața Victoriei. Când am aflat că mareşalul Antonescu a fost arestat, am avut inițial o reacție de stupoare, nu m-am aşteptat la aşa ceva! Mi-am dat seama că nu mai are nici un rost să stau la Preşedinție, ca atare am plecat acasă. Asta era pe la orele 17. Nu ştiam ce să fac, să plec din țară, să rămân?... Mi s-a părut totuşi o laşitate să fug, am decis să rămân. Toată seara nu am ştiut ce s-a întâmplat exact la Palat, dar la orele 23 a sunat telefonul. La capătul firului era Camil Demetrescu, care mi-a cerut să vin de urgență la Palat, spunându-mi că a şi trimis o maşină după mine!

Înainte de ajunge, tocmai pleca de la Palat, ministrul Germaniei la Bucureşti, baronul *von Killinger*, care fusese primit în audienţă de Regele Mihai şi de Buzeşti, acesta din urmă fiind proaspăt numit ministru de Externe. Am aflat, că atât Regele Mihai, cât şi Niculescu-Buzeşti au încercat să-l liniştească pe Killinger, care nu ştia cum să interpreteze pentru nemţi, stupefianta veste că mareşalul Antonescu fusese arestat. Nu ştiu în ce măsură cei doi l-au linştit. Buzeşti m-a informat de misiunea ce vroia să-mi încredinţeze: ***să-i cer lui Antonescu să-şi semneze demisia***! Adică m-au rugat să încerc eu să rezolv acum lucrurile, să-l conving pe Mareşal să-şi semneze propria demisie, pentru ca nemţilor să li se poată prezenta schimbarea făcută deja la Bucureşti, ca *o schimbare absolut paşnică*, *care nu are caracterul unei lovituri de stat*! Acest lucru, mi-a mai spus Buzeşti, ar facilita negocierile cu nemţii, ca ei să se retragă în 15 zile în mod paşnic din România. Când a pronunţat această frază, ţin minte că Buzeşti a râs şi el, ca atare nici el nu mai credea că nemţii se vor mai retrage paşnic din România!

L.V.: - I-aţi cerut demisia Mareşalului?

G:B.: - Eu am rămas absolut stupefiat de ce mi s-a cerut! Nu-mi venea deloc să intru în camera seif (aici îţi ţinuse la Palat, până în 1940, Carol al II—lea, colecţia sa de timbre) şi să-i cer Mareşalului demisia. Atunci, este cert că Antonescu m-ar fi considerat şi pe mine un complotist... Ceea ce nu era cazul. Dar era şi o mare naivitate, ca să nu spun tâmpenie, ce-mi cerea Buzeşti, *era o necunoaştere totală a personajului Antonescu*, care ar fi refuzat categoric ideea demisiei!... Am refuzat deci să intru la Antonescu.

L.V.: - Buzeşti a renunţat la această idee cu demisia?

G.B.: - Nu, nu a renunţat! Mi-a spus: „*Uite, nu pleca, stai aici şi te mai gândeşte, în fond îl ajuţi şi pe el şi pe noi!*“... Am decis să rămân şi să mă mai gândesc. Trecuse de miezul nopţii, Regele a plecat, se apropia generalul *Gerstenberg* cu jalnica sa trupă pe care o putuse să o adune...

L.V.: - La ce oră a plecat Regele?

G.B.: - În acele momente nici la ceas nu aveam chef să mă uit, cred că era în jur de două dimineaţa. Dacă ora nu mi-o aduc aminte cu precizie, în schimb îmi aduc aminte perfect de atmosfera care domnea

la Palat, după plecarea Regelui. Era o atmosferă de panică, unii erau cu pistolul, *ca şi gangsterii*, că în caz că vin nemții la Palat, să poată să folosească arma, *dar nu era clar în mintea lor, dacă o vor folosi ca să tragă în nemți sau să se împuşte*... Cu alte cuvinte, după plecarea Regelui, nu era deloc o atmosferă senină, cum încearcă unii să o prezinte acum... Țin minte, că la un moment dat, a trecut printre noi generalul Sănătescu, numit de Rege prim ministru, iar când l-a văzut, Buzeşti s-a repezit la el şi l-a întrebat disperat : „***De ce nu face ceva, în fața înaintării nemților, de ce nu minează şoseaua?***“ La care Sănătescu, foarte senin, i-a dat următorul răspuns, care l-a stupefiat pe Buzeşti, lăsându-l cu gura deschisă: „***Până când găsim noi mine în cazărmi, nemții sunt de mult în Bucureşti!***“... Era o atmosferă de bătălie pierdută. În fond de aceea plecase şi Regele...

L.V.: - Dar nu a fost să fie aşa, nu a fost o bătălie pierdută...

G.B.: - Da, nu a fost în final o bătălie pierdută în fața nemților... S-a întâmplat un adevărat miracol. Ce s-a întâmplat: trupele lui Gerstenberg, adunate din zona Ploieşti, au înaintat cu camioane, fără ca nimeni să opună rezistență, până la Otopeni, deci până la intrarea în Bucureşti. Acolo o companie română a tras. Nemții fiind nemți, şi-au spus: „*dacă ăştia trag şi opun rezistență şi în plus au făcut şi lovitura de stat din ziua precedentă, înseamnă că au trupe serioase în spate, se bazează pe ceva, să aşteptăm deci dimineața, să se lumineze, ca să putem aprecia exact situația de pe teren*“... În noaptea de 23 spre 24 august 1944 (acest lucru l-am aflat ulterior, de la interlocutorii mei germani), la Legația Germaniei, Killinger şi generalul Hansen au luat legătura cu Hitler (telefoanele fuseseră tăiate de români, dar cei doi au comunicat cu Führerul prin mijloacele radio ale armatei germane) şi au primit instrucțiuni clare: „***Puciul de la Bucureşti trebuie imediat înăbuşit!***“... Hansen a încercat să explice lui Hitler că nu are trupe suficiente, dar Gestenberg şi-a luat el angajamentul că „*va zdrobi puciul*“! Gerstemberg, care se afla în noaptea de 23 spre 24 august 1944 în Bucureşti, deci înconjurat de români, un fel de prizonier *de facto*, s'a gândit la o stratagemă, şi anume, s'a prezentat la Palat şi i-a spus lui Sănătescu: „*El, ca general de aviație, cere să fie lăsat să iasă liber din Bucureşti şi va convinge trupele germane, aflate deja la Otopeni, să se retragă, căci nu are nici*

un rost această inutilă vărsare de sânge"... Sănătescu şi Buzeşti au luat de bună cele spuse de Gerstenberg, acesta a trecut prin liniile româneşti fără probleme, conform angajamenteleor luate, ***dar în loc să opească trupele germane de la Otopeni, s-a pus în fruntea lor!***...

L.V.: - Însă nici Gerstenberg nu a reuşit să intre în Bucureşti, ce s-a întâmplat?

G:B.: - Aici intervine un alt lucru curios, neexplicat suficient nici până în ziua de astăzi. Înainte de a fi arestat, Mareşalul Antonescu dăduse ordin de pe front, ca două divizii care se aflau la Piteşti, să vină de urgenţă la Bucureşti! Acest ordin îl dăduse pe 21 august 1944. Se pune problema de ce a chemat Antonescu aceste trupe la Bucureşti? Eu am discutat ulterior cu *colonelul Davidescu*, şeful cabinetului militar al mareşalului, care credea că Antonescu ar fi chemat aceste trupe, ca ele să fie în Bucureşti, în momentul încheierii unui armistiţiu, iar aceste trupe i-ar fi convins în final pe nemţi, să se retragă fără lupte în 15 zile, fără ca noi să întoarcem arrmele contra lor. Desigur, totul este o supoziţie. În fond la 17 august 1944, mareşalul Keitel încheiase o înţelegere asemănătoare cu mareşalul Mannerheim, privind retragerea fără lupte a armatei germane din Finlanda. ***Aceste două divizii venite de la Piteţti au salvat puciul de la 23 August 1944, cum numea acest act Hitler!***...

L.V.: - Revenind la noaptea de 23 spre 24 august 1944, ce s-a mai întâmplat?

G.B.: - Am rămas, cum am mai spus, să mă mai gândesc, dacă intru sau nu la Antonescu, să-i cer aşa zisa demisie... Între timp Buzeşti mi-a povestit ce s-a întâmplat în fapt în după amiaza zilei de 23 August. Mai întâi a sosit la Palat Mihai Antonescu, care i-a declarat Regelui: „***Imediat trebuie reluate negocierile cu Aliaţii, cu ruşii, şi el are planul lui şi va trebui, în persoană, să se deplaseze la Ankara!"***... Fac o paranteză: cu o zi înainte, deci în 22 august 1944, la Snagov m-am întâlnit cu Mihai Antonescu. Ţin minte că era într-o zi de marţi. Mihai Antonescu mi-a spus: „***Uite, Barbule, am aici un milion şi jumătate de franci elveţieni, ia-i şi du-i acasă!***"... L-am întrebat de ce nu vrea să-i ţină la el. Ică Antonescu mi-a spus franc: „***Am senzaţia că noi nu împlinim patru ani de guvernare, ia banii acasă şi pregăteşte dosarele, pentru că joi*** (24 august 1944 - nota

L.V.) ***plecăm la Ankara***". „***Aranjează cu Picky Vasiliu plecarea cu avionul Jandarmeriei***" (Picky Vasiliu era comandantul Jandarmeriei - nota L.V.). L-am întrebat imediat pe Mihai Antonescu, dacă Mareşalul ştie de această deplasare. „***Da, ştie***", mi-a spus... *Nu ştiu însă nici acum dacă mareşalul Antonescu era de acord!*... Ceea ce ştiu însă, este că Mihai Antonescu i-a spus lui Neagu Djuvara: „*vrea să reia negocierile cu ruşii*"... Ca atare în noaptea de 22 spre 23 august 1944, Neagu Djuvara a decolat cu avionul spre Stockholm, via Berlin. Am impresia, este doar o impresie, că *între cei doi Antoneşti ar fi existat o înțelegere, cum că mareşalul Antonescu va continua să se bată, iar Mihai Antonescu va semna un armistițiu cu ruşii*. Numai că noi nu am mai plecat spre Ankara, pentru că joi 24 august 1944, Ică Antonescu era de o zi arestat...

Cu o întârziere de jumătate de oră a sosit în după masa zilei de 23 August mareşalul Antonescu la Palat. El a expus Regelui situația de pe Front şi a mai afirmat că este decis, în această situație serioasă, să se adreseze nemților, pentru a le cere, ca în 15 zile să plece paşnic din România, ca el să poată încheia un armistițiu cu ruşii. Regele s-a retras şi s-a consfătuit cu Buzeşti. Acum eu redau ce mi-a spus Buzeşti, deci este varianta lui. Buzeşti i-ar fi spus Regelui, că „***Acest lucru nu poate fi acceptat, căci dacă Antonescu va fi lăsat să se adreseze nemților, va urma o reacțiune imediată şi violentă din partea lor***"... Buzeşti l-a rugat pe Rege, asta este tot versiunea sa; „***Să revină şi să-l convingă neapărat pe mareşalul Antonescu să încheie un armistițiu fără ştirea nemților"***... Regele a revenit, i-a cerut acest lucru lui Antonescu, ***care însă a refuzat categoric să audă de aşa ceva!***

Arestarea Mareşalului

Liviu Vălenaş: - A urmat arestarea mareşalului Antonescu...

Gheorghe Barbul: - Atunci s-a deschis uşa (ea fiind tot timpul întredeschisă) şi a intrat generalul Aldea, cu doi sau trei subofiţeri şi l-au arestat pe Mareşal, Regele fiind în acel moment ieşit din salon. Aceasta este versiunea pe care mi-a spus-o, în noaptea de 23 spre 24 august 1944, Buzeşti. Arestat, mareşalul Antonescu a fost introdus, împreună cu Mihai Antonescu, în camera seif din Palat, care neavând aeraţie, uşa li se deschidea periodic, ca să poată respira aer proaspăt...

L.V.: - L-aţi mai văzut în acea noapte pe mareşalul Antonescu?

G.B.: - M-am gândit în final să intru în seiful unde era deţinut Antonescu. Nu pentru ca să-i spun, „*să vedeţi, am venit să vă cer demisia*"..., ci m'am gândit că poate Mareşalul ar avea nevoie să-mi dea instrucţiuni. De aceea am acceptat să-l văd, dar lui Buzeşti, ca să mă lase să intru la el, i-am spus că mă duc la Mareşal să-i cer demisia... Buzeşti mi-a spus, „*Bine, hai la Sănătescu*"... Sănătescu era într-o altă încăpere, iar Buzeşti i-a spus, „***Uite, Barbul merge să vorbească cu Antonescu ca să-şi dea demisia***". La care Sănătescu a spus: „***Prea târziu, l-a ridicat Bodnăraş!***" Buzeşti nu ştia de acest lucru, iar când a aflat, a protestat cu vehemenţă, i-a spus lui Sănătescu, „***Cum l-aţi dat?***" Sănătescu a răspuns: „***Păi, Bodnăraş a venit aici şi a protestat, spunând că Antonescu nu mai este la Palat, că noi i-am dat drumul la nemţi, mi-a mai spus că o să fim luaţi la răspundere, iar eu l-am trimis în camera-seif, ca să vadă că Antonescu mai este încă acolo***"... Buzeşti a întrebat: „***Bine, dar ce s-a întâmplat apoi cu Antonescu?***" Generalul Sănătescu i-a răspuns: „***Păi, ce să se întâmple, atunci Bodnăraş l-a ridicat şi l-a dus, unde, nu ştiu, l-a ridicat cu banda lui***"... Aceasta este versiunea lui Sănătescu. Regele

Mihai, am observat, susține cam aceeaşi variantă. Cu alte cuvinte, Bodnăraş l-a ridicat pe Antonescu, având aprobarea tacită a lui Sănătescu. În fond, dacă Sănătescu nu ar fi fost de acord cu acest lucru, nu-i spunea lui Bodnăraş unde se afla Mareşalul şi în orice caz putea să-l împiedice să-l ridice. Probabil că s-a gândit că astfel scapă de o grijă în plus... Când am aflat că Mareşalul a fost ridicat de Bodnăraş, mi-am dat seama că nu mai are rost să mai stau la Palat şi m-am dus acasă...

L.V.: - Ce s-a întâmplat în final cu banii lui Ică Antonescu?

G.B.: - În 22 august 1944 Mihai Antonescu mi-a spus să iau acasă un milion şi jumătate de franci elveţieni şi 5.000 de napoleoni de aur. Aceşti bani făceau parte din fondul de şapte milioane şi jumătate de franci elveţieni, destinaţi pentru acţiunea României în Exil, în cazul în care ţara ar fi ocupată de ruşi. În plus din acest fond urmau să fie întreţinute în continuare legaţiile României, care ar fi continuat să funcţioneze liber în străinătate. Până la urmă toţi aceşti bani au ajuns în mâna lui Alexandru Cretzianu, care i-a administrat. ***Au mai fost şi alte fonduri, de care încă nu s-a aflat, dar odată şi odată tot se va afla de ele***... Revenind la propunerea făcută mie de Mihai Antonescu în 22 august 1944, eu am refuzat-o categoric. L-am întrebat: „***Aceşti bani sunt ai Dv., sau ai Statului?***“ Mi-a răspuns: „***Ai Statului!***“ I-am replicat că nu pot să-i primesc, nu pot depozita la mine acasă bani ai Statului. Dacă el îmi cere un serviciu personal, da, îi fac acest serviciu, dar bani ai Statului nu duc la mine acasă. Bine am şi făcut, căci după 23 Aug. 1944, dacă s-ar fi găsit aceşti bani la mine, vă daţi seama ce aş fi păţit... Aş fi fost arestat cu acuzaţia de *furtul banilor Statului*... Dar dacă aş fi fugit cu ei în străinătate, acum aş avea bani! Însă eu, după cum am mai afirmat, am refuzat să plec din ţară la 23 August 1944.

L.V.: - După ce comuniştii l-au ridicat de la Palat pe Antonescu, ce s-a întâmplat cu el?

G.B.: - Exact nu am aflat ce s-a mai întâmplat cu Mareşalul. Se pare însă că în *Vatra Luminoasă* comuniştii l-au tratat relativ bine. Avea statutul de *arestat la domiciliu*. Împreună cu el se aflau arestaţi, în aceeaşi casă, *colonelul Elefterescu*, prefectul Poliţiei, generalul *Mihai Pantazi*, ministrul de Război, generalul *Picky Vasiliu*,

comandant al Jandarmeriei şi sub-secretar de Interne şi bineînţeles *Mihai Antonescu*. Apoi au venit ruşii, iar un general sovietic i-a preluat şi au fost duşi toţi în Rusia. La aflarea acestui fapt. Grigore Niculescu-Buzeşti a protestat vehement, în calitate de ministru de Externe, dar cu atât a rămas, cu protestul său... În URSS, din câte am aflat, cel puţin în prima parte a detenţiei sale, Antonescu a fost incartiruit într-un fel de castel sau palat.

L.V.: - Se povestea în România, că mareşalul Antonescu ar fi fost „plimbat" prin Odesa printr-o cuşcă, ca să-l vadă populaţia...

G.B.: - Nu este adevărat! La Odesa a fost expus populaţiei *profesorul Alexianu*, guvernatorul Transnistriei, dacă într'o cuşcă sau nu, asta nu mai ştiu... Cred că la ora actuală cea mai bună sursă privind detenţia lui Antonescu la ruşi, ar putea-o constitui băiatul generalului Pantazi, care trebuie să se afle în Germania, la München[1]. În orice caz, imediat după sosirea sa în Rusia, Antonescu a declarat ruşilor, că „***Numai el este vinovat, căci a fost un dictator, el este singurul responsabil pentru tot ce s-a întâmplat, ceilalţi nu au făcut altceva decât să-i asculte ordinele***". Desigur a dat această declaraţie în intenţia de a-i salva pe ceilalţi, care erau deţinuţi de ruşi. Ruşii în schimb i-au cerut altă declaraţie, că „***se desolidarizează de Hitler şi îi pare rău de ce a făcut şi pe ce cale a mers***"... Antonescu a refuzat NET să dea această declaraţie. Neobţinând-o, l-au dus la Liublianka, închisoarea centrală a NKVD-ului, unde au încercat să-i facă un fel de „spălare a creierului", cum se cheamă acum... Antonescu era însă un încăpăţânat, ca atare nu au reuşit să obţină nimic de la el. În schimb mi s-a spus, că mareşalul Antonescu s-ar fi aruncat cu capul de pereţi ca să se omoare[2]. Nu ştiu dacă faptul este real, sau este o dramatizare, cum se obişnuişte din păcate la noi... Adică, repet, în declaraţia dată, *Antonescu se declara singurul răspunzător pentru cele întâmplate, asumându-şi toate consecinţele, care au decurs din acţiunile sale*. Pe urmă ruşii l-au readus în România, în acelaşi tren cu soţia sa Maria, dar pe care el n-o mai revăzuse după arestarea sa. Şi ea fusese deţinută, în perioada 1944-1946, la Lublianka. Acum am auzit că surorile *Samuelly*, ar fi obţinut ulterior confidenţe de la Maria Antonescu, privitoare la cele întâmplate în detenţie lui Antonescu. Ei

bine, eu nu cred în autenticitatea acestor mărturii, cum nu cred nici în memoriile, foarte dubioase de altfel, ale lui *Ivor Porter*.

L.V.: - Surorile Samuelly afirmă că Maria Antonescu le-ar fi spus, că „*în detenție, la Moscova, ruşii i-ar fi propus mareşalului Antonescu să accepte să redevină prim ministru, dar într-un guvern obedient Sovietelor şi cu Carol al II-lea ca rege*“, este posibil să fi stat aşa lucrurile?

G.B.: - Nu cred în aceste mărturii![3] Nu văd cum ruşii i-ar fi putut cere lui Antonescu aşa ceva. Dar în privința lui Carol al II-lea, da, ceva adevăr există. Chiar în tratativele de la Stockholm, Semenov i-a pomenit lui Fred Nanu de Carol al II-lea, ca o „alternativă“ la Regele Mihai. ***Atunci de fapt toți vroiau să facă carieră cu înfrângerea României***. Gafencu vroia cu orice preț, în calitate de fost ministru al României la Moscova, să fie el trimis cu un avion la Moscova, să trateze el armistițiul... Tătărescu se agita şi el, ca nu cumva să piardă un viitor post ministerial important în guvernul de după armistițiu...

L.V.: - Petru Groza i-a satisfăcut această vanitate... Dar de ce îl preferau ruşii pe Carol al II-lea, Regelui Mihai?

G.B.: - Pentru un motiv foarte simplu, spre deosebire de Regele Mihai, Carol al II-lea ar fi fost în stare de orice ca să-şi păstreze Tronul... Ruşii aveau nevoie nu de Regele Mihai, ci de Carol al II-lea, dar văzând opoziția partidelor politice din România la revenirea lui Carol al II-lea, au abandonat această opțiune. De un rege în fruntea țării au avut nevoie doar până s-a semnat Tratatul de Pace de la Paris. Aşa au putut demonstra Occidentului, că în România este un regim „democratic“. *România a fost de fapt prima țară comunizată din Estul Europei*, începând cu data de 6 martie 1945, instaurarea guvernului Petru Groza. Ivor Porter susține în memoriile sale, că *Stalin era stânjenit de Regele Mihai, căci acest rege rezistent îi crea mari probleme...* Pentru mine, toate aceste lucruri spuse de Porter, sunt derizorii, căci Stalin ştia foarte bine ce are de făcut, numai că el a acționat metodic, calculat. În fond s-a mai văzut undeva un stat comunist având în fruntea sa un rege??! *Este o minune că Regele Mihai a mai putut domni încă trei ani şi patru luni după 23 August 1944...*

L.V.: - Cum vă explicați acest lucru?

G.B.: - Explicația este totuşi simplă, ruşii şi Groza aveau nevoie de încheierea Conferinței de Pace de la Paris. În martie 1947 ea s-a încheiat şi în septembrie 1947 tratatul a fost ratificat de România. Din acel moment a început numărătoarea inversă pentru debarcarea Regelui. De fapt, până la abdicarea sa, au mai trecut numai trei luni, la 30 decembrie 1947 totul era terminat. Regele oricum ajunsese pentru Groza şi Stalin un mare anacronism, vă întreb încă o dată, dle Vălenaş, unde ați mai văzut o țară comunistă condusă de un rege?

L.V.: - Nu am mai văzut, dar s-ar putea să o vedem pe viitor, la România mă refer... Este totuşi un mister, nerezolvat nici până în ziua de astăzi, de ce a refuzat în fond mareşalul Antonescu să facă el armistițiul cu ruşii?

G.B.: - Mareşalul a fost supus unor presiuni concertate, să încheie el armistițiul. Presiunile veneau din două direcții. La 20 august 1944, Opoziția i-a cerut să facă *el* acest armistițiu. Pe front, generalul Racoviță, permițând înaintarea trupelor sovietice în breşa dintre Iaşi şi Târgu Frumos, făcea indirect alte presiuni asupra lui Antonescu. Toate aceste lucruri nu au fost făcute ca să cadă Antonescu, ci pentru a exercita asupra lui o presiune constantă, ca el să încheie armistițiul cu ruşii. Antonescu ar fi făcut armistițiul numai în condițiile sale, fără a accepta sugestii sau presiuni din partea altora. Din moment ce nemții erau garanții frontierelor României, iar în august 1944, în mod evident, nu-şi mai puteau ține acest angajament, Antonescu nu se mai simțea obligat să lupte alături de ei. Ce nu vroia însă, cu nici un preț, era ***să lupte contra nemților, adică să înfigă baioneta în spatele fostului aliat***! Asta deci l-a împiedicat pe Antonescu să facă un act aşa cum a fost făcut până la urmă, la 23 August 1944. Nouă, românilor, nu ne place niciodată să fim vinovați, dar ***credeți că Germania ne va ierta vreodată pentru ce le-am făcut noi?*** În Germania s-au scris foarte multe cărți istorice, care vorbesc de „trădarea României“... Astăzi Germania este, de departe, prima putere în Europa, iar ea îşi va rescrie istoria în 10-20 de ani. Ea încă suferă de un „complex de vinovăție“. Dar nu va dura mult până când ea va ieşi din această situație şi se va spune adevărul despre cum s-a declanşat cel de al doilea război mondial, ce vini are fiecare... Deschid o paranteză, acum

nu este admis să se amintească că *prima purificare etnică masivă* nu a făcut-o Milosevici, ci ruşii şi aliaţii lor, care au „purificat“ 15 milioane de germani din Prusia Orientală, Pomerania, Silezia şi Sudeţi. Aceşti 15.000.000 de oameni au trebuit să plece, lăsând 3.000.000 de morţi pe drum... Mâine lucrurile acestea nemţii le vor proclama cu tărie. Dar vor mai proclama ceva: TRĂDAREA ROMÂNIEI DIN 1944! În fond mareşalul Antonescu nu refuza armistiţiul, ***el a refuzat să tragă în camarazii de arme***...

L.V.: - Ce vă face să credeţi că germanii s-ar fi retras de bunăvoie în 15 zile, aşa cum spera Antonescu şi România nu ar fi avut soarta Ungariei, ocupată complet de nemţi în martie 1944 (operaţiunea *Margarethe I)*[4]?

G.B.: - După cum am mai spus, dat fiind că nemţii retrăgeau trupe de pe frontul românesc pentru a întări sectorul central, s-ar fi putut crede că ei ar fi acceptat un fel de punere „în paranteză“ a frontului românesc. În fond acceptaseră deja o punere în paranteză a frontului finlandez.

L.V.: - Dar nici această „punere în paranteză“ a frontului finlandez, nemţii nu au respectat-o în final...

G.B.: - Da, este adevărat. nemţilor li s-a cerut să se retragă din Finlanda spre sud, dar ei s-au retras spre Vest, pentru că nu vroiau să slăbească poziţiile lor de apărare din Norvegia, căci depindeau de livrările de fier şi oţel suedez. Au fost ciocniri între nemţi şi finlandezi, pentru că finlandezii, la cererea ruşilor, nu vroiau ca nemţii să meargă spre nord-vest, spre Narvik.

L.V.: - Şi-a dat oare Antonescu cuvântul de onoare lui Hitler, că va merge alături de el până la capăt?

G.B.: - Nu! Noi aveam cu nemţii o alianţă de fapt şi de drept. Antonescu considera o chestiune dezonorantă să tragi în spatele aliatului. Aicea intră cuvântul de onoare de care se vorbeşte atât de mult astăzi. Se vorbeşte că Antonescu şi-a dat cuvântul de onoare lui Hitler că va rămâne alături de el, indiferent de situaţie... Nu, nu este adevărat! Onoarea era angajată, fără să existe un angajament scris sau verbal, era garantat un comportament loial faţă de un aliat. *Cu alte cuvinte, să nu i se întâmple ce i s-a întâmplat lui Mihai Viteazu la*

Câmpia Turzii! Antonescu nu vroia să înfigă pumnalul în spatele unui aliat...

L.V.: - Cu alte cuvinte onoarea de militar a lui Antonescu a venit în contradicție cu interesul României la 23 August 1944?

G.B.: - Noi în fond am negociat, din 1943, atât cu americanii, cât şi cu englezii şi ruşii, fără ca Antonescu să ceară permisiunea lui Hitler! Antonescu a dorit ca România să iasă ***onorabil*** din război, după dezastrul de la Cotul Donului... Şi este foarte important să ieşi onorabil din război (...). ***Credeți că pe viitor, prima putere de acum a Europei, Germania, va avea încredere în România şi Italia, care de două ori au trădat, şi în primul război mondial şi în cel de al doilea***? Astea sunt pete care rămân neşterse atunci când istoria se simplifică. Sigur că cei care au făcut actul de la 23 August 1944 aveau cele mai bune intenții! Interesul lor era să scoată România măcar cu o zi mai repede din război, crezând că acest lucru va fi răsplătit de Aliați. Simplificând lucrurile - şi istoria are darul de a simplifica totul - România va fi țara care a deschis calea comunismului în sud-estul şi centrul Europei. Istoria simplifică totul. De pildă astăzi se mai gândeşte cineva că în Bastilia, când au luat-o „revoluționarii" francezi, nu erau decât şapte amărâți, şi aceia de drept comun?

L.V.: - Când vă referiți că România a deschis calea comunimului în sud-estul Europei, vă referiți la Bulgaria, ocupată rapid de sovietici (în ciuda faptului că îşi declarase neutralitatea) după 23 August 1944?

G.B.: - Nu numai la Bulgaria. La Iugoslavia, la Albania, la Ungaria şi la Cehoslovacia. Aceste țări au fost ocupate de trupe sovietice - consecința actului de la 23 August 1944! De la linia Focşani-Nămoloasa-Galați, trupele sovietice au înaintat în câteva săptămâni, fără să tragă un glonț, până în Munții Apuseni. ***A fost cea mai mare victorie teritorială obținută de Soviete în cel de al doilea război mondial***!... Desigur, ruşii afirmau că ei „eliberează" acest teritoriu, dar adevărul este că nimeni nu i-a împiedicat să-l elibereze...

Note

[1] *Ion Pantazi, înainte de a muri, pe data de 29 octombrie 1995 mi-a acordat la München un lung interviu, în care s-a referit şi la condiţiile de detenţie pe care le-a avut în URSS, mareşalul Ion Antonescu. Acest interviu a fost publicat în revista DORUL, numerele 122 şu 123/ ianuarie şi februarie 2000, de asemenea în cartea subsemnatului „În slujba Patriei, convorbiri cu Ion Pantazi", editura „Dorul", 2000, 172 pp. Ion Pantazi (1920-1996) a încetat din viaţă la München, la 9 august 1996.*

[2] *Mai bine informat în această chestiune, Ion Pantazi a afirmat în 1995, că mareşalul Antonescu ar fi încercat să se sinucidă, spânzurându-se cu nişte fâşii făcute din cearceaful său. Descoperit imediat de Mihai Antonescu şi Picky Vasiliu, a fost salvat... Nu avem însă confirmarea acestui fapt dintr-o sursă independentă, sovietică de pildă.*

[3] Şi Ion Pantazi consideră neverosimilă afirmaţia surorilor Samuelly.

[4] Înaltul Comandament al Armatei Germane (OKH) elaborase din timp planul „Margarethe II", ocuparea militară a României, însă Hitler l-a pus definitiv în conservare, devenind neoperaţional, din cauza încrederii totale pe care o avea în mareşalul Ion Antonescu. Un lucru este cert, la 23 august 1944 planul „Margarethe II" nu a mai putut fi pus în practică, fiind abandonat de peste un an şi ceva... Adolf Hitler a fost total surprins de cele întâmplate la 23 august 1944 în România, deşi servicile secrete germane, Legaţia Germaniei de la Bucureşti cât şi conducerea Grupului Etnic German din România (personal am primit această informaţie de la Fritz Clos) au trimis rapoarte din timp, că „la Bucureşti se pregăteşte ceva şi mareşalul Antonescu ar putea fi răsturnat printr'un complot pornit de la Palat"...

Bilanțul Actului de la 23 August 1944

Liviu Vălenaş: - Cum ați caracteriza în concluzie actul de la 23 August 1944?

Gheorghe Barbul: - Lovitură de stat nu a fost, sau nu tocmai o lovitură de stat, căci actul a fost făcut de Regele Mihai, a cărui tată, Carol al II-lea, îi dăduse toate împuternicirile lui Antonescu, ca atare fiul său avea tot dreptul să i le retragă. Nu a fost nici ceva constitituțional, căci Constituția nu mai exista, existau doar stări de fapt. În realitate, desigur, Antonescu a fost înlăturat de la putere cu forța, dacă asta înseamnă lovitură de stat, e greu de spus...

L.V.: - Iar bilanțul?

G.B.: - Este greu de făcut un bilanț. Între 8 şi 9 octombrie 1994 am participat la un simpozion la Bucureşti, consacrat acestui act (se împlineau în acel an, 50 de ani de la 23 August 1944), unde concluzia cvasi-generală a fost că „***prin Actul de la 23 August 1944, România a scurtat războiul cu 6 luni***"... Cu alte cuvinte, noi i-am ajutat pe ruşi şi pe Aliați, să câştige războiul cu 6 luni mai devreme. Nu cred că acesta a fost scopul celor care au făcut actul de la 23 August 1944. Cred că scopul lor era să facă ceva în favoarea României. În 1949, Niculescu Buzeşti mi-a trimis o scrisoare de la Washington, în care spunea printre altele: „*Atunci când România va fi liberă, singurul lucru cu care ne-am putea prezenta este actul de la 23 August 1944*". Nu ştiu unde ne-am putea prezenta acum să revendicăm ceva pe baza acestui act... Nu vom obține nimic! Gheorghe Tătărescu a declarat pe de altă parte, în 1945, că „*Acest angajament va produce roade*"... Nu a produs decât morți! Eu nu cred deci că pentru România s-a câştigat ceva cu 23 august 1944. Se spune că dacă nu era 23 august 1944,

tăvălugul rusesc ar fi trecut peste noi, fără să putem rezista pe linia Focşani-Năməloasa-Galaţi şi nici pe Carpaţi. Poate... Dar tăvălugul rusesc a trecut peste Ungaria. Se găseşte Ungaria într-o situaţie mai proastă decât noi astăzi? Dincontră, Ungaria a fost primită în NATO, mâine va fi primită în Uniunea Europeană, pe când România nu... Războiul are inconvenientele sale. Eu cred, poate nu am dreptate, că în ciuda bunei credinţe a celor care au făcut actul de la 23 august 1944, ***acest act este un eşec***...

Dar să-mi fie permis să mă refer la mărturii mult mai autorizate decât a mea. Primul care şi-a dat seama de consecinţele actului de la 23 august 1944 a fost Winston Churchill. El a fost, după spusele celor care au putut consulta arhive încă secrete britanice, supus unei presiuni constante în ultimele luni (de dinainte de actul de la 23 august 1944), din partea statului major englez, care îi cerea să-l convingă pe Roosevelt, să nu mai insiste pentru ieşirea României din război, deoarece acest lucru ar fi dus inevitabil la ruperea frontului în Balcani şi deschidea drumul Armatei Roşii spre Constantinopol! Churchill a cerut deci în grabă lui Stalin să-l primească la Kremlin. Dictatorul sovietic însă l-a ţinut timp de 5 săptămâni la uşă, până când trupele sale consolidaseră efectele produse de actul de la 23 august 1944. La 4 octombrie 1944, premierul britanic i-a prezentat lui Stalin celebrul petec de hârtie prin care cedează, de fapt România, Bulgaria, Iugoslavia şi Ungaria Uniunii Sovietice, refuzând astfel Moscovei o ieşire la Mediterana.

Al doilea om de stat care a dezavuat actul de la 23 august 1944, a fost Iuliu Maniu, a cărui influenţă a dus la realizarea acestui act. În telegrama sa din 9 decembrie 1944, *Burton Berry*, relatează convorbirea cu şeful Partidului Naţional Ţărănesc, care i-a declarat, că „***Dacă ar fi ştiut că sovieticilor li se va da mână liberă în aplicarea armistiţiului, el nu l-ar fi sfătuit pe Rege să-l încheie!***“ El, adică Maniu, continuă Berry în raportul trimis la Washington, „***a susţinut că datorită insistenţelor sale şi acţiunii române care a rezultat din ele, au împins, de fapt, frontul de pe linia Focşani-Năməloasa-Galaţi - care ar fi putut fi menţinută încă mult timp - până la porţile Budapestei***“. Iuliu Maniu a adăugat, că el, „***în trecut, era convins că puterile democratice vor menţine România independentă şi***

suverană... Din contra, se pare că Rusia Sovietică a proiectat, în mod deliberat, să facă din România o țară comunistă, în timp ce puterile democratice privesc în liniște evoluția"...

Este de mirare că această declarație, prin care Maniu își exprima regretul de a fi împins la încheierea armistițiului şi prin care el confirmă posibilitatea de a rezista pe linia Focşani-Năməloasa-Galați şi prevedea comunizarea țării, *să nu fie aproape niciodată menționată de istoricii de la Bucureşti*, care se cred obligați să aducă elogii realizatorilor actului de la 23 August 1944? Nu cred că Maniu, în anii de viață care i-au mai rămas între întrevederea sa cu Burton Berry şi moartea sa în închisoarea din Sighet, să-şi fi schimbat părerea.

L.V.: - Atunci insinuați că doar Stalin a câştigat foloase din Actul de la 23 August 1944?

G.B.: - Nici Stalin nu a câştigat în final prea mult. A înaintat cu armatele sale până în inima Germaniei, dar acolo a fost oprit. Țările mici pe care le-a ocupat, le-a transformat în colonii bolşevice, căci la atât îl ducea mintea sa de țăran; „*acolo unde este cizma sovietică, acolo va fi şi comunism*". Troțki, un cap mai luminat, vorbea de „revoluția mondială", iar această revoluție ar fi avut şanse cu el la cârma Rusiei, dar nu cu Stalin! Stalin ar fi putut să aibă toate țările industrializate din Europa sub conducerea sa, instalând guverne de tip *Front Popular* în Portugalia, Franța, până în Italia, dar el avea un concept mai limitat, „*unde soldatul, acolo comunismul*", care vine de fapt dintr'un concept feudal; „*a cui este regiunea, acela impune religia*"... Stalin trebuia să instaleze peste tot în Europa, care şi aşa era înțesată de comuniști, guverne de „front popular" şi astfel americanii ar fi plecat. Nu mai făceau Pactul Atlanticului de Nord! Şi până la urmă ar fi părăsit Europa. N-ar mai fi avut în Lumea Veche decât un singur sprijin: Marea Britanie. Cu ajutorul industriilor germană, franceză şi italiană, URSS ar fi devenit fără îndoială cea mai mare putere a lumii şi calea spre *revoluția mondială* ar fi fost deschisă. Dar Stalin nu putea accepta ideea de a nu fi stăpân absolut pe spațiul pe care îl domină. Ideea că ar fi trebuit să tolereze aliați, deci de a duce o politică subtilă, nu intra în vederile sale.

L.V.: - Să acceptăm prin absurd ideea că România ar fi putut rezista pe linia Focşani-Năməloasa-Galaţi, acest fapt ar fi putut modifica soarta ulterioară a României?

G.B.: - *Dacă am fi rezistat până în februarie 1945, până la conferinţa de la Yalta, alta ar fi fost linia de demarcaţie între americani şi ruşi în Europa*!

L.V.: - Cu Moldova integral ocupată de ruşi, s-ar mai fi retras ei vreodată de acolo? Mă îndoiesc...

G.B.: - De ce să nu se retragă? În fond s-au retras din Austria şi din Iran, pe care le ocupaseră în cel de al doilea război mondial. Antonescu spunea tot timpul, că „***el nu sare din avion fără paraşută***", iar când era tot timpul presat să încheie un armistiţiu cu ruşii, răspundea, ca „***să te sinucizi, întotdeauna mai este timp***"... Eu acuma îi dau dreptate Mareşalului. Culmea este că în 1944 eram de altă părere şi anume stăruiam şi eu să se încheie odată acest armistiţiu cu ruşii. În cartea lui Aurel Simion, este reprodusă o telegramă expediată de mine de la Madrid, în 1944, în care ceream urgentarea tratativelor pentru încheierea armistiţiului. Adevărul este acum că nu ne mai rămâne decât să facem tot fel de ipoteze, „ce ar fi fost dacă"... Antonescu are însă un avantaj faţă de Maniu şi Rege (cei care s-au proclamat artizanii actului de la 23 august 1944). El, nefăcându-l, nu are nici o responsabilitate pentru urmările lui. Suntem deci liberi să facem tot felul de ipoteze neverificabile... Sunt sigur că dacă noi continuam să ne batem pe Carpaţi, ruşii nu treceau! Buzeşti mi-a scris în 1949, că „***dacă aveam numai 1% şanse de a ne ameliora situaţia printr-un 23 August 1944, trebuia acest act făcut***"... Eu i-am răspuns, tot în 1949, că „***Dacă aveam numai 1% şanse să rezistăm pe linia Focşani-Năməloasa-Galaţi, trebuia să ne batem pe ea***"...

L.V.: - Aţi vorbit de o rezistenţă românească prelungită pe Carpaţi, dar nu apăra atunci România, Ungaria ? În fond Ungaria avea tot versantul occidental al Carpaţilor Orientali...

G.B.: - Sunt argumentele lui Neagu Djuvara, cel care a plecat cu avionul, la 23 august 1944, la Stockholm, trimis de Mihai Antonescu. El afirmă că o rezistenţă pe Carpaţi era un nonsens. Eu sunt de altă părere. Chiar dacă noi ne retrăgeam pe Carpaţi, tot am mai

fi păstrat un teritoriu liber românesc, sudul Transilvaniei şi Banatul. Tot mai bine decât nimic!

L.V.: - Fostul dv. coleg din Biroul Cifru, *Camil Demetrescu*, a declarat, cu puțin timp înainte de a muri, că „*Actul de la 23 August 1944 a fost o reuşită totală*"...

G.B.: - M-a amuzat această declarație! Camil Demetrescu susține în acel interviu, că *organizatoric actul a fost o mare reuşită, dar... l-au sabotat ruşii*!? Organizatoric, da, poate că a fost o reuşită, deşi a atârnat la un moment dat de un fir de ață, după cum chiar Regele Mihai recunoştea recent, într-un interviu acordat chiar dv. Cât priveşte „sabotarea" Actului de la 23 August 1944, asta este un nonsens, la ce ne puteam aştepta de la ruşi? Ne puteam aştepta la altceva? Dacă vreți, hai să spunem lucrurilor pe nume; ***motivul principal pentru care Antonescu nu a făcut el armistițiul, a fost neîncrederea sa totală în ruşi***! Îmi aduc aminte că prin 1943-1944, Solomon, tatăl lui Gigi Solomon[1], care era foarte bun prieten cu Iuliu Maniu, venea şi-mi aducea diferite scrisori şi documente de la Maniu, pe care eu trebuia să le înmânez Mareşalului. Solomon uza de filiera prin mine, pentru că era mai simplu şi mai sigur. Ei bine, el mă lua câteodată la o parte şi mă întreba: „***Dle Barbul, Dumneata crezi în GOGORIȚA RUSEASCĂ?***" ***Asta este propagandă fascistă!***"... Asta era atmosfera atunci. În 1937, la mitingurile electorale ale PNȚ-ului, Ion Mihalache defila cu pumnul strâns. Ideea era ca şi în România să se instaleze un fel de guvern de front popular. Maniu nu era de stânga, dar se credea nevoit să se inspire din exemplul francez. Carol al II-lea avea şi el planurile sale, de a lăsa dreapta să se sfâşie, ca apoi să preia liniştit puterea. Revenind la atmosfera din rândul partidelor istorice, în anii 1943-1944, mulți vroiau să creadă că o eventuală neîncredere în ruşi ar fi complet nejustificată. Cât de mult aveau să se înşele aceşti lideri politici, au constatat-o de fapt pe propria piele, după 23 august 1944!...

L.V.: - Un lucru este deosebit de clar, ***pentru Germania actul de la 23 August 1944 a fost o catastrofă imensă***, mai mare chiar decât cea de la Stalingrad şi Cotul Donului! Nu degeaba un film produs de televiziunea sud-germană în 1995, conscrat acestui act şi consecințelor

sale dramatice asupra armatelor germane, se intitula „*Stalingradul de pe Dunăre*“...

G.B.: - Cum pot fi evaluate toate aceste „merite“ azi, în lumina celor întâmplate? Nu constituie ele oare în majoritatea lor, puncte de acuzare împotriva actului din 23 August 1944.

L.V.: - Indiferent din ce unghi am privi actul de la 23 August 1944, indiferent cât am mai discuta asupra sa, un lucru, după mine, este cert, fără acest act, România nu ar fi recăpătat Transilvania de Nord, dată ca un fel de „premiu“ de anglo-americani şi sovietici, pentru acest act... Dv ce părere aveți, d-le Barbul?

G.B.: - Nu sunt deloc de acord. Din martie 1944 Ungaria nu mai exista. Posibilitatea de a o atrage de partea Uniunii Sovietice dispăruse. Menținerea administrației maghiare în Transilvania de Nord, simbol al unei eventuale bunăvoințe sovietice la Conferința de Pace de la Paris, devenise inutilă. Deci Moscova „a dat“ nordul Transilvaniei lui Groza, sperând că întăreşte astfel regimul său, nu în compensație pentru actul de la 23 August 1944. Americanii şi englezii ne promiseseră şi ei restituția „in integrum“ a teritoriilor pierdute datorită arbitrajului de la Viena.

L.V.: - Cu toate acestea, rămân la părerea mea, că Aliații au acordat nordul Transilvaniei României pentru „bună purtare“ (a se citi, actul de la 23 August 1944). Să nu uităm că lobby-ul maghiar a fost întotdeauna net superior celui românesc (cel românesc, după 1919, a fost practic complet absent...) şi pe urmă s-a văzut ce s-a întâmplat la Conferința de Pace de la Paris, când Ungaria, văzând că nu poate primi Transilvania de Nord, a venit cu o altă propunere, surprinzătoare, care a prins practic pe picior greşit delegația română: să primească măcar oraşele de graniță Satu Mare, Oradea şi Arad (ultimul, după arbitrajul de la Viena, rămăsese în România). Ei bine, această propunere s-a bucurat de votul a două delegații anglo-saxone (unde lobby-ul maghiar era foarte puternic) şi propunerea a fost respinsă în final cu majoritate de voturi şi în special datorită poziției intransigente, antimaghiare, a URSS-ului. Însă şi poziția acestei țări a fost duplicitară până în acel moment, ajunge să ne gândim, că în perioada 1945-1947, amabasadorul URSS-ului la Budapesta, promitea guvernului maghiar, că Uniunea Sovietică va fi favorabilă, la

Conferința de Pace de la Paris, rămânerii Transilvaniei de Nord în componența statului maghiar. Cu alte cuvinte, chestiunea a stat pe muchie de cuțit şi fără actul de la 23 August 1944, România pierdea Ardealul de Nord. Cel puțin asta este părerea mea... Pe de altă parte, nu credeți că este regretabil, că şi până în ziua de astăzi în România, în loc să se discute la rece despre Actul de la 23 August 1944, discuțiile alunecă invariabil în patimă politică (şi nu numai politică)?

G.B.: - Este foarte regretabil! Mai ales este regretabil că azi în România, se polemizează pe baza Actului de la 23 August 1944, doar ca să fie atacat Regele Mihai şi partidele politice care au realizat atunci acest act. Dacă, prin absurd, mareşalul Antonescu ar avea ceva de spus astăzi, ***ar fi alături de Regele Mihai şi nu alături de aceia, care în numele său, îl atacă pe fostul suveran***! Ar fi şi culmea ca mareşalul Antonescu să țină partea celor care l-au asasinat, adică să țină partea comuniştilor (împotriva cărora a luptat toată viața) şi care acum se erijează în „apărătorii" memoriei sale!...

L.V.: - Fiindcă ați deschis această paranteză, nu vi se pare complet imoral, ca aceia care l-au asasinat în 1946, sau urmaşii lor direcți, îi ridică statui, botează cu numele său străzi, bulevarde şi piețe şi aşa mai departe?

G.B.: - ***Mareşalul Antonescu nu are nevoie să fie reabilitat de călăii săi***! *Dacă i s-ar ridica statui de oameni ca mine, care am fost alături de el, da, nu ar fi imora*l! Ar fi din contră ceva firesc. Dar ceea ce se întâmplă astăzi în România, cu aşa zisa „reabilitare" a Mareşalului, demonstrează încă o dată lipsa totală de ținută morală a comuniştilor, care conduc şi astăzi țara. Adică, după ce au fost părtaşi la moartea Mareşalului, acum îi ridică statui. Fac acest lucru din interese pur politicianiste, şi anume ca să fie atacat Regele Mihai şi ideea restaurării monarhiei în România. Dar de ce le este frică, adică de această restaurare monarhică, s-ar putea să nu scape! Aşa zisa „reabilitare" a lui Antonescu nu este însă ceva nou. A început încă de pe vremea lui Ceauşescu. În Italia lucrau cu mare spor la această „operă" ***I.C.Drăgan*** şi ***Mihai Pelin***. Desigur, se pune întrebarea, de ce avea nevoie Ceauşescu de Mareşal? Am impresia că atunci când Ceauşescu a devenit naționalist, hai să zicem chiar patriot, în opoziție cu interesele URSS-ului, a avut nevoie de un model... Avea nevoie de

cineva cu care să se compare. Iar Antonescu a răspuns cel mai bine dorinţei sale de independenţă faţă de Moscova. Ceauşescu insinua chiar, că el continuă *mai bine* opera lui Antonescu, dat fiind că rezistă mai eficient presiunilor Moscovei. Pentru Ceauşescu, Antonescu era util în felul lui, cum util le este şi celor care astăzi îi ridică statui în România. Le este util, fără a avea nici o afecţiune faţă de Mareşal. Din cărţile lui Aurel Simion, reiese că Antonescu fusese deja parţial „reabilitat“ sub Ceauşescu. Această carte nici nu ar fi putut să apară dacă Ceuşescu nu ar fi fost de acord!... Drăgan în schimb continua să publice cu sârg în Occident cărţi despre Antonescu, de ce? ca noi, cei din Exil, să ne certăm la nesfârşit pe marginea lui 23 august 1944... Este acum inutil să mai avem o discuţie pasionată despre acest subiect, căci nu mai putem schimba nimic. Iar discuţia este pasionantă şi pătimaşe, pentru ambele părţi. În fond, dacă cei care au făcut Actul de la 23 august 1944, şi mă refer la liderii partidelor istorice din România şi fostul Rege, nu l-ar ataca pe Antonescu, noi nu am mai avea de răspuns la atacuri... Ca să se justifice, aceşti oameni, spun lucruri neadevărate, iar noi reacţionăm cu enervare. Este păcat că ne pierdem vremea în astfel de dezbateri sterile. Oare acum în România, de ce NIMENI nu pune în valoare simbolicul gest al lui Iuliu Maniu, care după ce a depus mărturie în procesul Mareşalului, s-a dus la boxa acuzaţilor şi i-a strâns mâna? Acest gest spune tot... Acei care au fost în 1944 alături de Maniu, de ce nu au acum aceeaşi înţelepciune?

L.V.: - Revenind, după această paranteză mai lungă legată de recepţionarea personalităţii lui Ion Antonescu azi în România, este adevărat că Actul de la 23 August 1944 a fost devansat cu trei zile din cauza iminentei plecări a Mareşalului pe frontul din Moldova?

G.B.: - Nu! Acţiunea trebuia să aibă loc într-adevăr pe data de 26 august 1944. Baronul Stârcea, care devenise de câteva luni Mare Vânător al Palatului (un titlu, care trebuia să ascundă pentru Antonescu faptul că tot el era Mareşalul Palatului), a declarat, că aflând că Antonescu urmează să plece pe front, au devansat acţiunea cu trei zile. Nu este adevărat! Stârcea spune că a aflat de iminenta plecare a mareşalului Antonescu pe front, de la şeful cabinetului său militar, colonelul Radu Davidescu, într'o discuţie la Snagov. ***Nu, nu este adevărat, Stârcea nu l-a văzut pe Davidescu la Snagov, m-a***

văzut pe mine! Colonelul Davidescu nu mergea la Snagov, decât dacă Bucureştiul era bombardat (ziua bombardau americanii, noaptea englezii), în rest Davidescu lucra la biroul său de la Preşedinţie. În ziua de 22 august 1944 m-am dus la Snagov pe la orele 8 dimineaţa şi m-am întâlnit cu baronul Stârcea. Acesta mă întreabă: „***Mareşalul face sau nu face armistiţiu?***“ Eu i-am spus: „***Stai, Domnule, că situaţia nu este aşa de disperată, ne retragem pe linia Focşani-Năməloasa- Galaţi şi o să mai vedem***“... Stârcea mi-a răspuns atunci : „***Dacă nemţii se retrag pe această linie, noi armistiţiu nu mai putem face!***“... şi a adăugat: „***Atunci nemţii vor fi prea aproape de Bucureşti, trebuie opriţi să vină pe această linie***“...

L.V.: - În după amiaza zilei de 23 august 1944, la Palat nu au venit nici Maniu, nici Brătianu, ce s-a întâmplat în realitate?

G.B.: - Brătianu nu a putut fi găsit, pentru simplul motiv că era într'o „galantă companie“... Maniu în schimb a putut fi găsit, dar a refuzat să vină, spunând că va veni dimineaţa. Dimineaţa când a venit, în ziua de 24 august 1944, i-a spus lui Buzeşti: „***Eu mă rezerv***“... La care Buzeşti, enervat, i-a replicat imediat: „***Nu se poate să vă rezervaţi, noi suntem în prima linie, iar dv. trebuie să figuraţi printre miniştri!***“...

Note

[1] Gigi Solomon, secretar de legaţie, subaltern al lui Gheorghe Barbul la Direcţia Cabinetului din Ministerul Afacerilor Străine

Liviu Vălenaş: - Să presupunem, prin absurd, că în urma audienţei la Palat, din data de 23 august, Regele şi cei de acolo ar fi decis să nu-l aresteze pe Mareşal, lăsându-l să rezolve *el* situaţia cum poate... Ce credeţi că ar fi făcut în continuare Ion Antonescu, rămas la conducerea Statului cu depline puteri?

Gheorghe Barbul: - Intrăm în domeniul supoziţiilor. Dacă Antonescu ar fi ieşit de la Palat, ar fi încercat să retragă trupele pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi. Să nu uităm că dăduse ordin în acest sens încă de la 21 august 1944. Nu ştiu dacă ar fi reuşit cu debandada de pe frontul din Moldova. Pe frontul din Moldova nu s-ar mai fi dus, asta este *legenda* lui Stârcea, ca să justifice arestarea lui Antonescu. Pe urmă, este posibil că după ce s-ar fi oprit pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi, le-ar fi cerut nemţilor să părăsească paşnic România în 15 zile. Chiar în dimineaţa zilei de 23 august 1944, Mihai Antonescu l-a informat pe Carl Clodius, reprezentantul economic al Germaniei la Bucureşti, că mareşalul Antonescu doreşte să ceară retragerea trupelor germane în 15 zile. Mareşalul se baza pe faptul că Germania se lupta din plin pe două fronturi, nu le mai trebuia un al trelea front, în sud-estul Europei. Pe urmă, noi economic nu mai reprezentam mare lucru pentru nemţi. La început, da, am fost foarte interesanţi, pentru că convenţiile noastre economice ne obligau să le livrăm 4.000.000 tone de petrol pe an. Cu excepţia primului an 1941, noi nu le-am livrat niciodată această cantitate: în 1944 de abia mai puteam să le livrăm 1.000.000 de tone petrol, din cauza bombardamentelor anglo-americane asupra zonei Ploieşti. Nemţii aveau petrol proaspăt descoperit în Ungaria şi în plus produceau milioane de tone de benzină sintetică, extrasă din cărbune. Ca atare, Mareşalul credea că

suntem destul de neinteresanți pentru ei, ca să ne lase în pace, cam cum au făcut cu Finlanda.

L.V.: - Mareşalul Ion Antonescu a fost acuzat de antisemitism, a fost acuzat că i-a deportat pe evreii din România în Transnistria, care este adevărul în această problemă?

G.B.: - ***Antonescu nu era antisemit***! Dar cum spunea Octavian Goga : „*Evreii sunt sarea pământului, dar la noi s-a răsturnat solnița în farfurie*"... Şi era adevărat pentru Maramureş, pentru Satu Mare, pentru Oradea, pentru nordul Moldovei şi pentru Basarabia. Acolo, da, exista un antisemitism şi era explicabil acest lucru. Românii în aceste regiuni aveau ostilitate față de o populație care le era şi ea ostilă. Deci un fel de antipatie reciprocă. *Acum, nimeni, nici de o parte, nici de alta, nu îşi recunoaşte nici o vină*... Regimul lui Antonescu, presat de nemți, a făcut unele greşeli, dar din 1943 a dus fățiş o politică proprie în chestiunea evreiască, în contradicție totală cu ceea ce făceau nemții şi a permis emigrarea a nenumărați evrei în Palestina, via Marea Neagră. Este elocvent cazul lui Aurel Lecca, comisarul pentru problemele evreieşti, condamnat în 1946 la moarte, în „lotul Antonescu", dar, surpriză mare, este grațiat în iunie 1946! De ce? Foarte simplu, ***evreii i-au cumpărat de la guvernul Petru Groza, cu bani grei, viața***... Apoi Lecca a ajuns la închisoare, tot mai bine decât în mormânt... Este amuzant de menționat, că el a fost în aceeaşi celulă cu Stolojan şi Bentoiu. Primul trăieşte la Paris, al doilea a murit. Ei bine, Lecca şi Bentoiu nu făceau altceva decât să se certe la nesfârşit. Bentoiu fusese ministrul Justiției în guvernul lui Guță Tătărescu. Se certau din cauza lui Antonescu, Lecca fiind antonescian, iar Bentoiu anti-antonescian... Deci acest antagonism s-a manifestat şi la puşcărie...

L.V.: - În 1993 a apărut la Bucureşti o carte, avându-l ca „autor" pe Aurel Lecca (de fapt o culegere de depoziții în anchetă), întitulată, „*Eu i-am salvat pe evreii români*", iar această apariție editorială a fost interpretată de directorul departamentului românesc de la postul de radio *Europa Liberă,* Nestor Rateş, ca „*o recrudescență a antisemitismului în România*"[1]...

G.B.: - Astea sunt prostii, aberațiile lui Nestor Rateş! Nu ştiu cât de antisemit era Lecca, dar dacă a fost antisemit, de ce l-au salvat

de la moarte evreii? Probabil titlul cărții spune ce a făcut Lecca în ansamblul activității sale.

L.V.: - Cum ați caracteriza, pe scurt, personalitatea mareşalului Antonescu?

G.B.: - Oamenii politici pot fi clasați în trei categorii: *misionari*, *ambițioşi* şi *arivişti*. Antonescu făcea parte din prima categorie. Cu o doză de paranoia - caracteristică tuturor oamenilor de acest fel - el era covins de a fi predestinat pentru a juca un rol determinant în istorie. *Avea în permanență viziunea imaginii sale, detaşată de ființa lui reală şi proiectată în perspectivă istorică*. Vorbea de el însuşi, ca de Gaulle, la pesoana a treia. Îşi regiza acțiunile şi viața în aceeaşi măsură în funcție de cerințele concrete ale prezentului şi de imaginea ce considera că trebuie să o lase posterității. Dacă a insistat cu energie pentru a obține puterea, ***a fost din convingerea că nimeni altul nu putea mai bine servi țara decât dânsul***. Nu se crampona de putere. A oferit-o în repetate rânduri lui Maniu. Când circumstanțele au cerut-o, s-a prezentat în fața plutonului de execuție, considerându-se şi în acel din urmă moment sub lumina reflectoarelor istoriei.

Când a venit la putere, l-am văzut poate mai puțin ca înainte. Un om aflat la cârma țării, mai ales în timp de război, este în permanență în criză de timp. În clipele când se putea rupe din programele continue, îşi convoca colaboratorii, le punea întrebări scurte şi le cerea un răspuns scurt şi concis. *Ceva mai destins îl vedeam în călătoriile la Hitler*. Dar nici în acele ocazii nu se descreța decât foarte rar. Era un om, cum am mai spus-o, făcut să comande. Nimeni, nici adversarii săi, nu au contestat Mareşalului calitățile sale de soldat şi de strateg. În vremea din urmă se afirmă din ce în ce mai mult că ar fi fost un om politic mediocru. Cu ce se justifică această afirmație? Alături de Mussolini, Antonescu a fost singurul om de Stat, ce şi-a salvat țara de la dispariție, care în primul război mondial a luptat împotriva Germaniei. Grație lui şi respectului avut pentru el de Adolf Hitler, România n-a împărtăşit soarta Iugoslaviei, a Cehoslovaciei şi a Franței. A dus o politică economică, care a permis țării noastre să trăiască într-un relativ belşug în timpul războiului. Pe fostul Rege Mihai l-a pus pe Tron şi l-a păstrat, în ciuda intervențiilor

germane, care s-au manifestat mai ales după răsturnarea lui Mussolini de către suveranul ţării sale. Maniu şi Dinu Brătianu au rămas la cârma partidelor lor, care au continuat să funcţioneze, graţie toleranţei conducătorului Statului. ***În realitate, Ion Antonescu a fost dictatorul cel mai liberal al Europei, dominată de regimuri totalitare***. Aceste performanţe, ar fi putut fi ele realizate de un om politic mediocru?

L.V.: - S-a comentat încă de pe vremea lui Antonescu, dar şi acum, că Ion Antonescu suferea de o boală „gravă". De ce boală suferea Mareşalul?

G.B.: - Da, ştiu, se spunea că suferă de sifilis, chiar că ar fi în faza paralitică. Nu este adevărat! Antonescu suferea de malarie, o formă mai specială. Avea acelaşi germen, care mai târziu, în 1960, l-a omorît pe marele ciclist italian Fausto Coppi. Problema era identificarea acestui germen. Era o incontinuă navetă, între Germania şi România, de chimişti şi medici nemţi. Până la urmă au identificat germenul şi l-au vindecat pe Antonescu. *În august 1944 Mareşalul era perfect sănătos*. Este o prostie afirmaţia unora, că „*ar fi fost indecis la 23 august 1944 din cauza bolii sale*"!... Dar înainte de a se vindeca, când avea o criză gravă, la Bucureşti, se vorbea deja că ar fi deja mort!... „***Este mort, dar este ţinut pe gheaţă pentru că încă nu s-a decis succesiunea sa***"... Deja se discuta cine îi va urma. Unii vorbeau de Dobre, alţii de Valer Pop... Pe mine chiar m-a întrebat un om politic din Opoziţie, care se pretindea foarte bine informat: „***ce decizie au luat nemţii, ştim că Antonescu este mort, pe cine vor pune în locul lui?***" La români zvonurile sunt pâinea de toate zilele. Românii au gură rea, seamănă cu italienii. Cred aprioric când aud ceva rău despre cineva...

L.V.: - Aţi vorbit de cartea lui Aurel Simion („*Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din August 1944*"), dar înainte i se ridicase o „statuie" lui Antonescu, cu cartea „*În slujba Mareşalului*". Cartea prezintă amintirile unui personaj foarte apropiat Mareşalului, dar, care nu-şi dă numele, cine era acest personaj, puteţi să-l „deconspiraţi" acum?

G.B.: - Acest personaj era *colonelul Magherescu*, din cabinetul militar al lui Antonescu. El trăia în România lui Ceauşescu. S-a socotit indicat să nu i se dea numele, nu ca să fie ferit de represalii (Nicolae

Ceauşescu dăduse „lumină verde“ pentru această carte), ci pentru a salva „aparenţele“ faţă de ruşi... Magherescu este la originea a două cărţi, una „*In slujba Mareşalului*“, scrisă de *Larry Watts*, în care este atacat în special Maniu şi una scoasă de I.C. Drăgan, în care este atacat mai ales Regele Mihai. Deci aceste cărţi, scrise pe baza destăinuirilor lui Magherescu, sunt menite să atace pe Regele Mihai şi pe Maniu. ***Eu m-am desolidarizat public de aceşti impostori***, Magherescu, prizonier în România, a fost salvat probabil financiar prin aceste cărţi, dar a trebuit să scrie după cum au vrut cei care le-au comandat. Colonelul Magherescu mi-a scris mai multe scrisori, printre altele mi-a scris, că este momentul să ies din rezerva mea şi să „forţăm“ oarecum propagarea legendei lui Antonescu. Eu am refuzat NET, căci ştiam cine stă în spatele acestei propuneri. Cu oameni ca Iosif Constantin Drăgan, am considerat că nu am nici o afinitate. *Magherescu în cărţile sale, nu s-a dus prea departe, a fost dus*...

L.V.: - L-aţi cunoscut îndeaproape pe Petru Groza?

G.B.: - Da, l-am cunoscut bine... Înainte de primul război mondial, tatăl meu, care avea o poziţie bună la Budapesta, l-a sprijinit deseori cu bani, în perioada când acesta era student la Drept în capitala Ungariei. Petru Groza era mare amator de viaţă mondenă, avea nevoie de bani ca să meargă la chefuri sau la dame... Mulţi cred că Groza a fost un oportunist. ***Nu, Groza a fost un comunist convins!*** Fericirea sau nenorocirea sa a fost faptul că i-a căzut o carte în mână, „*Capitalul*“ lui Karl Marx, iar de la această carte i se trage destinul politic. Până nu a deveni comunist de-a binelea, a fost fără îndoială oportunist. La început, imediat după primul război mondial, a intrat în Partidul Poporului al mareşalului Alexandru Averescu, pe baza acestei adeziuni, a fost în 1926 chiar ministrul comunicaţiilor. Dar prin anii 1930, Groza, după cum spuneam, l-a citit pe Marx şi a devenit comunist. Ţin minte, că la Predeal, în acei ani, mi-a spus următoarele: „***Hotelul, banca, uzina electrică din Deva, toate sunt ale mele, toată Deva este de fapt a mea, sunt un om bogat, dar eu trebuie să mă fac comunist, pentru că viitorul este al lor!***“... El se credea în sensul istoriei, spre deosebire de noi care eram „anacronici“, în opinia lui... În 1938, când a fost înmormântat Octavian Goga la Ciucea, printre alţii acolo se aflau Gigurtu, generalul Antonescu şi Groza (acesta din

urmă fusese prieten cu Goga, în tot timpul facultății făcute de ei la Budapesta). Ei bine, Groza îi explica lui Antonescu, la înmormântarea lui Goga, că „***Comunismul este viitorul omenirii***“. Antonescu l-a ascultat, fără să spună un cuvânt şi apoi a ieşit din încăpere, lăsându-l pe Groza să se agite singur. La care Groza, nervos, a început să strige, „***Uite, domnule, nu răspunde, nu are argumente***“... În Cluj, unde Groza a făcut în parte facultatea, exista în Piața Unirii un trotuar, un „corso“, pe care se plimbau românii, un altul pe care se plimbau ungurii, iar un al treilea vid, era locul unde se plimba Groza, care îi explica părintelui Curea ce este comunismul... Părintele pe urmă ne mărturisea, că nu-l ascultă, doar îl lăsa să vorbească, comunismul fiind mania lui. În 1937 înființase deja la Deva, un propriu partid de stânga, *Frontul Plugarilor*, care a încheiat în acelaşi an *un pact electoral de vigilență*, în vederea regularității alegerilor, cu Maniu şi Corneliu Zelea Codreanu. Petru Groza era comunist cel puțin din 1938. După 1941, fiind bogat, a finanțat acțiunile subversive ale comuniştilor, fapt ce a dus la arestarea sa. Mareşalul Ion Antonescu a cerut să fie judecat şi condamnat, pe măsura faptelor sale, însă a intervenit Veturia Goga, care m-a rugat să intervin la rândul meu pe lângă Mihai Antonescu, care era şi ministrul justiției, ca Groza să nu fie judecat. Până la urmă Mihai Antonescu l-a scos din închisoare pe Groza, fără proces, Acesta a vrut atunci să-i mulțumească mareşalului Antonescu, numai că acesta a refuzat categoric să-l primească la Preşedinția Consiliului de Miniştri, spunând că dacă Groza vrea să-i mulțumească, să vină la Predeal, la vila lui. Petru Groza s-a dus atunci la Predeal, la vila Mareşalului de pe Cioplea şi i-a spus lui Ion Antonescu, în final următoarele: „*Dacă nemții câştigă războiul dv veți fi stăpânul României, dacă îl câştigă anglo-americanii va fi Maniu, iar dacă îl câştigă ruşii voi fi eu*“... Ion Antonescu i-a răspuns, că ultima posibilitate va fi groaznică pentru România. Petru Groza nu era un bufon cum credeau unii, era un om rece şi foarte calculat, care ştia ce spune. Pentru comunişti, după 1944, Petru Groza a fost un adevărat cadou, ei şi-au zis: „***este comunist convins, pe deasupra este şi burghez, deci este perfect prezentabil pentru Occident***“. Cu alte cuvinte comuniştii autohtoni şi ruşii s-au folosit copios de el.

L.V.: - Despre Iuliu Maniu, ce ați mai putea spune, dle Barbul?

G.B.: - Față de ce am spus până acum, aş mai putea să adaug, că în 1946, după semnarea Tratatului de Pace de la Paris, când guvernul Groza se bucura oarecum de recunoaştere internațională, Petru Groza, cu asentimentul Moscovei, s-a dus la Maniu şi i-a cerut, în termeni deosebit de politicoşi, ***să se retragă la Bădăcin, spunându-i că guvernul îi va asigura o existență onorabilă***. Maniu, care era un om deosebit de dârz, a refuzat categoric, în termeni care nu admiteau nici o replică. Ca atare i s-a montat ulterior înscenarea de la Tămădău, după un model pus la punct, mai mult decât probabil, de ruşi.

L.V.: - Se spunea prin cercurile mondene ale Bucureştiului anilor '40, că „trei Veturii conduc România"... Una din cele „trei Veturii", era Veturia Goga, cine erau celelalte „două Veturii"? Se spune că una dintre ele ar fi fost soția dv., d-na Maura Barbul, este adevărat?

G.B.: - Oh, nu! Cele „trei Veturii" erau Veturia Goga, Veturia Mănuilă, soția directorului Institutului Statistic, Sabin Mănuilă, iar a treia era mama mea... Astea sunt bârfele românilor, în realitate cel care a condus România între 1940 şi 1944 a fost mareşalul Ion Antonescu, prea puțin influențat de vreo „Veturie" sau de altcineva...

L.V.: - Acum un alt „can-can" la români, este „fiul" nelegitim al Regelui Mihai, care s-ar fi născut prin 1940...

G.B.: - Cunosc bine povestea, mai ales că „fiul" Regelui s-a autoinvitat şi la noi acasă! Ne-a relatat o poveste fantastică despre mama lui, care ar fi fost o guvernantă irlandeză sedusă de... Regele Mihai prin 1940. Omul este pur şi simplu nebun. Ca să pună capac la tot, pe mine m-a chestionat asupra morții mamei lui care cică ar fi fost omorâtă la Cartierul General al lui Hitler, din ordinul personal al lui Hitler!?? O aberație mai mare nici că se putea! Hitler nu s-a ocupat niciodată cu omorârea femeilor, avea alte preocupări...

L.V.: - Cu toate acestea, acest domn, Rudolf Steiner, cetățean german get-beget, s-a „repatriat" (ce aberație!) în România şi beneficiază de sprijinul autorităților româneşti, printre altele şi-a deschis şi o firmă (din ce bani?)...

G.B.: - Pe individ, eu şi soția mea nu am ştiut cum să-l dăm mai repede afară din casă. Un lucru este clar, acest om este complet

nebun, un impostor, folosit de actuala Putere şi de Securitate, ca să se dea în Vodă. Este simplu...

Note

[1] În ianuarie 1995 Nestor Rateş a refuzat difuzarea la postul de radio „Europa Liberă" a unui interviu făcut de subsemnatul cu Gheorghe Barbul, pe rizibilul motiv, că „altfel Statele Unite vor retrage României clauza națiunii celei mai favorizate". „Nu mă interesează istoria României pentru că nici nu o cunosc şi din acest motiv nici măcar nu am considerat necesar să ascult interviul cu Gheorghe Barbul", a adăugat Nestor Rateş, la 18 ianuarie 1995, la München, în biroul său de la RFE. De menționat că Nestor Rateş era directorul departamentului românesc de la RFE de mai puțin de trei săptămâni, poziția sa obstrucționistă îi servea în primul rând pentru tratarea complexelor sale de inferioritate. Că un interviu cu Gheorghe Barbul nu avea nimic cu „clauza națiunii celei mai favorizate", acordată de americani României, o dovedeşte faptul că în anii 1980, nimeni nu a protestat când un interviu asemănător fusese difuzat de RFE. Revenind la interviul realizat de mine, el fusese conceput pentru a marca, din perspectivă românească, 50 de ani de la încheierea celui de al doilea război mondial.

Refugiere în Occident

Liviu Vălenaş: - Ce s-a întâmplat cu dv., d-le Barbul, după 23 august 1944?

Gheorghe Barbul: - Am continuat să lucrez la Ministerul Afacerilor Străine. În mai 1947 am fost însă arestat şi dus la Prefectura Poliţiei. Era perioada când se pregătea procesul Maniu. Agenţii Poliţiei primiseră ordinul să-l aresteze şi pe colegul meu, Camil Demetrescu. S-au dus la el acasă şi au strigat: „*Camil Demetrescu!*“ „*Eu sunt!*“ a replicat tatăl său, pentru că avea acelaşi prenume cu al fiului. Aşa că în lipsa lui Camil Demetrescu junior, i-au arestat tatăl. M-am întâlnit cu el, într-un dormitor de la Prefectura Poliţiei. Acolo erau desigur şi agenţi provocatori. Unul, când a aflat că lucrez în Ministerul Afacerilor Străine, a zis: „*ah, acum ăştia arestează şi diplomaţi*“... După o oră am fost însă eliberat. M-a scos Groza. Poate fi considerat ruşinos să fi fost eliberat datorită lui Groza, dar aşa s-a întâmplat - au contat probabil obligaţiile pe care le avea el faţă de tatăl meu, care-l ajutase cu bani, în perioada când Groza era student la Budapesta şi era mare cheltuitor... Pentru mine însă un lucru devenise evident, va urma o nouă arestare a mea, ca atare trebuie să fug neapărat din ţară. Numai că frontierele erau aproape închise, nu puteai ieşi fără o viză dată de ruşi. O situaţie aproape imposibilă...

L.V.: - Şi cum aţi reuşit să fugiţi din România?

G.B.: - M-a ajutat un alt coleg din Ministerul Afacerilor Străine, ***Romulus Cordescu***. În 1947 paşapoartele, pentru viza de ieşire din ţară, trebuiau trimise mai întâi la ruşi, ca să se vadă dacă au sau nu o obiecţie... Dacă ei nu obiectau, atunci viza trebuia aprobată de Siguranţă. Norocul meu a fost că în 1947, guvernul Cehoslovaciei făcuse o cerere la ruşi, ca să fie lăsaţi cei doritori, să vină la cură la

Karlsbad, unde nemții, primii lor clienți, nu mai puteau veni. Romulus Cordescu, care în 1947 lucra la cabinetul lui Guță Tătărescu, m-a sfătuit să-mi fac rapid o cerere de plecare, pretextând un tratament balnear la Karlsbad, în Cehoslovacia. Mi-am scos un paşaport, care culmea şi astăzi este valabil, căci nu are termen de expirare, mi-am luat un certificat medical, care „adeverea“ că „sufăr de ficat“ şi mi s-a aprobat viza. Ca nu cumva să fiu întors din drum în ultimul moment (atunci te puteai aştepta la orice), am luat primul avion spre Arad, iar de acolo, primul tren spre Cehoslovacia. În 8 august 1947 eram la Curtici în tren, unde am fost ținuți o oră şi jumătate, toate paşapoartele fiind colectate şi duse într-un birou la verificare. Aveam o frică teribilă să nu fiu dat jos din tren. În fine, am ajuns în Ungaria. Aici, Ungurii, după ce şi-au exprimat mirarea că am reuşit să scap din țară, mi-au spus să nu mai vorbesc cu nimeni româneşte, pentru că sunt mulți spioni, care m-ar putea denunța. Am ajuns apoi la Praga, desigur, nu aveam nici cel mai mic chef să merg la o cură balneară<sic>, dar cum să părăsesc fără viză Cehoslovacia? O altă mare problemă...

În guvernul cehoslovac, deja ministrul de interne era un comunist, omul ruşilor. Am luat toate legațiile străine la rând, de la cea suedeză, la toate celelalte, dar nimeni nu-mi dădea viză, pe motiv că paşaportul meu era diplomatic şi ca atare aveam nevoie de o notă verbală (se chema verbală, dar în realitate era o notă scrisă şi parafată) din partea Legației României. Bineînțeles, nu mă puteam duce la ei să cer aşa ceva, căci intram singur în gura lupului. Ajung însă la Legația Italiei, am norocul să întâlnesc acolo un diplomat italian, pe care îl cunoşteam de dinainte. Acesta îmi pune ştampila de viză pe loc! Pe acest diplomat l-am întâlnit când am fost în Italia, la Veneția sau Roma, cu Mihai Antonescu. A fost norocul meu... Am luat imediat avionul spre Roma. Înainte de a ajunge însă la aeroportul din Praga, în autobuzul care mă ducea acolo, stupoare, la un moment dat, cineva mi s-a adresat pe româneşte: „***dle Barbul, eu vă cunosc, sunt de la Siguranță, iar dv. vreți să plecați definitiv, băgați de seamă, pe aeroportul din Praga va fi o comisie economică românească condusă de Solacolu, să vă feriți de ei, căci nu se ştie ce se poate întâmpla!***“. Omul de la Siguramță mi-a mai spus: „***dle Barbul, am şi***

eu aceleaşi gânduri pe viitor, am un cont la Union des Banques Suisses, o să vă scriu numărul contului meu, să vă ocupaţi de el"... Nu mi-a mai scris niciodată. Ajuns la Roma, eram deja „mare şef", ajunsesem într-o ţară liberă, dincolo de Cortina de Fier, aşa că m-am dus la Legaţia României, să cer nota verbală, necesară unei vize pentru Franţa. Cei de acolo, când m-au văzut, au făcut ochii cât cepele, spunându-şi în sinea lor; „*dacă Barbul a putut să iasă din România, înseamnă că s-a dat cu comuniştii*"... Rău am făcut că m-am dus la Legaţia României de la Roma, căci după aceea a ieşit zvonul, că „*eu l-am trădat pe Maniu* <sic> *şi de aceea mi s-a permis să ies din ţară*": „*Maniu este arestat, iar Barbul iese cu paşaport din ţară*"... La români bârfele şi zvonurile prind foarte repede. Am trebuit deci să scriu fostului meu coleg, *Picky Pogoneanu* şi să-i explic cum am putut să ies din ţară. Picky Pogoneanu, continua să lucreze la ministerul de Externe şi făcea şi ce făcuse pe vremea lui Antonescu, trimiţând telegrame cifrate legaţiilor române din Occident, fără ştirea ministrului de Externe. Pogoneanu îngropase o serie de documente pe malul lacului Snagov, când s-a mai dus odată cu şoferul său, să îngroape altele, şoferul a fost arestat şi ascunzătoarea dibuită de Siguranţă. Acestea le-am aflat mai târziu de la *Sissy Pogoneanu*, soţia lui Pogoneanu, care cred că mai trăieşte azi în Anglia. În fine, în 1949, şi fratele meu, Nicolae Barbul, a reuşit să iasă din România. El însă a trecut pe jos, clandestin, frontiera cu Ungaria, ajutat de unguri, şi a reuşit astfel să ajungă şi el în Occident.

L.V.: - După 1947, care a fost poziţia Exilului românesc faţă de Ion Antonescu?

G.B.: - A fost o poziţie foarte paradoxală. La început Consiliul Naţional Român, nu înceta să vorbească, mai ales prin revista pe care o edita la Paris, „*La Nation Roumaine*", de „odioasa dictatură antonesciană"... Culmea este că însuşi Comitetul Naţional Român, funcţiona pe banii lui Antonescu, adică pe banii pe care Mihai Antonescu avusese în 1944 clarviziunea să-i scoată din ţară, pentru a finanţa eventuală rezistenţă din Exil, contra URSS-ului. Aceste critici s-au stins încetul cu încetul. Bănuiesc că Comtetul Naţional Român l-a făcut „fascist" şi „dictator" pe Antonescu, doar ca să intre în graţiile democraţiilor occidentale, care atunci erau de stânga. Eu în Franţa, nu

puteam să scriu un rând despre Antonescu, căci toată presa „liberă“ era controlată de comuniști. Nu puteam publica decât în ziarele neopetainiste. Singurii care au continuat să-l atace până în ziua de astăzi pe Antonescu sunt legionarii, din motive lesne de înțeles. Regele Mihai, critic şi el al lui Antonescu, ne-a trimis însă, prin anii 1980, un mesaj, cu ocazia comemorării, de către foştii combatanți, a memoriei mareşalului Antonescu, comemorare făcută de Biserica Ortodoxă Română din Paris, din Jean de Beauvais. Mesajul era că „***este alături de noi!***“...

L.V.: - Dv. dle Barbul, sunteți considerat „antonescian“, este adevărat?

G.B.: - Ce înseamnă „antonescian“??! La Ajacio, în Corsica, există un primar ...bonapartist... Să fii cu 56 de ani mai târziu „antonescian“, asta nu mai are nici o semnificație... Este însă adevărat că apăr memoria Mareşalului, dar asta nu semnifică că sunt „antonescian“. Am trăit în preajma lui Antonescu cu mult înainte de a deveni el mareşal. Când fusese scos din orice funcție militară, prin anii ’30, îl vedeam aproape zilnic, la Predeal. Antonescu avea o personalitate de care te ataşai sincer. Culmea este că şi Hitler, avea numai pentru Antonescu şi Mussolini respect şi considerație, pentru restul aliaților săi, Hitler avea o părere execrabilă. Antonescian, poate am fost atunci când am avut reacția de stupoare şi enervare, când am aflat de arestarea sa. Politiceşte însă nu foloseşte la nimic să fii „antonescian“. Însuşi termenul mi se pare aberant.

L.V.: - Dle Barbul, după un arc de timp de exact jumătate de secol de la evenimentele din 1944, ați luat parte la Bucureşti, la un simpozion internațional consacrat Actului de la 23 august 1944...

G.B.: - Da, am participat la acest simpozion, organizat de fosta Opoziție. Înainte de ajunge la Bucureşti, aflând că Televiziunea Română a anunțat că la acest simpozion urmează să vină şi „*Regele Mihai şi secretarul mareşalului Antonescu, Gheorghe Barbul*“ - anunțul în sine fiind o diversiune - de teamă de a nu fi refulat la ajungerea la Bucureşti, m-am prezentat la Ambasada României de la Paris, pentru a cere viză. Eram convins că Regele va fi din nou refulat la Otopeni. Nu vroiam să am aceeaşi soartă ca Vodă. La consulatul român mi s-a spus să revin după masă (probabil urmau să ceară

instrucţiuni de la Bucureşti). Am revenit după masă, dar viză tot nu mi s-a dat... Cei de la Consulat, ca să se spele pe mâini, mi-au spus că „*voi primi viza la Bucureşti, fără nici un fel de probleme*“. Am călătorit în acelaşi avion cu Regele, dar la clase diferite, pentru că el a fost invitat - din deferenţă pentru el - de echipajul de pe avionul Air France, la clasa întâia. Pe aeroportul Otopeni mi s-a dat viză fără probleme, poate tot ca o diversiune, să se spună: „*lui Barbul i-am dat viza, că-i cu noi, dar Regelui nu*“... Poate s-au aşteptat ca la simpozion să-l atac pe Regele Mihai. Dacă asta au sperat, s-au înşelat, doar nu era să fac jocul unora de teapa lui Iosif Constantin Drăgan. Din acest motiv nu am răspuns nici criticilor vehemente care i se aduceau la acest simpozion Mareşalului.

L.V.: - În acea zi de vineri 8 octombrie 1994, autorităţile vamale de pe aeroportul Otopeni, au justificat neacordarea vizei de intrare pentru Regele Mihai, prin faptul că era vineri, „*iar vineri nu se acordă vize*“...

G.B.: - Probabil erau două feluri de vineri, una pentru Vodă şi una pentru restul muritorilor...

L.V.: - Aţi apucat atunci să staţi de vorbă cu Regele Mihai?

G.B.: - Nu, nu am apucat. Dar dacă aş fi apucat, ***probabil că aş fi dat mâna cu el***!... În fond, după mai bine de 50 de ani, ce rost ar mai avea să-l duşmănesc?...

L.V.: - Aţi participat la acest simpozion în plin „regim Iliescu“, acum Ion Iliescu se pregăteşte să revină din nou ca preşedinte al României (cel puţin asta spun absolut toate sondajele de opinie), cum l-aţi putea caracteriza pe fostul-viitorul preşedinte al României?

G.B.: - Iliescu s-a adaptat extraordinar noilor vremuri *şi Stalin ar rămâne uimit de performanţa lui Iliescu*! Pe Iliescu toată lumea îl înjură, dar el se face că nu aude şi nu-i pasă, a condus oricum ţara după bunul său plac, surd la toate înjurăturile care i s-au adus... Este o schimbare de tactică extrordinară. De la Lenin şi Stalin se stabilise definitiv, cel puţin aşa se credea: ***comunismul nu se poate menţine la putere decât printr-o teroare ieşită din comun***. Stalin crease un sistem perfect, în care înlocuise interesul privat cu frica, cu persecuţia permanentă. Stalin învăţase de la protejatul său, Pavlov, reflexele condiţionate (pe Pavlov s-a bazat şi Iliescu şi se bazează în

continuare!). Stalin le spunea pionierilor: „*Părinții voştri se roagă spunând lui Dumnezeu să le dea pâinea lor de toate zilele, primiți pâine de la Dumnezeu?*“ „*Nu, nu primiți, dar de la Stalin primiți!*“ S-a râs de noțiunea de *om de tip nou*, dar noi, când am ajuns în 1941 în Transnistria, am găsit acel om acolo, fuseseră de ajuns 24 de ani de teroare... Este evident că şi Ceauşescu a reuşit să creeze „omul de tip nou“. Aceştia sunt masa de manevră a lui Iliescu, sunt cei care îl aleg şi-l vor alege...

L.V.: - V-ați aşteptat, dle Barbul, la prăbuşirea comunismului?

G.B.: - Mărturisesc sincer, că nu m-am aşteptat ca această prăbuşire să aibă loc aşa de repede... Dar semnale primisem înainte de 1989. O persoană, care se întorsese în 1980 de la Moscova, mi-a spus că ruşii refuză să plătească metroul. Oamenii de ordine le cer biletul, dar ei îi împing şi se urcă în vagoane. Însemna deci că sistemul nu mai funcționa, nici aparatul de represiune nu mai făcea exces de zel. Aparatul era obosit, iar regimul nu mai avea suport. Groparul URSS-ului a fost fără îndoială Hruşciov, cu „destalinizarea“. În raportul secret din 1956 Hruşciov spunea că Stalin instaurase un sistem diabolic, de persecuție permanentă, îndreptat în special împotriva membrilor de partid. Pentru Stalin, această teroare era absolut necesară, ca să „meargă lucrurile“. Pe vremea lui Stalin era mult mai periculos să fii membru de partid, decât un muritor de rând. Ca să nu ajungă „senatori de drept“, aşa cum au ajuns politrucii lui Brejnev, Stalin aresta tot timpul pe cineva din ierarhia superioară de partid. Teroarea era pentru Stalin motorul sistemului, aşa a văzut el funcționarea lui. Hruşciov, Brejnev şi Gorbaciov l-au văzut altfel, ultimul a încercat să fie mai „democrat“ şi atunci sistemul s-a prăbuşit. Iliescu a inventat însă în decembrie 1989 un alt sistem, care a menținut în continuare comunismul. Lumea l-a înjurat, îl înjură, îl va înjura, ***dar el s-a bazat şi se bazează pe o solidaritate extraordinară, cea a foştilor comunişti, a securiştilor, a tuturor torționarilor şi delatorilor***. Desigur, mulți, majoritatea poate, s-au înscris în partidul comunist din oportunism. Dar şi ei sunt solidari cu Ion Iliescu, căci nu vor să fie acuzați de oportunism de „ceilalți“, în plus le este permanent frică să nu fie traşi la răspundere pentru ce au făcut înainte de 1989, chiar dacă ce au făcut este numai oportunism... Iar Iliescu întreține

diabolic această frică. Dacă Ceauşescu ar fi adoptat ideile lui Iliescu, mai era şi acum la putere, probabil chiar ales în mod „democratic“... De fapt să spunem lucrurilor pe nume: ***Ceauşescu a fost debarcat de la putere de Marile Puteri!***...

L.V.: - Mai sunt şanse pentru restaurarea monarhiei în România?

G.B.: - Şanse sunt. ***Condiţia este ca acest lucru să fie dorit de comunişti***... La un moment dat va fi „sacrificat“ preşedintele ţării, pentru a permite revenirea monarhiei. Astfel cred cadrele comuniste că vor face ca regimul să fie mai credibil pentru Occident. Nu este nimic nou, în fond aşa a procedat şi Groza cu Guţă Tătărescu... **Cu un rege în fruntea ţării, nimeni nu va mai putea spune în Occident că în România sunt la putere tot bolşevicii sau neobolşevicii**... Este simplu...

L.V.: - Nu aveţi impresia că România este total izolată?

G.B.: - Este izolată! România este pusă la index, Occidentul se află într-o situaţie economică proastă, nu poate ajuta pe toată lumea. Ca atare, când Occidentul găseşte pretexte ca să nu-i ajute pe români sau bulgari, este fericit! Îi ajută pe unguri, pe cehi şi pe polonezi, care au fost primiţi şi în NATO, mâine vor intra şi în Uniunea Europeană. Occidentul este în primul rând interesat de Rusia. O ajută şi o sprijină. ***Occidentul este îngrozit să vadă surpându-se pe zi ce trece şi vrea să împiedice această surpare***... Eu personal, nu am nimic împotriva acestei surpări... ***Interesele reale ale României sunt ca Rusia să slăbească cât mai mult posibil***. Interesul Occidentului este însă altul. America, în special, este interesată în menţinerea unei Rusii intacte. Din fericire americanii stau acum prost cu banii. Singura mare putere care are acum bani este Germania. Cred că este singura ţară capabilă să armonizeze interesele Estului cu ale Vestului. Desigur, nemţii au constatat pe propria piele „binefacerile“ ocupaţiei sovietice, dar acum cred că este în mintea oricărui om politic german ideea că nu va trece mult timp până la naşterea unei axe Berlin-Moscova. Acum Germania poate să aibă acel *spaţiu vital* în Est, sperat de Hitler, dar de data aceasta fără război. Germania s-a implantat economic şi financiar peste tot în Est, dar în România nu. Motivele sunt multiple: ***Germania a fost profund nemulţumită de tratamentul minorităţii germane în***

România după aşa zisa Revoluţie, căreia nu i s-a restituit nici pământul, nici casele. Aşa că în România încearcă să se implanteze o putere economică de mâna a doua, Franţa, şi nu din dragoste pentru ţara noastră, ci pentru ca să aibă şi ea pe cineva în regiunea de Est a Europei Centrale. Dacă Ungaria, Cehia, Slovacia, Polonia, Slovenia şi Croaţia (plus ţările baltice) sunt cu nemţii, au mai rămas de luat două ţări „orfane": România şi Bulgaria. Pe astea le vrea Franţa, mafia italiană şi rusească.

L.V.: - Vă mulţumesc foarte mult pentru amabilitatea de a purta această lungă, foarte lungă discuţie!

Neuilly sur Seine, 29 octombrie 1994 - 27 iulie 2000

Adendda

Scrisoarea adresată de Grigore Niculescu Buzeşti lui Gheorghe Barbul

Washington 7 martie 1949.

Dragă Barbul,

Consider că este prematur de a încerca să formulăm o teză definitivă asupra poziţiunei României în criza mondială. Această criză într'adevăr este încă în plină desfăşurare. Înainte ca ea să ia sfârşit, înainte ca omenirea să-şi găsească o aşezare stabilă, vom mai asista încă la multe frământări. Pe dealtă parte, opinia publică de pretudindeni consideră foarte rar evenimentele politice cu obiectivitate. De cele mai multe ori aceste evenimente sunt interpretate sub impulsiunea momentului. Ceea ce este mai grav şi mai nedrept, este că această metodă de interpretare politică nu se referă numai la evenimentele trecute, care sunt reinterpretate prin stările emoţionale prezente, în loc să fie aşezate în adevăratul lor

cadru istoric. Desigur că într'un regim democratic nu poate exista alt criteriu decât verdictul opiniei publice. Oamenii politici conştienți de răspunderile lor au desigur datoria de a nu se lăsa conduşi orbeşte de ea, ci de a încerca să o lumineze. Dar nu o pot ignora. Regimurile democratice au multe slăbiciuni, dar până acum nu s'a găsit ceva mai bun. Este cert însă că reinterpretările retrospective ale evenimentelor sub impulsiunile emoționale ale prezentului, constituie un element din cele mai dezorientante. Este de aceia necesară o oarecare perspectivă istorică pentru a putea aprecia în mod obiectiv evenimentele fundamentale din viața popoarelor. Cred deci că în formularea unei teze definitive cu privire la politica României trebuie ținut seama de aceste două elemente: o lume încă în plină mişcare; tendința de a aprecia evenimentele sub imperiul unor stări emoționale - ele înşile în funcție de criza mondială care este în plină desfăşurare. De aceia cred că este prematur de a încerca acum formularea unei asemenea teze.

Nu vreau să spun prin aceasta că atunci când omenirea va putea întrezări perspectivele unei aşezări stabile şi când va sosi deci momentul de a ne formula teza noastră, o vom face într'un spirit oportunist de adaptare, incompatibil cu adevărul istoric. Cred însă că, după ce stările emoționale trecătoare vor fi eliminate, va fi cu mult mai uşor ca poziținea României şi motivele profund oneste şi legitime care au inspirat-o, să fie înțelese şi apreciate într'un mod obiectiv. În afara de aceasta, este evident că, dacă evenimentele fundamentale trebuie întotdeauna înfățişate sub raportul strict al adevărului istoric, o anumită margine în alegerea modului de prezentare a unei teze de acest fel este întotdeauna permisă, pentru a ține seama de momentul în care ea este formulată. În fond, atunci când ne gândim la o teză a politicei României, avem întotdeauna în minte preocuparea explicabilă şi legitimă de a înfățişa cazul țării noastre în mod calculat, de a-i servi cel mai bine interesele în momentul în care va interveni reglementul final ce va trasa poate soarta omenirei pentru mai multe generații.

Acestea fiind precizate, nu văd desigur niciun obstacol de a-ți împărtăşi reflexiunile mele asupra unor evenimente importante din viața națiunei noastre şi mai ales asupra acelora la care soarta a vrut

să joc un oarecare rol. Sub rezerva însă că aceasta nu este decât o confesiune personală, iar nu o încercare de formulare a unei teze definitive. Nu vreau într'adevăr - pentru motivele expuse mai sus - să prejudec întru nimic această teză. Aş vrea din contra să-mi rezerv întreaga libertate pentru momentul în care ţara noastră va fi chemtă să-şi prezinte cazul. (dacă desigur în acel moment voiu mai fi în viaţă sau dacă opinia mea va mai avea vreo importanţă.)

În răsturnarea politicei noastre din August 1944 s'a reflectat un element de alegere şi unul de fatalitate.

Alegerea nu a fost între regimul nazist şi cel comunist. Dacă chestiunea s'ar fi prezentat în acest mod, cred că toată lumea ar fi ales regimul nazist, căci nu poate fi nici o îndoială - nu exista o asemenea îndoială nici chiar în August 1944 - că regimul nazist ar fi fost cu mult mai suportabil decât cel comunist. În spiritul acelora care au contribuit la schimbarea de politică, alegerea era între regimul nazist şi o şansă rezonabilă de libertate.

Nimeni nu se încredea în intenţiunile ruşilor. Toţi eram convinşi că ei nu-şi vor respecta angajamentele. Nu aveam nicio îndoială că vom trece printr'un purgatoriu. Ne-am încrezut, este drept, mai mult decât evenimentele au confirmat-o, în lumea occidentală. Nu am prevăzut că va fi atât de imprudentă în atitudinea ei faţă de Soviete. Speram deci că purgatoriul nu va fi de lungă durată, că occidentul va restabili balanţa, că ţara noastră îşi va recăpăta o oarecare vreme libertatea. Sunt mulţi care susţin acum că ne-am înşelat în mod fundamental, că acea schimbare de politică a fost una din cele mai mari nenorociri ale istoriei noastre, căci ea ar fi cauza actualei dominaţii sovietice. Este sigur că nu am avut dreptate în ce priveşte, ca să zic aşa, durata şi gradul de intensitate ale perioadei de încercări prin care trebuia să trecem înainte de a ne recăpăta libertatea. Ne-am înşelat însă asupra cursului definitiv al istoriei? Nu cred. Nu am nicio îndoială că - chiar dacă criza s'ar prelungi încă multă vreme, lumea occidentală va eşi în cele din urmă învingătoare din actuala luptă mondială între comunism şi libertate. Şi în acel moment ţara noastră se va putea prezenta cu un titlu: schimbarea de politică din August 1944. Cât va valora rămâne de văzut. Dar nu văd cu ce altceva ne vom putea prezenta.

Elementul de fatalitate mi se pare că conduce la concluzii încă şi mai categorice. Germania pierduse iremediabil războiul. Atitudinea României ar fi putut întârzia cel mult cu câteva luni momentul înfrângerei, dar nu schimba soarta armelor. În aceste condiţiuni necesitatea de a ne adapta situaţiei era imperativă. Dacă ar fi fost numai o şansă la mie să ne ameliorăm soarta în raporturile noastre cu ruşii, nu ne era permis să o ignorăm. Dar chiar dacă nu ar fi existat nicio asemenea şansă, este evident că ceea ce am fi făcut sau ceea ce nu am fi făcut, nu ar fi comportat niciun fel de diferenţă, în ceea ce priveşte soarta poporului nostru, pentru o oarecare perioadă de timp. Faptul de a fi făcut însă ceva ne-a creat unele titluri faţă de lumea occidentală, care, cum spun mai sus, ne-ar putea folosi când şi dacă va veni scadenţa luptei între comunism şi civilizaţie.

Recunosc că argumentele de mai sus se aplică într'o oarecare măsură şi perioadei de colaborare româno-germană. Este incontestabil că a existat în această politică o bună doză de necesitate, de adaptare. Era greşit să se creadă că Germania va câştiga războiul. Dar era vizibil de la început - sau cel puţin după înfrângerea Franţei că, înainte de înfrângerea finală a Germaniei, Europa va avea de trecut printr'o lungă perioadă de dominaţiune nazistă. Trebuie să recunoaştem că a fost mai bine că ne-am adaptat acestei inevitabile stări de lucruri, decât dacă am fi înfruntat-o. Exemplul Poloniei dovedeşte. Dacă am fi refuzat să ne adaptăm , ne-am fi început suferinţele cu patru ani mai devreme. Cred că în orice caz poporul nostru ar fi rezistat cu mult mai greu politicei de distrugere practicată de comunism. Evident în politica de colaborare cu Germania au fost greşeli. Această politică a depăşit necesitatea de adaptare. În multe cazuri s'a dat mult decât se putea da, în loc de moderaţiune s'a manifestat un oarecare zel. Acest lucru ne-a făcut vulnerabili la reproşul că am practicat o politică de „gambling", că am speculat pe victoria Germaniei. Cred că dacă politica regimului Antonescu ar fi urmat exemplul Finlandei, ea ar fi fost aproape ireproşabilă, privită în perspectiva istoriei.

Nu este câtuşi de puţin în intenţiunea mea de a scuza greşelile acestei politici. Însă ele nici nu trebuie exagerate. Sunt convins că ele au fost plătite prea scump. Sunt sigur că istoria nu va înfiera această

politică ca o tădare, dar că îi va contesta în multe aspecte înțelepciunea şi prevederea.

Cât despre actuala fază prin care trece România, cred că scuza necesității de adaptare nu se poate invoca nici în cea mai slabă măsură. Pentru ca necesitatea de adaptare să poată fi pledată, se cer două condițiuni: sinceritatea sentimentelor patriotice a celui ce o invoacă şi posibilitatea rezonabilă de a se salva, prin concesiuni chiar dureroase, anumite interese naționale. Niciuna din aceste două condițiuni nu există în cazul regimului comunist. Încă din primele momente, când am avut ocaziunea, după armistițiu, să observ atitudinea comuniştilor, mi-am dat seama că este vorba de trădare pură şi simplă, de deciziunea lor preconceptă de a se transforma în instrumentele unei tiranii străine.

Acestea sunt reflexiunile mele. Nu ştiu dacă îți vor servi la ceva. Dacă ele ți-ar sugera unele elemente de care crezi că te poți folosi în mod util în acțiunea Dtale personală, această scrisoare nu va fi fost scrisă în mod cu totul inutil. Nu pot de asemenea să-mi dau seama dacă cercurile petain-iste au o şansă de a se vărsa în vreun curent politic, pentru a-şi putea astfel supraviețui. Nu dispun deci de toate elementele pentru a judeca dacă eforturile ce depui reprezintă o investiție politică de la care să poți aştepta un randament care să le justifice. Nu sunt deci în măsură de a mă pronunța dacă aceste eforturi nu ar putea fi mai utile dacă s'ar exercita în alte direcțiuni. Dar sunt sigur că rău nu pot face şi că oridecâte ori putem convinge pe cineva despre dreptatea cauzei noastre, aducem un serviciu țării.

Cu cele mai amicale sentimente:

G.N. Buzeşti

Răspunsul lui Gheorghe Barbul la scrisoarea lui Grigore Niculescu-Buzeşti

Paris, 17 martie 1949

Eu nu pun la îndoială buna credinţă a celor care au înfăptuit actul de la 23 August. Admit deasemenea că în acele zile decisive ne era imposibil să vedem clar situaţia şi să prevedem desfăşurarea evenimentelor. Argumentele mele împotriva actului de la 23 August sunt, în majoritatea lor bazate pe fapte ieşite la iveală ulterior. Dar nu mai puţin adevărat este că acel om, neînzestrat cu multă subtilitate a aderat mai bine la adevăr decât cei ce s'au pierdut într'un labirint de speculaţii politico-intelectuale. Când Mareşalul zicea: „eu pe mâna Ruşilor ţara n'o dau", nu făcea mare filozofie, dar avea dreptate. Care pot fi azi titlurile celor care, cu voe sau fără voe, au dat-o?

Zici că era indiferent ce făceam deoarece Germania pierduse războiul. Dar în acelaşi timp adevereşti că fără 23 August războiul ar mai fi durat câteva luni. Şi dacă s'ar fi terminat cu Ruşii pe Focşani-Nămoloasa-Galaţi? Eşti sigur că România ar fi fost dată în întregime comuniştilor? Să nu uităm că ţara era deja ocupată când cei trei aliaţi s'au întrunit la Yalta. Neocupaţi integral n'am fi fost noi în situaţia Austriei sau Finlandei? Deschizând drumul Armatei Roşii n'am favorizat noi oare comunizarea nu numai a României, dar şi a celorlalte ţări cărora le serveam de post de apărare avansat?

Dacă aş afirma că în cazul unei rezistenţe româneşti până la sfârşit, cortina de fier ar fi căzut mai la răsărit, aş fi de rea credinţă. Nimeni nu ştie cum ar fi fost dacă n'ar fi fost. În orice caz unica noastră şansă de a nu fi total cotropiţi rezida în posibilitatea de a menţine măcar o parcelă din teritoriul liber de ocupaţia sovietică. La rândul meu te intreb: oricât de minimă era această şansă aveam noi dreptul să renunţăm la ea?

Din toate aceste motive, cred că interesul nostru este să susţinem, sus şi tare că România a ieşit din război nu pentrucă era în imposibilitatea de a face altfel, ci pentrucă Regele şi grupul din jurul lui s'au încrezut în promisiunile aliaţilor.

Eu voi susţine acest punct de vedere fără şovăire şi nu mă las respins de pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi, deşi, precum ştii Mareşalul proceda deja la fortificări pe Olt şi pe Carpaţi şi zicea că bătălia decisivă a României pe Bărăgan se va da. Românii nu sunt încă copţi pentru a accepta idea transformării întregului teritoriu al Vechiului Regat în câmp de bătălie. Ştiu ca această perspectivă a fost

decisivă pentru decizia lui Stârcea şi a Regelui. Dar cred că mâine nici eventualitatea unui război ce ar fi fost dus pe Carpaţi nu va apărea mai tragică decât o perioadă prelungită de regim comunism în România. Nu cred deci că este util pentru partizanii actului de la 23 August să arate că Mareşalul era sceptic faţă de posibilităţile noastre de a rezista pe Focşani-Nămoloasa-Galaţi şi că pregătea poziţii de apărare pe Carpaţi şi pe Olt. Acest argument împotriva tezei mele riscă să se întoarcă împotriva celor ce l-ar folosi.

Eu n'o să-l întrebuinţez decît dacă continuă să se spună şi să se scrie că Antonescu era decis să facă armistiţiu. Ştii bine că acest lucru nu este adevărat. Dacă în ziua de 23 August a spus regelui că înţelege să negocieze simultan cu Ruşii şi cu Nemţii eşirea României din război este pentrucă considera - poate greşit - că un fel de punere în paranteză a teritoriului ţării noastre era posibil. Nemţii, adică Clodius, declaraseră că ar fi dispuşi să se retragă din România dacă acel lucru ar facilita negocierile noastre cu aliaţii. Ruşii la rândul lor spuseseră lui Antonescu că ar fi dispuşi să lase o zonă liberă neocupată în România, în cazul cînd am ieşi din război. Se prea poate că Nemţii, aşa cum ai crezut atunci, nu vroiau decât să câştige timp şi să vină să ne ocupe cum au făcut în martie 1944 cu Ungaria. Sincer să-ţi spun aş fi preferat această soluţie decât ceea ce s'a întâmplat. Se prea poate, pe de altă parte, că Ruşii se arătau generoşi cu Antonescu decişi fiind să nu-şi respecte angajamentele. Dar nu este exclus ca această mărinimie să fi fost inspirată de convingerea lor că peste Focşani-Nămoloasa-Galaţi nu vor putea trece uşor şi că frontul Carpaţilor ar putea fi ţinut cu ajutorul nemţilor la nesfârşit.

Mareşalul putea deci considera că îi rămâne o margine de manevră. Poate îşi făcea iluzii, dar ce interes aveţi, aşa cum a făcut-o strategul de la Londra, să susţineţi că şi el era convins că singura politică posibilă era aceea pe care au făcut-o autorii actului de la 23 August? Anexaţi-l pe Ică dacă vreţi dar nu pe Mareşal. Sunteţi oare aşa de nesiguri de politica pe care aţi făcut-o încît aveţi nevoie de avalul lui?

Eu sunt hotărît să susţin că Mareşalul a avut dreptate. Atitudinea mea te rog să n'o înţelegi ca pe un atac împotriva dumitale şi a celor ce te-au ajutat să faci actul de la 23 August. Susţinând teza

mea, fără îndoială, partizanii tezei contrare au greşit, ceea ce este omeneşte de iertat, dar politiceşte dăunător. Îmi pare rău. Nu se poate însă susţine că am capitulat pentrucă eram iremediabil bătuţi. În cazul acesta vae victis.

Primeşte, te rog, dragă Buzeşti asigurarea sentimentelor mele de respect şi prietenie.

Gheorghe Barbul

Ion Antonescu şi armistiţiul[1]

*În faţa D-voastră se prezintă nu un istoric sau un om politic, ci martor implicat prin funcţia îndeplinită în timpul războiului - diplomat de carieră detaşat la cabinetul Ministrului de Externe - în negocierile duse de guvernul Antonescu cu Statele Unite şi cu Uniunea Sovietică, pentru ieşirea României din război, ceea ce explică alegerea subiectului expunerii mele. În calitate de martor, să încep cu o mărturie: ultimele cuvinte pe care le-am auzit din gura lui Antonescu, în dimineaţa zilei de 23 August 1944, au fost: „**Eu ţara pe mâna ruşilor n-o dau!“** Cu câteva ore înainte, pe la miezul nopţii, după mărturia colonelului Magherescu, Mareşalul ar fi declarat doctorului său personal, Constantin Zilişteanu: „**Astăzi fac pace. Gata. S-a terminat războiul**“. Cum se împacă aceste afirmaţii, aparent contradictorii? Aparent numai, pe deoparte datorită confuziei între pace şi armistiţiu, pe de altă parte, a nu da ţara pe mâna ruşilor, însemna pentru Antonescu, încheierea unui armistiţiu, care respecta*

interesele celor doi beligeranți, prin încetarea simultană a focului. Aşa cum s-a întâmplat după încheierea acordului de armistițiu de la Focşani, la 9 decembrie 1917, când trupele române şi germane s-au imobilizat, față în față, pe pozițiile lor.

*Un asemenea armistițiu părea să fi devenit imposibil în al doilea război mondial, din cauza exigenței Aliaților: capitulare fără condiții. Ea a provocat eşecul negocierilor de la Madrid cu Statele Unite începute în toamna anului 1943 şi abandonate în primăvara anului următor. Aliații erau dispuşi să ia act de împrejurările în care România considera posibil să iasă din război, dar nu luau în considerație cererile noastre: „**Mai întâi capitulați fără condiții şi pe urmă vom discuta**", ziceau ei şi ne îndemnau să trimitem un plenipotențiar îndrituit să semneze acest act. În urma declarației lui Molotov, de la 2 aprilie 1944, prin care Uniunea Sovietică se angajează să nu încerce „să dobândească vreo parte oarecare a teritoriului românesc sau să schimbe orânduirea existentă în România, nici să ştirbească în vreun chip oarecare independența României", atât Statele Unite cât şi Anglia ne învitau în termeni cominatorii să semnăm armistițiul, profitând astfel de ultima noastră şansă.*

*La 14 aprilie 1944, când l-am văzut pentru ultima dată pe Carlton Hayes, ambasadorul Statelor Unite la Madrid, cu care dusesem negocierile pentru ieşirea noastră din război, am avut dreptul la următoarea declarație: „**Cine pune la îndoială cuvântul Uniunii Sovietice cu care noi suntem întru totul solidari, ofensează Statele Unite şi Marea Britanie**".*

Atitudinea Uniunii Sovietice a fost mult mai suplă. La primul contact pe care Fred Nanu, ministrul nostru la Stockholm l-a avut cu Semenov, însărcinatul cu Afaceri al Ambasadei Moscovei în Suedia, acesta i-a declarat că nu este necesar să informăm de tratativele dintre URSS şi România pe americani sau englezi.

Tratativele de la Stockolm nu au eşuat, dar nu au dus la nici un rezultat, din cauza lipsei de încredere a lui Ion Antonescu în ruşi, neîncredere calificată de „cvasi-patologică" de Mihai Antonescu. Era în realitate o reminiscență din primul război mondial, când Mareşalul, pe atunci maior şi şef al operațiilor la cartierul general al

armatelor lui Prezan, trebuia să acorde mai multă atenţie comportamentului fantezist şi anarhic al trupelor ţariste aliate decât inamicului german din faţă.

*Mihai Antonescu reuşise, cu ajutorul lui Nanu, să obţină de la ruşi, o concesie importantă: acordarea unui spaţiu în care Armata Roşie nu avea dreptul să intre. Acest spaţiu, un fel de sanctuar politic, era lăsat integral guvernului român. Nici această concesie nu a triumfat de neîncrederea Mareşalului. „**Ei vor să ne închidă**", zicea el, „**într-un gheto pe propriul nostru teritoriu**" şi adăuga: „**cine ne asigură că-şi vor respecta angajamentul şi nu vor proceda ca nemţii în Franţa cu zona decretată liberă în armistiţiul cu Petain?**"*

Nici Barbu Ştirbey, plecat la Cairo pentru negocieri cu Aliaţii în numele opoziţiei, în urma înţelegerii dintre Maniu şi Mihai Antonescu şi cu autorizaţia lui Ion Antonescu, n-a obţinut condiţii mai bune decât guvernul. Şi el s-a ciocnit de exigenţa: „capitulare fără condiţii".

În politica internă, raportul dintre guvern şi opoziţie, în speţă între Ion Antonescu şi Maniu, devenea din ce în ce mai mai încordat. Întâia divergenţă serioasă s-a produs după declaraţiile lui Molotov de la 2 aprilie 1944. Maniu considera acceptabile garanţiile conţinute în această declaraţie. Ion Antonescu era convins că cu cât ruşii promit mai mult, cu atât sunt mai hotărâţi să nu respecte nimic. Dar dacă Maniu credeă că momentul a venit să încheie armistiţiul, Mareşalul se declara dispus să-i cedeze puterea şi îl asigura că îi va da tot concursul. Precaut, Maniu respinse oferta, afirmând că Ion Antonescu este cel mai în măsură să încheie un armistiţiu, în condiţiile cele mai bune şi că datoria sa patriotică era să o facă.

Ion Antonescu recunoştea că situaţia României era disperată. Dar într-un asemenea caz, credea el, trebuie adoptată atitudinea britanică „wait and see", în aşteptarea unui fapt nou, care ar putea să deschidă un luminiş care ar permite dezlegarea situaţiei.

La 2 iunie 1944 faptul s-a produs şi luminişul aşteptat părea că s-ar fi deschis. Semenov declara lui Fred Nanu în această zi: „Dacă prin absurd nemţii părăsesc de bună voie România, în termen de 15 zile, guvernul sovietic nu are nici o obiecţiune ca România să rămână neutră". Orizontul părea că se luminează. Într-adevăr, armistiţiul,

aşa cum îl concepea Ion Antonescu, adică cum am spus, încheierea unui acord de încetare bilaterală a focului şi imobilizarea trupelor pe poziţiile atinse, devenea posibil. Condiţii identice fuseseră comunicate Finlandei la 1 martie 1944. Cu trei luni mai târziu, Rusia ni le acorda şi nouă. Ele păreau a oferi o posibilitate de ieşire din război, fără ca armata română să întoarcă armele împotriva aliatului german.

Să-mi fie îngăduit la acest punct al expozeului meu, să deschid o paranteză. Scopul ei este să dezmint două afirmaţii, după ştiinţa mea, acceptate chiar de unii istorici. Prima se referă la „telegrama pierdută" de care vorbeşte mai întâi Nicolae Baciu şi pe urmă colonelul Magherescu. Ei afirmă că telegrama prin care Stalin ar fi acceptat condiţiile lui Antonescu, n-ar fi fost predată destinatarului, ci numai lui Maniu, pentru a-l împiedica pe Mareşal să fie autorul armistiţiului salvator. Telegrama cu pricina nu poate să fi fost alta decât aceea descriind întrevederea între Semenov şi Nanu de la 2 iunie 1944 şi înregistrată de direcţia Cifrului la Ministerul Afacerilor Străine la 4 iunie 1944. Mai multe concesii decât cele făcute de sovietici la acea dată, nu se puteau aştepta. Peste câteva zile, Mihai Antonescu telegrafia lui Nanu, pentru ca el să ceară lui Semenov prelungirea termenului de 15 zile pentru evacuarea teritoriului ţării de nemţi. De un alt mesaj important trimis de la Stockholm, nici Nanu, nici Gheorghe Duca nu amintesc nimic în memoriile lor, iar Alexandru Ghica, care cifra telegramele, nu-şi aduce aminte.

A doua afirmaţie pe care trebuie să o dezmint, este aceea care pretinde că Antonescu ar fi refuzat să încheie armistiţiul pentru a nu-şi călca cuvântul de onoare de fidelitate dat lui Hitler. Cum se poate afirma şi crede un asemenea lucru? Din toamna anului 1943 Antonescu negocia cu anglo-americanii şi din ianuarie 1944 cu ruşii. Toate acestea fără a da de ştire lui Hitler. Subliniez: negocieri în vederea ieşirii din război şi nu pentru un act care conducea la întoarcerea armelor împotriva camarazilor de luptă. Intoxicaţi de satanizarea inamicului, unii pot să se revolte de scrupulele lui Antonescu. Cum putea el avea menajamente pentru Hitler? Personal, nu găsesc întru nimic nici mai grav, nici mai ruşinos să fi fost aliat cu Hitler, decât aliat cu Stalin. Cei care au trăit vremurile acelea, îşi aduc desigur aminte că la 22 iunie 1941, când Ion Antonescu,

*comandant suprem al forțelor româno-germane, a dat ordinul: „**Treceți Prutul!**“, marea majoritate a poporului român era alături de el şi a rămas atâta vreme cât Wehrmachtul şi aliații săi au fost victorioşi. Pe urmă...*

Acestea fiind spuse, închid paranteza şi reiau firul expunerii mele. Ajunsesem la „ouvertura“ sovietică de la 2 iunie 1944. Întrebarea care se punea era: de ce ruşii ne făceau nouă, cu trei luni întârziere, concesiile făcute Finlandei? Care era faptul nou care i-a determinat să o facă? Răspunsul la întrebare n-a întârziat. La 6 iunie 1944, trupele americane şi britanice au debarcat în nordul Franței. Moscova era, fără îndoială, la curent cu iminența acestei operații. Reuşita ei era semnalul unei curse de viteză între aliați, pentru cucerirea unui spațiu european cât mai mare.

*În aceste circumstanțe, Ion Antonescu şi-a adus aminte de primul mesagiu, care i-a fost transmis de la Washington, prin Rădulescu, directorul de Cabinet al lui Mihai Antonescu. El întâlnise la Stockolm, în vara anului 1942, un emisar american care îşi zicea profesor universitar şi răspundea la numele de Smith, care probabil îi fusese impus de către Serviciile Secrete de la Washington. Smith îi ceru lui Rădulescu să transmită la Bucureşti mesagiul următor: „**Preocuparea principală a preşedintelui Roosevelt este, care va fi linia de joncțiune în Europa a trupelor americane şi sovietice**“. Acest mesaj, credea Ion Antonescu, devenise de actualitate: înaintarea ruşilor trebuia oprită. Adoptând această atitudine, România, îşi închipuia Mareşalul, devenea indirect aliata Statelor Unite. Maniu, cu care Ion Antonescu a avut, după debarcarea americanilor în Franța, o nouă întâlnire, a făcut cu această ocazie observația următoare: „**Şi pentru a ne arăta recunoştință, bombardierele americane ne vizitează în fiecare zi**“...*

*După această ultimă întrevedere cu mareşalul, Maniu a ajuns la concluzia că guvernul nu va încheia armistițiul. Hotărî deci să treacă la acțiune. La 20 iunie 1944 adresă o notă celor Trei Mari. care negociau cu Barbu Ştirbey la Cairo, notă în care se cerea, în numele Regelui şi a opoziției democratice române, **sincronizarea unei ofensive masive sovietice pe frontul Moldovei, cu acțiunea dusă din interior pentru răsturnarea lui Antonescu**. În acelaşi timp, se cerea*

lansarea pe teritoriul român a două brigăzi aeropurtate, fie sovietice, fie anglo-americane, menite să colaboreze cu unitățile române pentru lichidarea trupelor germane din interiorul țării. Data acțiunii prevăzute, ce urma să fie comunicată la Cairo, era 26 august 1944.

După confidențele colonelului Davidescu, director al Cabinetului militar al lui Ion Antonescu, Mareşalul era convins că atât ruşii, cât şi nemții îşi vor concentra trupele în sectorul central al frontului, pe cursul mijlociu al Vistulei, pentru a da acolo bătălia finală şi că propunerea făcută la 2 iunie 1944 României la Stockholm şi la 1 martie 1944 mareşalului Mannerheim, avea ca scop să degajeze flancurile extreme, Finlanda la nord şi România la sud. Dar nu numai ruşii, ci şi nemții ar fi avut acelaşi interes. Se putea, în consecință, ieşi din război, fără a întoarce armele împotriva Germaniei.

Între 6 iulie şi 19 august 1944, adică după debarcarea anglo-americană în Franța şi înainte de declanşarea ofensivei Armatei Roşii pe frontul Moldovei, în prima fază a cursei de viteză între aliați, au câştigat ruşii. Ei au înaintat pe un front lung de 800 km în linie aeriană, de la golful Finlandei până în nordul Bucovinei şi au ocupat un spațiu de 600.000 km pătrați, în timp ce anglo-americanii nu ajunseseră decât pe cursurile superioare ale Loirei şi Senei, fără însă să atingă Parisul şi nu eliberaseră decât aproximativ 90.000 km pătrați din suprafața Franței. În această perioadă nimic nou pe frontul nostru.

La 30 iulie 1944, documentul nr. H-3/185 al OKH-ului (Oberkommando des Heeres = Comandantul suprem al Armatei) anunța: „Situația grupului de armată Ucraina-Sud (frontul nostru) se caracterizează, în ultimele luni, prin retragerea tuturor unităților blindate autonom operative şi prin comportamentul pasiv al inamicului".

La 8 August, acelaşi document al OKH-ului observă: „De la începutul verii, situația inamicului se caracterizează printr-o continuă retragere de forțe pentru transferul lor pe fronturile Ucrainei de nord şi centru(...) Continuarea retragerii de forțe inamice nu poate fi afirmată cu certitudine. Totuşi dată fiind evoluția de pe întregul front dintre Marea Baltică şi Carpați, ea este probabilă". La 17 august,

OKH-ul anunță că „observațiile aeriene indică un transport de trupe spre sectorul Iaşi-Târgul Frumos. Deşi trupele aflate, sau în transfer spre acest sector nu sunt suficiente pentru o ofensivă de mare amploare cu obiective ambițioase, trebuie totuşi să ne aşteptăm în sectorul Iaşi-Târgul Frumos la un atac care să depăşească cu mult cadrul local".

La 19 august 1944, OKH-ul considera ofensiva armatei roşii iminentă. Ea este declanşată la 20 august şi descrisă sub titlul „Verrat und Auszug aus Rumänien (trădare şi retragere din România) de raportul comandamentului aviației germane în felul următor: „la 20 august, Rusul trece la ofensiva aşteptată (...) şi obține succese, mai ales datorită eschivei aproape fără luptă a unităților române - în special al 4-lea Corp la vestul Iaşilor, unde frontul este străpuns - spărtura este dezvoltată şi constituie o breşă importantă la 23 august. Nu poate exista nici un dubiu: eschiva trupelor române corespunde unui evident act de trădare. Dar datorită comportamentului abil al comandanților români implicați, trădarea nu apare imediat evidentă în întreaga ei amploare. Semnificativ este faptul că comandantul suprem al Armatei a 4-a Română, generalul Racoviță, a plecat în concediu tocmai în zilele ofensivei ruseşti şi nu s'a întors de îndată la postul său. În schimb, a devenit, în mod surprinzător, ministru de război al noului guvern" (Raport nr. 270/42 al Comandamentului Flotei Aeriene Germane de pe frontul Ucraina-Sud).

Iată de ce sincronizarea ofensivei sovietice cu acțiunea de răsturnare a lui Antonescu nu s-a realizat. Ruşii i-au luat-o înaintea lui Maniu, pe deoparte pentru că probabil nu aveau încredere în lovitura de stat şi pe de altă parte, pentru că, datorită agenților lor, cunoşteau situația din România. Ei erau informați că Marele Stat Major român exista o secție al cărui rol era să saboteze executarea deciziilor luate de cabinetul militar al Mareşalului. Ştiau de asemenea că un mare număr de ofițeri superiori de pe front era teleghidat de această secție. Şi pentru ei, şubrezenia statului român nu constituia un secret. Regimul lui Antonescu nu se rezema pe un partid, ci pe cadrele armatei şi a funcțiunii publice. Nimic mai versatil şi mai oportunist decât aceste elemente. De o servilitate linguşitoare şi de o infidelitate agresivă în vremuri de restrişte. Ion Antonescu, om obişnuit să

comande şi să fie ascultat, nu-şi dădea seama de această situaţie. El însă nu mai avea decât o aparenţă de autoritate.

Imediat după sosirea veştilor rele din Moldova, Mareşalul plecă pe front. La 21 August se întâlni cu generalul Friessner, comandantul suprem al trupelor germane din Moldova şi Basarabia. Împreună au hotărât retragerea tuturor trupelor pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi. Tot pe front, Ion Antonescu a telefonat Marelui Stat Major de la Bucureşti, cerând să se dea ordin trupelor staţionate în regiunea Piteşti - două divizii dacă îmi aduc bine aminte - să plece în marş forţat spre Bucureşti. Am aflat acest lucru tot de la colonelul Davidescu, directorul cabinetului militar, cu care mă întîlnisem des după 23 august 1944. Mi-a mărturist că nu ştie ce l-a îndemnat pe Mareşal să ia o asemenea măsură. Discutând, am ajuns amândoi la concluzia că era o măsură de precauţiune pentru eventualitatea unei reacţiuni ostile germane, consecutivă demersului guvernului român pe lângă Hitler, pentru retragerea trupelor sale în 15 zile din România, în vederea încheierii armistiţiului cu Uniunea Sovietică. Antonescu nu credea că o asemenea reacţiune se va produce. În ultima sa vizită la Hitler, la începutul lunii august 1944, a avut impresia că cancelarul german ar accepta retragerea României din conflict, cu condiţia ca ea să nu treacă în tabăra inamicului. Posibil. Dar în plină debandadă pe front, nu era oare prea târziu pentru a încheia un armistiţiu în termenii doriţi de Antonescu? Ceea ce a urmat se ştie. În după masa zilei de 23 august Mareşalul s-a prezentat la Palat şi i-a expus Regelui situaţia de pe front şi proiectul său pentru ieşirea României din război. Prin uşa întredeschisă a încăperii, sfetnicii Majestăţii Sale ascultau convorbirea din camera vecină. Neştiind ce să facă, Regele s-a retras pentru a le cere sfatul. Ei au insistat ca Mihai să ceară lui Antonescu să încheie imediat armistiţiul, fără să consulte pe nemţi. S-au lovit de un refuz categoric al Mareşalului. Atunci au intrat în încăpere generalul Aldea şi jandarmii, care l-au arestat pe Antonescu. Văzând ce se întâmplă, Regele s-a retras din nou.

Aşa mi-au fost descrise evenimentele de Grigore Niculescu-Buzeşti şi de Camil Demetrescu, care m-au chemat la Palat, în noaptea de 23 spre 24 august 1944, cerându-mi să merg să-l văd pe Mareşal şi să încerc să-l conving să-şi dea demisia, ceea ce ar fi

facilitat raporturile guvernului cu Germania şi ar fi evitat orice veleitate de nesupunere a cadrelor armatei şi administraţiei. Am refuzat bineînţeles şi după ce am aflat că Ion Antonescu a fost predat comuniştilor, am plecat de la Palat.

Tot în noaptea de 23 spre 24 august, Niculescu-Buzeşti mi-a afirmat că arestarea lui Antonescu era inevitabilă, deoarece el voia să anunţe nemţilor intenţia de a încheia armistiţiul. Un asemenea demers, credea Buzeşti, ar fi provocat o reacţiune violentă a forţelor militare ale Reich-ului. Antonescu trebuia decă să fie, fără întârziere, înlăturat de la conducerea ţării.

Mare mi-a fost mirarea când în 1990, într-o carte publicată la Iaşi, am citit textul telegramei cifrate adresată lui Cretzianu, pentru a-l informa că „guvernul român va acorda armatei germane un termen de 15 zile pentru a părăsi ţara". Curios, nu? Omul a cărui acţiune a dus la doborârea lui Antonescu, călca în urmele acestuia de îndată ce şi-a luat în primire noua funcţie de ministru al Afacerilor Străine.

*La 28 august, în instrucţiunile date delegaţiei române pentru negocierea armistiţiului, Buzeşti aminteşte: „Potrivit declaraţiunilor domnului Molotov, Armata Roşie poate înceta operaţiunile militare pe teritoriul românesc, după ce trupele germane din România vor fi lichidate". Şi mai departe precizează: „Armata Roşie s-ar putea mărgini la limita până la care a ajuns în momentul de faţă". Precizez, la data când aceste instrucţii au fost redactate, trupele sovietice atinseseră linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi. După câteva consideraţii de ordin strategic, Buzeşti afirmă: „**Este în interesul evident al dezvoltării ulterioare a relaţiunilor dintre România şi Uniunea Sovietică, ca Armata Roşie să nu înainteze în teritoriul român mai mult decât este strict necesar**". După câteva zile, noul ministru de Externe pare să fi înţeles situaţia. „**Armata Roşie din România**, scrie el intr-o telegramă cifrată adresată lui Cretzianu la Ankara, **continuă înaintarea, cu intenţiunea probabilă de a ocupa cât mai mare parte, dacă nu totalitatea teritoriului nostru, sub cuvânt că armistiţiul nu a fost semnat, deşi înaintarea trupelor sovietice în România nu este cu nimic justificată, dat fiindcă guvernul român a lichidat la această oră, exclusiv prin propriile forţe, toate centrele de rezistenţă germane**".*

*„**Opinia publică este foarte serios îngrijorată de această situație şi a început deja să se răspândească impresia că se întârzie semnarea armistițiului tocmai pentru ca trupele sovietice să pătrundă pe tot teritoriul românesc**“.*

*N-ar fi fost oare preferabil să fie lăsat Ion Antonescu să încerce să-şi pună în aplicare planul său de ieşire a țării din război? După Hans Kissel - autorul cărții „Katastrophe în Rumänien 1944“, unul din cei mai reputați experți militari germani - „**Operând în mod corect, cu contraatacuri bine executate, posibilitatea de a investi la timp puternica linie Dunăre-Focşani-Carpați** (pe care Antonescu şi Friessner voiau să retragă forțele germano-române) **exista fără îndoială, linie care, cu forțe relativ reduse, ar fi putut fi ținută până la ocuparea Berlinului. Astfel ar fi fost posibil ca România şi toate țările balcanice să fie sustrase stăpânirii ruseşti**“.*

*Prima hotărâre a noului guvern intrat în funcție la 23 august 1944 a fost încetarea unilaterală a focului şi abandonarea câmpului de bătaie. 162.000 de soldați şi ofițeri au fost făcuți prizonieri de ruşi. Pentru o perioadă de 20 de zile, între 23 august şi 12 septembrie[2] 1944, data semnării armistițiului, România s-a aflat într'o situație suprarealistă, **fără precedent istoric**, fiind concomitent în război cu Germania şi cu Uniunea Sovietică.*

În ce mă priveşte, nu am intenția nici să critic, nici să fac elogiul actului de la 23 august 1944. Este inutil să continuăm, după 50 de ani, să ne împărțim în tabere pentru un eveniment care aparține istoriei. Şi unii şi alții dintre protagoniştii din epoca războiului au făcut greşeli. A curs, în zadar, mult sânge românesc, atât pe întinsul nesfârşit al Uniunii Sovietice, cât şi pe solurile Ungariei şi Slovaciei. Acum, privind îndărăt, nu pot decât să amintesc, în încheiere, un episod memorabil din trecutul nostru. Iată-l: după depunerea mărturiei în procesul Antonescu, într-o atmosferă otrăvită de parțialitatea tribunalului, care voia cu orice chip să demonstreze complicitatea dintre el şi dictatorul fascist. Maniu se îndreaptă spre boxa acuzaților pentru a strânge mâna lui Antonescu. Gest fără precedent în împrejurările de răbufnire de ură şi de răzbunare care însângerau la acea epocă țările europene. Închipuiți-vă pe generalul de Gaulle, venit în procesul mareşalului Petain, îndreptându-se spre

boxa acuzatului pentru a-i strânge mâna. După risipirea stupefacției, un asemenea gest ar fi devenit o imagine de împăciuire, nu numai pentru Franța, ci pentru întregul nostru continent.

8 octombrie 1994

Gheorghe Barbul

Note

[1] *Comunicare ținută la simpozionul internațional consacrat actului de la 23* August 1944, Bucureşti, 8-9 octombrie 1994.

[2] În realitate armistițiul a fost semnat la Moscova în data de 13 septembrie 1944, orele 03:30

Între ciocan şi nicovală[1]

Invoc indulgența cititorului, pentru faptul că vorbesc în textul ce urmează atât de des la persoana întâi. Acest articol nu este o dare de seamă a simpozionului la care am asistat la Bucureşti. Motivul care i-a determinat pe organizatorii lui să mă invite să particip la lucrările sale, rolul care mi-a fost atribuit, situația în care m-am aflat şi atitudinea pe care am crezut-o necesar să o adopt, constituie adevăratul subiect al acestor rânduri.

Am plecat la Bucureşti la 7 octombrie - simpozionul avea loc în zilele de 8 şi 9 ale acestei luni - în acelaşi avion cu fostul Rege. Ajunşi la destinație, el a fost refulat, sub pretext că nu avea viză. Mie mi s-a vândut viza de intrare cu facilitatea cu care se cumpără un bilet de cinematograf.

Scopul simpozionului la care mi s-a cerut să particip era restabilirea adevărului asupra actului de la 23 August 1944, care a fost precum se ştie, confiscat sub trecutul regim cu pretextul că ar fi fost opera partidului comunist. Sarcina restabilirii adevărului revenea în primul rând istoricilor de la Institutul Nicolae Iorga. Ei şi-au făcut scrupulos datoria, chiar dacă au depăşit cadrul istoric, pentru a se lansa, câteodată cu prea mult avânt, în consideraţii politice. Au mai fost invitaţi şi trei martori. Primul a fost fostul Rege, care însă a fost retrimis la Paris. Al doilea era Corneliu Coposu, martorul lui Maniu, care a dat delegaţie unui membru al partidului său să îl reprezinte. Al treilea am fost eu în calitate de martor al lui Ion Antonescu. Rolul care mi s-a atribuit la acest conclav, era în oarecare măsură, acela de „l'avocat du diable". Ca presupus adversar al actului de la 23 August, funcţia mea era să întrerup succesiunea monoloagelor ce exaltau meritele fostului Rege, conferind astfel lucrărilor un caracter de obiectivitate. Eram deci însărcinat să reprezint, eu singur, „l'altera pars".

Eram dispus să îndeplinesc această funcţie. Am fost totuşi dezagreabil surprins de virulenţa unor atacuri împotriva lui Ion Antonescu, pe care le-am socotit inutile şi nedrepte. Se pare că erau indispensabile, după explicaţiile pe care mi le-a dat cel mai înverşunat acuzator al Mareşalului. El mi-a explicat, că mirarea mea se datorează faptului că trăiesc departe de ţară, unde, datorită perversiunii morale tipic comuniste a unei fracţiuni de foşti partizani ai lui Ceauşescu, deveniţi ultra-naţionalişti, Ion Antonescu a fost transformat într-o maşină de război împotriva fostului Rege şi partidelor ce sunt alături de el. La acţiunea de defăimare a fostului Suveran este oare inevitabil să se răspundă cu dărâmarea mitului Antonescu?

Incontestabil acest mit există. L-am întâlnit personal. Faptul că am trăit în preajma Mareşalului, a fost suficient să se adune în jurul meu grupuri de oameni „ca la urs". Observaţiile interlocutorului meu, care condamnase cu o excesivă asprime politica lui Ion Antonescu, nu mi s-a părut total lipsită de sens. Iar, în calitatea mea de martor al lui Ion Antonescu, riscam, dacă aş fi răspuns atacurilor duse împotriva lui, să aduc apă la moară celor care exaltau figura lui

Ion Antonescu, pentru a pune mitul lui în slujba intereselor lor. Fiind considerat de publicul de la Bucureşti ca un antonescian autentic, datoria mea era să denunț impostura. Nu însă în cadrul simpozionului, care era deja foarte politizat şi ieşit din cadrele normale ale unui conclav consacrat studiului unui act istoric. Acolo, la simpozion, mi-am încheiat expunerea cu apelul anodin: „Este inutil să continuăm, după 50 de ani, să ne împărțim în tabere, pentru un eveniment care aparține istoriei".

Nu era pentru întâia dată că mă aflam <u>între ciocan şi nicovală</u>: pe de o parte obligat, pentru evitarea discordiei, să nu răspund detractorilor Mareşalului, printre care cei mai activi şi constanți în exil au fost Horia Sima şi fostul Rege şi, pe de altă parte, să refuz să colaborez la campaniile de exaltare a memoriei lui Ion Antonescu, care implicau defăimarea fostului Rege şi a prietenilor săi politici. Invitația mi-a fost făcută în repetate rânduri, încă pe vremea lui Ceauşescu. Iată de pildă ce mi-a scris la 8 decembrie 1987 colonelul Magherescu, autorul unei cărți consacrate Mareşalului, devenit, mai mult fără voie decât cu voie, instrumentul lui Constantin Drăgan: „<u>Aveți perfectă dreptate: istoria o scriu potentații. Dar dacă noi, cei lăturalnici, nu o putem face, în schimb putem face legenda. Şi pentru aceasta nimeni şi nimic nu ne poate opri. Lucian Blaga scrie: faptele care nu pot fi uitate trec în legendă. Cele care se uită cad în seama istoriei. Deja o legendă este creată (Legenda Mareşalului Antonescu). Ce ni se cere este s-o împrospătăm, să-i dăm coloritul trăirii adevărate şi credibilitatea faptelor concrete. În ce mă priveşte am făcut tot ceea ce se putea face în situația şi împrejurările care mi s-au creat. Păstrez convingerea că în făurirea acestei legende vă revine un mare merit. Nu vă puteți retracta, Domnule Barbul. Cartea pe care ați scris-o, adevărată deschizătoare de drumuri, v-ar dezminți</u>".

La Bucureşti, unde eram considerat un autentic antonescian, nu puteam să mă țin decât pe linia de conduită constantă a Mareşalului. El a fost adevăratul comandant în calitate de şef al operațiunilor în Statul Major al oştirii române, care au izgonit guvernul Bela Kun de la Budapesta; el a denumit lupta împotriva Uniunii Sovietice „cruciada împotriva împotriva comunismului" şi a trecut Nistrul deoarece comunismul continua să existe pe malul stâng al acestui fluviu. A pierdut războiul, dar nici în timpul captivității în

*Rusia, nici în decursul procesului său în care a fost condamnat la moarte, n-a făcut nici o concesie comunismului. În acele vremuri de grele încercări pentru țară, el a rămas, în această privință, singurul om fără pată. Am adoptat deci la Bucureşti o rigidă atitudine anticomunistă în declarațiile făcute ziarelor, posturilor de radio şi televiziunii oficiale sau libere. Întrebarea care revenea ca un leit-motiv era: „Sunteți sau nu sunteți monarhist?" În substanță am răspuns: „**prefer să-l văd pe fostul Rege pe Tron decât pe Iliescu în fotoliul prezidențial**".*

„Dacă ar interveni o astfel de schimbare, atunci ar fi de dorit", afirmam interlocutorilor mei de la Bucureşti, ca „fostul Rege şi noul Rege să-şi asume, de astădată, fără compromisuri, un rol de arbitru şi nu de parte. El comite o eroare gravă asumându-şi rolul de principal autor al actului de la 23 August 1944, act pregătit şi realizat de alții. Fostul Rege, deținătorul legitimității, nu a făcut decât să-l legitimeze, aşa cum se autentifică, printr-o ştampilă, un act administrativ. Pentru a fi un adevărat arbitru, un Rege trebuie să fie imparțial, să fie - cum ar zice Nietzsche - în afara binelui şi răului. Dacă coboară în arenă devine un politician oarecare".

22 octombrie 1994

Gheorghe Barbul

Note

[1] Articol apărut în „Lupta" la Paris, nr. din 22.10.1994.

Scrisoare adresată de dr. Elias Ervin
lui Liviu Vălenaş

Ben Gurion University of the Negev
P.O.B. 653, Beer-Sheva 84105, Israel

15.11.99

Stimate Domnule Vălenaş

Vă scriu aceste rânduri după ce am citit cu mult interes interviul Dvs. cu Dl. Gheorghe Barbul despre Mareşalul I. Antonescu în revista daneză „Dorul". Prin intermediul D-lui Dan Romaşcanu am reuşit să intru în posesia adresei Dvs. din Germania. Eu am citit cam tot ce s-a scris în ultimii 40 de ani despre Mareşal, căci de la vârsta de 16-17 ani m-a urmărit cu înverşunare o singură şi grea întrebare: De ce au rămas vagoanele goale în 1943, căci (deşi) trase la peron îşi aşteptatu doar „locatarii", care să fie deportaţi în lagărele naziste. Antonescu în ultimul minut a renunţat la acest gând. De ce?? Cunosc că s-a spus că Regina Mamă a intervenit, că Mitropolitul Bălan ar fi intervenit, că Mareşalul ar fi vrut un gând de mărinimie pentru el (?) la procesul ce ştia că-l aşteaptă, că nemţii pierduseră războiul etc. Lecca a avansat şi alte posibile ipoteze. În fine, cred că Dl. Barbul este „ultimul mohican" în viaţă din anturajul lui Antonescu, care m-ar putea lămuri cum au stat lucrurile atunci.

Eu nu cred că cineva îl putea influenţa pe Mareşal şi nici că era fricos (tocmai el?), mai ales că istoria ne-a arătat clar că era demn şi curajos, ca să-şi creeeze un alibi pentru o ulterioară judecată. A fost avansată ideea că evreii l-ar fi plătit. Minciună! Nu avea cine s-o facă şi nu-l văd eu eu pe Antonescu ahtiat după bani. Adevărul pur e un mister pentru mine, chiar şi azi.

Dl. Barbul spune că Mareşalul nu este antisemit. Dl Stoenescu („Mareşalul, armata şi evreii", ed. Humanitas, Buc. 1997) spune că el împărţea evreii în 3 categorii dintre care ...pe unii îi ura efectiv. E discutabilă deci povestea asta. Cert e că Filderman i-a fost coleg de

clasă la liceu şi erau prieteni foarte buni, fapt însă negat de istoricii evrei. Rabinul de la Geneva, căruia i-am scris (Şafran), întrebându-l unele lucruri... S-a plâns că deja e la o vârstă înaintată şi îi este greu să-mi răspundă. Iată deci că unii scriu istoria aşa şi alţii cum o vor. Aşa că D-le Vălenaş, vă rog mult fiţi amabil şi transmiteţi scrisoarea mea D-lui Barbul sau fie şi numai întrebarea mea la care poate voi putea primi un răspuns care să mă satisfacă. Poate dânsul cunoaşte mai multe despre acest subiect decât ipotezele astea avnsate în ţară sau aici în Israel. Vă rămân recunoscător.

Cu cele mai bune gânduri închei dorindu-vă sănătate deplină şi tot binele de pe Terra.

Al Dvs.
Dr. Elias Ervin

Răspuns adresat de Liviu Vălenaş dr. Elias Ervin

Liviu Vălenaş, Carossaweg 18, 90471 Nürnberg, Germany, Tel/Fax : 0049-911-8148901

Nürnberg, 30.12.99

Stimate Domnule Doctor,

Mai întâi Vă rog mult să mă scuzaţi că abia acum Vă răspund. Am transmis deja, D-lui Barbul, amabila Dv. scrisoare. Dl. Gheorghe Barbul a fost surprins plăcut de primirea ei şi urmează să Vă trimită un răspuns detaliat, care poate, Vă va aduce lămuririle cerute. Eu nu am fost martor ocular la acele evenimente, născându-mă în România câţiva ani buni mai târziu, în plin stalinism. Dar încă din

copilărie m-a preocupat ce s-a întîmplat cu România în cel de al doilea război mondial, ce s-a întâmplat la 23 august 1944 şi de ce ţara românească a ajuns comunizată. Ca atare am început să studiez şi să mă documentez, desigur pe cont propriu, în condiţiile pe care mi le permitea existenţa unui regim comunist, iar eu, nefiind un privilegiat politic, nu am avut acces la arhive. Însă am avut şansa să lucrez într-un foarte bun muzeu, Muzeul Ţării Crişurilor, unde pot să spun, că toţi muzeografii secţiei de istorie erau nişte cercetători foarte bine pregătiţi, fapt ce mi-a fost de foarte mare folos. După aşa zisa revoluţie din decembrie 1989 am purces, încet-încet, la redactarea unui volum intitulat „Memorialul Apocalipsei, România între anii 1940-1948", pe care, cu voia celui de Sus, îl voi tipări anul viitor. Iniţial am pornit de la ideea să fac un volum de mărturii despre Actul de la 23 August 1944, însă investigaţiile mele, m-au dus, volens-nolens, asupra unei perioade mai largi de timp, de 8 ani, care, cuprinde toată tragedia României (pierderile teritoriale din 1940, războiul, instaurarea comunismului şi bineînţeles, suferinţele a unei bune părţi din populaţia evreiască din România). Pentru a scrie această carte, prin eforturi aproape exclusiv personale, nefiind sprijinit mai de nimeni (de guvernanţii de la Bucureşti absolut deloc) am bătut o bună parte din Europa şi am stat de vorbă cu Regele, cu Dl. Barbul, cu alţi diplomaţi de carieră din aceea perioadă, cu ofiţeri şi chiar cu şefi ai Mişcării Legionare. Scopul a fost acela, care Vă preocupă şi pe Dv. aflarea adevărului, care o fi el, cât o fi el de neplăcut!... Eu am purces la această „operaţiune" fără patimi, fără idei preconcepute şi depolitizând discuţia.

Din păcate, Domnule Profesor, adevărul nu-l avem încă, dintr-un singur motiv: nu că acest adevăr nu ar exista, dar până acum s-a făcut totul ca să nu avem acces la el. S-a discutat politizat, cu patimi extreme, de multe ori de „scribi sau istorici de serviciu", s-au folosit (de toate părţile) invective şi acuzaţii din cele mai absurde. În final, ceea ce s-a reuşit, a fost să fie jignit (dacă jignire se poate chema) atât poporul evreu, cât şi poporul român. La o minciună s-a răspuns cu o minciună şi mai uriaşă, la o jignire s-a răspuns cu o jignire şi mai trivială. Păcat... Aşa s-au pierdut nişte ani buni, iar martorii

tragediei României dispar (fizic) unul după unul. Cu voia lui Dumnezeu, eu i-am mai prins în viață pe mulți.

Ce s-a întâmplat cu populația evreiască din România între anii 1940-1944? Nu mă încumet să dau eu un răspuns. Nu am fost participant la această tragedie a României, sunt un umil absolvent de universitate, care acum public cărți de istorie. Am devenit, vreau, nu vreau, istoric. Personal, dar repet, doar personal, cred că tot istoricul german Andreas Hillgruber are dreptate. El, în teza sa de doctorat, publicată ulterior sub numele de „Hitler,König Carol und Marschall Antonescu „, o teză de doctorat consacrată relațiilor româno-germane din timpul celui de al doilea război mondial, susține că în timpul guvernării lui Ion Antonescu, au existat două perioade distincte față de populația evreiască, cea de până la 1942-1943, şi a doua, după aceşti ani. În prima perioadă Mareşalul Antonescu ar fi depus un zel mai mare chiar decât germanii în „tratarea" problemei evreieşti, iar în doua perioadă a schimbat această politică cu 180 de grade, nu a ținut cont de nici o sugestie, sfat sau presiune din partea germană, fiind decis să-i salveze, prin toate mijloacele, pe evreii rămaşi în viață. „Prima perioadă" ar corespunde perioadei germane de dinainte de conferința de la Wannsee (dec. 1942), când încă în Germania nu se adoptase „soluția finală", cu alte cuvinte „excesul" lui Antonescu trebuie văzut în acest context. Teza lui Hillgruber este foarte solidă, însă are un punct relativ slab: din motive politice evidente, Hillgruber nu a avut acces la nici un document de arhivă aflat în România sau în URSS, deci nu a avut acces la documentele interne emise de guvernarea Ion Antonescu...

Însă indiferent din ce unghi de vedere s-ar privi problema, câteva lucruri sunt clare. Antonescu a dat dovadă de un atisemitism moderat şi în orice caz nu rasial (cum era în Germania). Dar şi cu Antonescu şi cu situația evreilor din România ar fi fost altceva, dacă poporul român ar fi fost antisemit în esența lui. Căci aici stă de fapt cheia problemei. Românii, dar asta ştiți şi Dv, Domnule Doctor, au fost antisemiți doar declarativ, superficial dacă vreți, când s-a pus însă problema să facă ceva concret contra evreilor, imensa majoritate a românilor a dat înapoi, unii chiar s-au îngrozit pur simplu. Cercetând, pentru un alt volum (prima ediție a şi apărut în 1999)

istoria atât de zbuciumată a Mişcării Legionare, am descoperit la un moment dat un lucru curios: când devenise evident faptul că evreii din Ungaria urmau să fie exterminaţi, unii legionari le-au sărit în ajutor, ajutându-i să fugă în România (la „mâncătorul de evrei" Ion Antonescu, un paradox, nu?...). I-au ajutat nu pentru că aşa primiseră ordin de la conducerea Legiunii, ci pentru că în firea lor de români, antisemitismul lor nu a mai avut nici o valoare când a fost vorba de o viaţă de om... Pe vremea când eu eram copil, noi spuneam bancuri, mai „deocheate" cu evrei, dar asta nu m-a împiedicat ca doi dintre cei mai buni prieteni ai mei, colegi de clasă şi de echipă de fotbal, să fie evrei, în prezent se află în Israel.. Prietenile acestea au fost pentru o viaţă... Iar asta nu o spun ca să primesc acum (de la cine?) un certificat de bună purtare, ci pentru că asta a fost realitatea. Din păcate antisemitismul este o prezenţă constantă în istorie, există antisemitism în ţări fără evrei, în Japonia de pildă, dar, este părerea mea, la români nu a făcut parte din structura intimă a sufletului lor. Dacă nu exista această mărinimie românească (sau bunătate dacă vreţi), la nivelul omului simplu, sunt sigur că soarta evreilor ar fi fost înfiorătoare şi în România. Din fericire nu s-a întâmplat aşa şi indiferent ce greşeli mari s-au comis între 1941-1942, eu cred că poporul român a trecut (fie şi cu nota minimă de trecere, dar a trecut) acest examen, în condiţiile în care multe popoare l-au pierdut.

Domnule Profesor, astea sunt observaţiile, dacă vreţi, concluziile mele. Nu ştiu în ce măsură o să Vă folosească. Vă trimit şi cartea mea despre Regele Mihai, care a apărut acum trei luni şi care, sper din tot sufletul, Vă va ajuta în căutarea Adevărului. Cu voia celui de Sus, este imposibil ca Adevărul să nu iasă la lumină. Altfel am ajunge la cele spuse de Nietzsche: „Toate adevărurile care sunt ţinute în tăcere devin otrăvite"...

Primiţi în încheiere, Domnule Profesor, cele mai bune urări ale mele şi multă fericire, sănătate şi putere de muncă!

Cu sinceră consideraţie

Liviu Vălenaş

Scrisoare adresată de Liviu Vălenaş d-rului Elias Erwin

Liviu Vălenaş, Carossaweg 18, 90471 Nürnberg, Germany, Tel/Fax: 0049-911-8148901

Stimate D-le Doctor, *Nürnberg, 24 iunie 2000*

Cred că deja v-a parvenit răspunsul D-lui Barbul. Între timp volumul nostru dspre mareşalul Ion Antonescu a intrat la tipar, o să-l primiți în cursul acestei veri. Cred că răspunsul D-lui Barbul, ca şi volumul ce va apare, vă vor aduce lămuririle necesare, de ce populația evreiască din România nu a fost masacrată în România aşa cum s-a întâmplat în Germania, Polonia, Ungaria şi în alte țări. Vă va aduce, poate, răspunsul privind rolul mareşalului Antonescu în salvarea populației evreieşti din România.

Primiți în încheiere cele mai cordiale salutări din partea mea!

Cu multă considerație

Liviu Vălenaş

Cuprins

Cuvântul autorului
Date biografice
Arbitrajul de la Viena
Abdicarea lui Carol al II-lea
Generalul Ion Antonescu guvernează împreună cu legionarii
„Soldați, treceți Prutul!”
Sfârşitul iluziilor
Între Hitler şi Antonescu
Negocieri secrete la Madrid
Negocierile de la Stockholm cu Uniunea Sovietică
Misiunea lui Barbu Ştirbey de la Cairo
Linia Focşani-Năməloasa-Galați
Derută şi complot
23 August 1944
Arestarea Mareşalului
Bilanțul Actului de la 23 August 1944
Antonescu, om al Istoriei
Refugiere în Occident
Adendda
Scrisoarea adresată de Grigore Niculescu Buzeşti lui Gheorghe Barbul
Răspunsul lui Gheorghe Barbul la scrisoarea lui Grigore Niculescu-Buzeşti
Ion Antonescu şi armistițiul
Între ciocan şi nicovală
Scrisoare adresată de dr. Elias Ervin lui Liviu Vălenaş
Răspuns adresat de Liviu Vălenaş dr. Elias Ervin
Scrisoare adresată de Liviu Vălenaş d-rului Elias Erwin